

การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ศรีวรรณ ศรีวิชัย

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

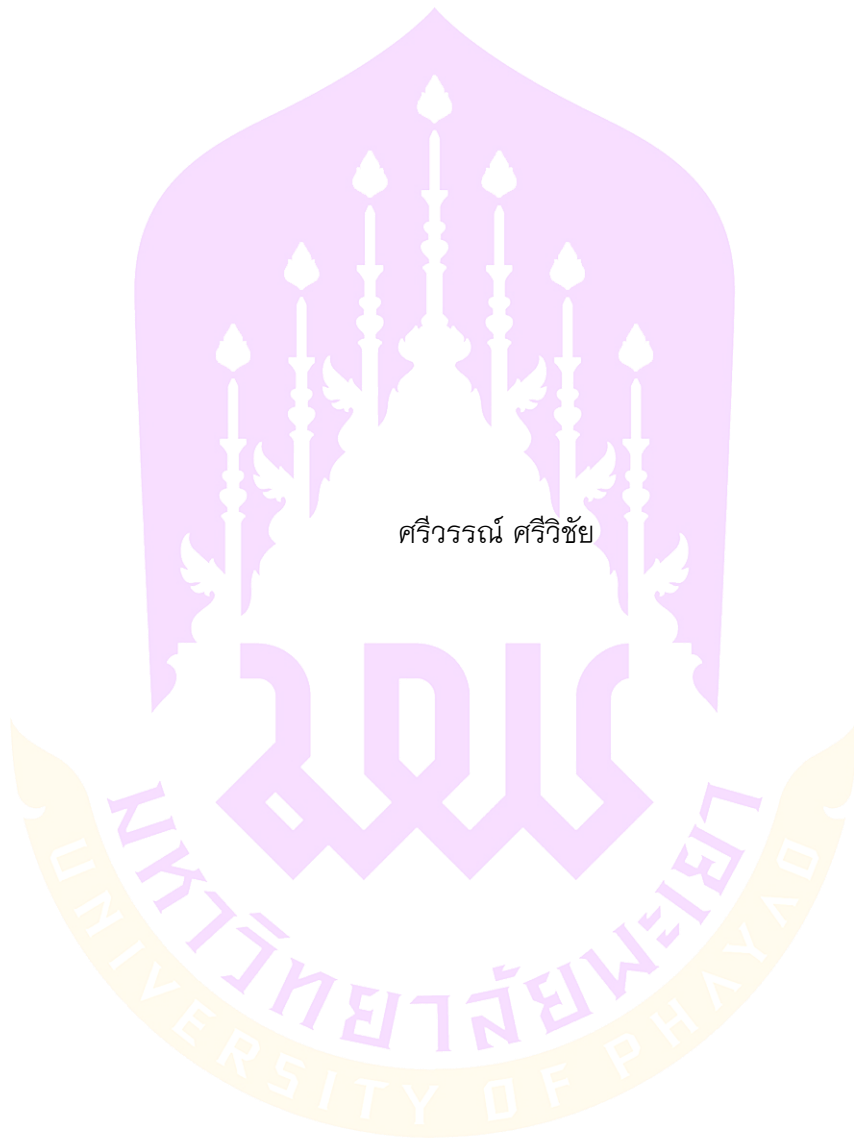
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

OPERATIONS TO DRIVE EDUCATIONAL INSTITUTIONS TO BECOME LEARNING CENTERS
ACCORDING TO THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY IN EDUCATION OF
ADMINISTRATORS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE CHIANG MAI
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment
of the Requirements for the Master of Education Degree
in Educational Administration

May 2022

Copyright 2022 by University of Phayao

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรื่อง

การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ของ ศิริวรรณ ศรีวิชัย

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

(รองศาสตราจารย์ ดร. จิติมา วรณศรี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนทร คล้ายอ่ำ)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โสภา อำนวยรัตน์)

..... คณบดีวิทยาลัยการศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. รักษิต สุทธิพงษ์)

- เรื่อง:** การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3
- ผู้ศึกษาค้นคว้า:** ศรีวรรณ์ ศรีวิชัย, การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง: กศ.ม. (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2565
- อาจารย์ที่ปรึกษา:** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนทร คล้ายอ่ำ
- คำสำคัญ:** การขับเคลื่อนสถานศึกษา, ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 2) เปรียบเทียบการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจำนวน 103 คน เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test independent) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance: ANOVA) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเตรียมความพร้อมและการจัดระบบการเรียนรู้ รองลงมา คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น กิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การสร้างเครือข่ายและการขยายผล 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านพบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

Title: OPERATIONS TO DRIVE EDUCATIONAL INSTITUTIONS TO BECOME LEARNING CENTERS ACCORDING TO THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY IN EDUCATION OF ADMINISTRATORS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE CHIANG MAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

Author: Sriwan Srivichai, Independent Study: M.Ed. (Educational Administration), University of Phayao, 2022

Advisor: Assistant Professor Dr. Sunthon Khlal um

Keywords: Educational strategies, Philosophy of Sufficiency Economy, Education

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) To study the operation of driving educational institutions to become learning centers according to the philosophy of sufficiency economy in education of administrators of educational institutions under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office, Chiang Mai Province 3. 2) Comparison of the operation of driving educational institutions to become learning centers according to the philosophy of sufficiency economy in education of administrators of educational institutions under Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 3, classified by size of educational institutions. and work experience. The population and sample used in the research were 103 school administrators and teachers. The questionnaire was a 5-level rating scale. The statistics used for data analysis were percentage, mean, deviation, standard t-test independent and One-Way Analysis of Variance (ANOVA) Index of Conformity (IOC). The results of the research found that 1) The operation of the educational institution to be a learning center according to the philosophy of sufficiency economy in terms of overall education was at the highest level; Ready and organizing the learning system, Followed by changes that occur. School activities and student development activities and the aspect with the lowest mean was Networking and scaling. 2) The results of the comparison of the opinions of school administrators and teachers towards the implementation of the school's drive towards becoming a learning center according to the philosophy of sufficiency economy in education classified by school size. Overall and in each aspect, it was found that have an opinion no different and when compared according to work experience overall and in each aspect, it was found that there were opinions no different.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองครั้งนี้ สำเร็จลงได้ด้วยผู้ศึกษาได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร คล้ายอ่ำ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำแนะนำ พร้อมทั้งตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง จนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสร็จสมบูรณ์ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ คณะผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ บุรณะชาติ อาจารย์ประจำวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา นางสมัย คัจฉะภา ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว ว่าที่ร้อยตรีคมกฤษ ใจคำปัน ครูชำนาญการพิเศษ ที่ได้กรุณาตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม รวมถึงการแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลและตอบแบบสอบถาม

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการศึกษาค้นคว้าฉบับนี้ ผู้ศึกษาขออุทิศแด่ บิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน ขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ศรวิวรรณ ศรวิชัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
สมมติฐานของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	11
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	12
การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	35
แนวทางการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	37
ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา	59
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	67

สรุปกรอบแนวคิด.....	75
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	77
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	77
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	78
การตรวจสอบและหาคุณภาพเครื่องมือ	79
การเก็บรวบรวมข้อมูล	81
การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล.....	81
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	83
ตอนที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	83
ตอนที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและ ครูที่มีต่อการดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3.....	85
ตอนที่ 3 ผลการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มี ต่อการ ดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3.....	96
บทที่ 5 บทสรุป.....	100
สรุปผลการวิจัย	100
อภิปรายผลการวิจัย	104
ข้อเสนอแนะ	114
บรรณานุกรม	116
ภาคผนวก	122
ภาคผนวก ก รายงานผู้เชี่ยวชาญ	123

ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย124

ภาคผนวก ค การคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC: Index of Objective Congruence)132

ประวัติผู้วิจัย143

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แสดงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตาม 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้.....	43
ตาราง 2 แสดงเกณฑ์การประเมินคุณนัยการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ	63
ตาราง 3 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	78
ตาราง 4 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกแต่ละสถานศึกษา.....	78
ตาราง 5 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่ง ขนาดของสถานศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน	84
ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน.....	85
ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ด้านการเตรียมความพร้อม	86
ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ด้านการจัดระบบการเรียนรู้.....	88
ตาราง 9 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	90

ตาราง 10 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร
สถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็น ศูนย์การเรียนรู้ตาม
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น92

ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร
สถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็น ศูนย์การเรียนรู้ตาม
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ด้านการสร้างเครือข่ายและการขยายผล94

ตาราง 12 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการ
ดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา.....96

ตาราง 13 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการ
ดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน97

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 แสดงสรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	26
ภาพ 2 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย	76

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคมและสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษา มีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศ เพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ควบคู่กับการธำรงรักษา อัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และการพัฒนาประเทศภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤต ที่ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีสังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต จากการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ และส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทย (แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560-2579 หน้า 1) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษา (Conceptual Design) ตามแผนการศึกษาแห่งชาติยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษาประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) อีกทั้งยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs 2030) ประเด็นภายในประเทศ (Local Issues) อาทิ คุณภาพของคนทุกช่วงวัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อม โดยนำยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy) มาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ (แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560-2579 หน้า ฉ) ซึ่งประเทศไทยได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาชาติ, 2560)

เพื่อให้การพัฒนาประเทศมีความต่อเนื่องและมีแนวทางที่ชัดเจนโดยกำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมายให้ประเทศไทยเข้าสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูงภายในปี 2579 ภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมไทยที่มีการพัฒนา อย่างมั่นคงและยั่งยืนมีความเป็นธรรมในสังคม ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในภูมิภาคและโลก ระบบเศรษฐกิจดิจิทัลเข้มแข็งและเติบโตอย่างมีคุณภาพ เศรษฐกิจและสังคมพัฒนาอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ระบบการบริหารภาครัฐมีประสิทธิภาพ ทันสมัย รับผิดชอบต่อ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และประชาชนมีส่วนร่วม คนไทยในอนาคตจึงต้องมีศักยภาพและร่วมกันพัฒนาประเทศ สามารถปรับตัวรองรับบริบทการพัฒนาในอนาคต มีทักษะในการวิเคราะห์ อย่างมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง ภายใต้สังคมแห่งการเรียนรู้ที่คนไทยสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาชาติ, 2560, หน้า 9)

ในปี พ.ศ. 2549 คณะทำงานขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ภายใต้คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้จัดทำตัวอย่างแผนการจัดการเรียนการสอนสำหรับนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามมาตรฐานตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีคณะผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร และครูจากทั่วประเทศ ร่วมกันทำงาน จนได้กรอบเนื้อหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ “หลักเศรษฐกิจพอเพียง” ของแต่ละช่วงชั้น และตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ทุกระดับชั้น และทุกสาระการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ให้มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 โดยประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งได้กำหนด 1 ใน 5 เป้าหมายของหลักสูตร คือ “การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มีวินัย และปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หรือจุดเน้นคุณภาพผู้เรียน 8 ประการ มีการกำหนดมาตรฐานตัวชี้วัดในหลักสูตร พ.ศ. 2551 ให้เป็นไปในทิศทาง การปลูกฝังและบ่มเพาะผู้เรียน ให้ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการคิด การวางแผนและการปฏิบัติตนพร้อมกับคุณลักษณะอื่น ๆ ในการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต

ซึ่งมีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา อีกทั้งยังมีการสนับสนุนแนวความคิดในการปฏิรูปการบริหาร และการพัฒนาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558, หน้า 1) กระทรวงศึกษาธิการจึงมุ่งพัฒนาสถานศึกษา ในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดเป็นโครงการ การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ให้มีสถานศึกษาแบบอย่างด้านการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ จำนวนไม่ต่ำกว่า 80 แห่ง ระยะที่ 2 มีการพัฒนาและสร้างเครือข่ายสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการ ในทุกจังหวัด จำนวน 800 แห่ง ระยะที่ 3 มีการพัฒนาให้สถานศึกษาทั่วประเทศนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้จัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา โดยมีการกำกับ ติดตามและประเมินผลทุกระยะ มีขอบข่ายการขับเคลื่อนทั้งสิ้น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดทำหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา (สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์, 2560, หน้า 142-143)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ตระหนักถึงความสำคัญของการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาด้วยเห็นว่ามีความเหมาะสมต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีความรู้ เกิดทักษะจากการปฏิบัติจริง สามารถนำไปพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน จึงได้กำหนดไว้ในทิศทาง การพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีงบประมาณ 2564 ด้านที่ 1 น้อมนำแนวพระราชดำริสืบสานพระราชปณิธานและพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร มาขับเคลื่อนงานด้านการศึกษาให้เกิดเป็นรูปธรรม และพระราชปณิธานของพระองค์ท่านถือเป็นพรอันสูงสุด และมอบเป็นนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ แก่หน่วยงานในสังกัด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3, 2564, หน้า 21, สื่อบนไลน์) ซึ่งในปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 มีสถานศึกษาที่เป็นสถานศึกษาพอเพียง จำนวน 121 โรงเรียน แต่มีสถานศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา มีจำนวนเพียง 7 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3, 2564, หน้า 14, สื่อบนไลน์) จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบันที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การสร้างความเข้มแข็งและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างมีสติ ใช้ปัญญาในการคิดไตร่ตรองให้รอบคอบ

ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม ไม่เกิดผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี สถานศึกษาจึงต้องปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้แก่ผู้เรียน ซึ่งหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติที่ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

จากความสำคัญและปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา เป็นการสืบสานพระราชปณิธานและพระบรมราโชบายด้านการศึกษา ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ต่อไป

คำถามการวิจัย

1. การดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 เป็นอย่างไร
2. การดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาและประสบการณ์การทำงานมีความแตกต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาและประสบการณ์การทำงาน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา แตกต่างกัน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำนวน 6 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 6 คน รองผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน ครู 125 คน รวมทั้งสิ้น 134 คน

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสถานศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำนวน 6 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 6 คน รองผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน และครู 125 คน รวมทั้งสิ้น 134 คน

จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (สุวิมล ติรกานันท์, 2554) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 103 คน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามขนาดของสถานศึกษา แบ่งเป็นโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 64 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 39 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เกณฑ์การประเมินคุณภาพการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2562 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานที่นำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ด้านการเตรียมความพร้อม
2. ด้านการจัดระบบการเรียนรู้
3. ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
4. ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
5. ด้านการสร้างเครือข่ายและการขยายผล

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยแนวทางการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่

- 1.1 ขนาดของสถานศึกษา
 - 1.1.1 ขนาดเล็ก
 - 1.1.2 ขนาดกลาง
 - 1.1.3 ขนาดใหญ่
- 1.2 ประสบการณ์การทำงาน
 - 1.2.1 ต่ำกว่า 5 ปี
 - 1.2.2 6-10 ปี
 - 1.2.3 11-15 ปี
 - 1.2.4 16 ปีขึ้นไป

2. ตัวแปรตาม

การดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยใช้เกณฑ์การพัฒนา 5 ด้าน ที่วิเคราะห์มาจากเกณฑ์การประเมินคุณภาพการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา เป็นแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

1. ด้านการเตรียมความพร้อม
2. ด้านการจัดระบบการเรียนรู้
3. ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
4. ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
5. ด้านการสร้างเครือข่ายและการขยายผล

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ได้มุ่งศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านแม่ฮ้อยใน โรงเรียนชุมชนวัดศรีดงเย็น โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว โรงเรียนบ้านแม่ทะลบ โรงเรียนบ้านโป่งนก และ โรงเรียนบ้านเหมืองแร่

นิยามศัพท์เฉพาะ

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักคิดและแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงพระราชทานเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย 2 เงื่อนไข ได้แก่ เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม 3 หลักคิด ได้แก่ หลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล และหลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาใน 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านวัตถุ มิติด้านสังคม มิติด้านสิ่งแวดล้อม และมิติด้านวัฒนธรรม

ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่มีความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและยังสามารถช่วยเหลือสถานศึกษาอื่นในการพัฒนาให้เป็นสถานศึกษาพอเพียงได้ อีกทั้งเป็นสถานที่ศึกษาดูงานการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีบุคลากร (ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียนแกนนำ) สามารถเป็นวิทยากรและที่เลี้ยงให้กับสถานศึกษาอื่นได้ และมีผลงานเชิงประจักษ์ในการสามารถพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้ประเมินผ่านเป็นสถานศึกษาพอเพียงได้อย่างน้อย 1 แห่ง

การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา 5 ด้าน หมายถึง การดำเนินงานที่เป็นขั้นตอนนำไปสู่ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย

ด้านการเตรียมความพร้อม หมายถึง การเตรียมความพร้อมของผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้เรียน ชุมชน และบริเวณพื้นที่ของสถานศึกษา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้เรียน ชุมชน มีความเชื่อมั่นศรัทธาในหลักคิด มีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และร่วมกันกำหนดนโยบายเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติงานการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ เกิดการขับเคลื่อนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน โดยการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน มีการปรับปรุง พัฒนาอาคารสถานที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความสะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้และการเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความรอบคอบ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม มีความเพียรพยายาม ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค รู้จักประหยัดอดออมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนทั่วไป

ด้านการจัดระบบการเรียนรู้ หมายถึง สถานศึกษามีการจัดทำหลักสูตร และหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้ มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่ระบุการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม หลักความพอประมาณ หลักการมีเหตุผล หลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และผลที่เกิดขึ้นในมิติด้านวัตถุ มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ขั้นเตรียมการสอน ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และขั้นการวัดผลประเมินผล รวมทั้งการจัดทำ จัดหาสื่อ/แหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการนำผู้เรียนเข้าไปศึกษาแหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง สถานศึกษา มีการจัดกิจกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะอย่างพอเพียงของผู้เรียนใน 4 มิติคือ มิติด้านวัตถุ มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมแนะแนว ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ โครงการ/ชุมนุม/ชมรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ กิจกรรมที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น/ศิลปวัฒนธรรม/หลักคำสอนทางศาสนา เป็นต้น มีกิจกรรมที่

พัฒนาองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น การศึกษาดูงาน การอบรมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การเป็นวิทยากร เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตตลอดจนมีการขยายผล การพัฒนาสู่บุคคลในครอบครัวและชุมชน เช่น การประหยัด การออม การมีวินัย การลดละเลิกอบายมุข การใช้ชีวิตโดยไม่ประมาท การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เป็นต้น และมีกิจกรรม ที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงให้กับผู้เรียน ครอบครัว และชุมชน เช่น กิจกรรมวันสถาปนาโรงเรียน กิจกรรมเปิดบ้านวิชาการ กิจกรรมการฝึกอบรมงานอาชีพ กิจกรรมการพัฒนาสถานศึกษาเนื่องในวันสำคัญ เป็นต้น

ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น หมายถึง คุณลักษณะหรืออุปนิสัย อยู่อย่างพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้เรียน และชุมชนที่เกิดขึ้นหลังจากนั้นอมนำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้เรียน และชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักคุณธรรม มีความโปร่งใส เป็นผู้มีความเพียรพยายามในการพัฒนาสถานศึกษา มีการวางแผนการทำงานที่เป็นแบบแผนคำนึงถึงผลกระทบอย่างรอบด้าน สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารสถานศึกษาให้แก่สถานศึกษาที่เป็นเครือข่าย สถานศึกษาอื่น ๆ ชุมชน รวมถึงหน่วยงานภายนอก มีการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้นำในการร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามในชุมชน และเป็นแบบอย่างที่ดีในดำเนินชีวิต สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม ผู้เรียนสามารถ คิดอย่างมีเหตุผล คิดรอบคอบและคำนึงถึงผลกระทบจากการกระทำของตนเอง ไม่สร้าง ความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น เป็นผู้มีความเสียสละ เป็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีจิตสาธารณะ เห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม เห็นความสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง มีการวางแผนการใช้จ่ายในครอบครัว มีความสามัคคีในครอบครัว และชุมชน เสียสละกำลังกายหรือกำลังทรัพย์ในการร่วมพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่คนในชุมชนรุ่นหลังสืบไป

ด้านการสร้างเครือข่ายและการขยายผล หมายถึง สถานศึกษามีการนำองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปช่วยพัฒนาสถานศึกษาที่เป็นเครือข่ายหรือสถานศึกษาอื่นจนได้รับแต่งตั้งเป็นสถานศึกษาพอเพียง รวมถึงการออกไปให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่ชุมชนและหน่วยงานภายนอก อีกทั้งสถานศึกษายังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีฐานการเรียนรู้ที่สามารถให้บริการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการศึกษาดูงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการกำหนดช่วงเวลาการศึกษาดูงานที่ชัดเจน มีการเตรียมพร้อม ด้านสถานที่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เรียนในการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในสถานศึกษา

คุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง หมายถึง การใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การคิด พูด และทำอย่างผู้ที่มีความรู้ มีคุณธรรมในจิตใจ ปฏิบัติตนอยู่บนหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยคำนึงถึงผลกระทบด้านวัตถุ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาและรองผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ครู หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในสถานศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนบ้านแม่ฮ่อใน 2) โรงเรียนชุมชนวัดศรีดงเย็น 3) โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว 4) โรงเรียนบ้านแม่ทะลบ 5) โรงเรียนบ้านโป่งนก และ 6) โรงเรียนบ้านเหมืองแร่

ชุมชน หมายถึง กลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่บริการของสถานศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ประกอบด้วย 1) โรงเรียนบ้านแม่ฮ่อใน มีเขตพื้นที่บริการ คือ หมู่บ้านแม่ฮ่อใน 2) โรงเรียนชุมชนวัดศรีดงเย็น มีเขตพื้นที่บริการ คือ หมู่บ้านศรีดงเย็น หมู่บ้านอินทาราม หมู่บ้านแพะหนองเทียนคำ หมู่บ้านดั่ง หมู่บ้าน

ดงป่าสักและหมู่บ้านกิวจำปี 3) โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว มีเขตพื้นที่บริการ คือ หมู่บ้านใหม่หนองบัว หมู่บ้านถ้ำผาผึ้ง หมู่บ้านห้วยสูง และหมู่บ้านต้นโชค 4) โรงเรียนบ้านแม่ทะลบ มีเขตพื้นที่บริการ คือ หมู่บ้านแม่ทะลบ หมู่บ้านดอยหล่อ หมู่บ้านหนองป่าขาว และหมู่บ้านสันทราย 5) โรงเรียนบ้านโป่งนก มีเขตพื้นที่บริการ คือ หมู่บ้านโป่งนก หมู่บ้านธิ หมู่บ้านแม่ป่าไผ่ และหมู่บ้านดอยป่าไผ่ และ 6) โรงเรียนบ้านเหมืองแร่ มีเขตพื้นที่บริการ คือ หมู่บ้านเหมืองแร่

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาได้แนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา
2. ผู้บริหารสถานศึกษาได้กระบวนการในการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา
3. ผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญในการสืบสานพระราชปณิธาน และพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช บรมนาถบพิตร และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูล

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. แนวทางการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. สรุปกรอบแนวคิด

แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การวิจัยในครั้งนี้ได้นำเสนอแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องของความหมายของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความเป็นมาเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง องค์ประกอบของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และคุณลักษณะของความพอเพียง ดังนี้

1. ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชดำรัสไว้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียง แปลว่า Sufficiency economy คำว่า Sufficiency economy เป็นทฤษฎีใหม่ Sufficiency economy ไม่มีในตำรา เพราะหมายความว่าเรามีความคิดใหม่ ซึ่งหมายถึง เราก็สามารถที่จะปรับปรุงหรือนำไปใช้เพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและโลกพัฒนาดีขึ้น” (พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 23 ธันวาคม 2542)

จากกระแสพระราชดำรัสที่อัญเชิญมากล่าวอ้างจะเห็นว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดหรือทฤษฎีที่มีความทันสมัยที่สามารถนำมาเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้ในการ ดำเนินชีวิตให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

ประเวศ วะสี กล่าวว่ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอเพียงอย่างน้อย 7 ประการ ได้แก่ (ประเวศ วะสี, 2550, หน้า 4-6)

1. การไม่ยอกได้ในสิ่งที่ไม่ใช่ของตน
2. การมีความพอดีในความต้องการ
3. การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า
4. การมีชุมชนที่พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน
5. การใช้ความรู้ในทางที่ถูกต้อง เหมาะสม
6. การดำเนินชีวิตให้เหมาะสมวัฒนธรรมในชุมชนของตนเอง
7. การพัฒนาชีวิตไปสู่ความยั่งยืน

เสน่ห์ จามริก ได้อธิบายถึงเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เป็นเพียง ต้นแบบหรือแบบพิมพ์เขียวสำเร็จรูป หากแต่มีความหมายเป็นกระบวนการสังคมอันเป็นพลวัต เป้าหมายต้นทางก็ได้แก่ การเกษตรชั้นพออยู่พอกินอย่างที่กล่าวขวัญถึงกันมากในยามวิกฤต การเงินขณะนี้ แต่นั่นก็ไม่ควรจะยึดมั่นถือมั่นเขาเป็นจุดจบอยู่ในตัวเอง หากควรต้องเปิด ช่องทางโอกาสให้ได้มีการเรียนรู้พัฒนาตนเองต่อ ๆ ไปสู่เกษตรกรรมยั่งยืนจนถึงเป้าหมาย ปลายทาง คือ เศรษฐกิจชุมชนสองสามระดับ เศรษฐกิจนี้ยังจะได้ขยายความต่อไปข้อที่ เห็นควรเน้นถึง ในที่นี้ก็คือเรื่องของหลักการพึ่งตนเองและนิเวศที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งจะต้อง มีระบบและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งในระดับการสร้างจิตสำนึกและระดับปฏิบัติจริง ความจริงทั้งสองด้านของหลักการ คือ การพึ่งตนเองกับนิเวศสัมพันธ์เชื่อมโยงเสมือนสองด้าน ของเหรียญอันเดียวกันนั่นเอง เพราะนิเวศเป็นรากฐานสร้างเสริมให้การพึ่งตนเองได้สัมฤทธิ์ผล และยั่งยืน ดังนั้น การดำรงชีวิตอย่างรู้ตัวทั่วพร้อมในปัจจุบัน ไม่ประมาทไม่สุดโต่ง เดินบนทาง สายกลางของชีวิตตามหลักธรรมพุทธศาสนา ลดความอยากได้อยากมีที่ไม่สำคัญในชีวิต ออกไป มุ่งมั่นพัฒนาอาชีพของตนเองบนศักยภาพของตัวเอง และรู้จักการพึ่งตนเอง ทั้งนี้ความ พอเพียงเฉพาะตนเองมิได้หมายเอาทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ที่ตัวเรา แต่ให้หมายรวมถึง พอเพียงที่ ตนเอง แล้วให้เผื่อแผ่แก่ผู้อื่นด้วยจึงจะเป็นความพอเพียงที่แท้จริง (เสน่ห์ จามริก, 2550, หน้า 51-52)

วรเดช จันทรศร ได้อธิบายสรุป เศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า การดำรงชีวิตอยู่บนทางสาย กลางตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งสอนให้รู้จักมองให้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

มีความพึงพอใจในตนเองในสถานภาพที่เป็นอยู่อย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนผู้อื่นไม่เบียดเบียนสังคม ไม่เบียดเบียนธรรมชาติ คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกัน ในตัวที่ดี ใช้ความรู้อย่างรอบคอบ ใช้คุณธรรมในการวางแผนดำเนินชีวิต การตัดสินใจ และการกระทำ (วรเดช จันทรศร, 2554, หน้า 16)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้คำจำกัดความ “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิคณะหนึ่งที่ติดตามพระราชดำรัสและพระราชกระแสอย่างใกล้ชิด และนำมาเรียบเรียงก่อนนำขึ้นกราบบังคมทูลเกล้าฯ ถวายของพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำออกเผยแพร่มีใจความว่า ปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการบริหารและพัฒนาประเทศให้ดำเนินไปบนทางสายกลาง โดยเฉพาะ การพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้อาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอก ได้เป็นอย่างดี (รณชัย ทิพย์อุทัย, 2554, หน้า 14)

กำธร ทาเวียง ได้สรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า ประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้ (กำธร ทาเวียง, 2553, หน้า19)

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
3. การมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมกับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง ด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ในอนาคต

โดยมีเงื่อนไขของการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจ 2 ประการ คือ ประการเงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน มีความระมัดระวังในการปฏิบัติ ประการที่สอง เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

จिरายู อิศรางกูร ณ อยุธยา ได้สรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ 4 ประการ คือ (จिरายู อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2551, หน้า 8)

ประการที่หนึ่ง เศรษฐกิจพอเพียง แนะนำแนวทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งประยุกต์ใช้ได้ทุกระดับตั้งแต่ระดับปัจเจก คือ individual ไปด้วยจนถึงครอบครัว ชุมชน และระดับชาติ

ประการที่สอง เศรษฐกิจพอเพียง เสนอแนวทางสายกลางที่สมดุลสำหรับการพัฒนาประเทศท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์

ประการที่สาม เศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันสำหรับความเสี่ยงต่าง ๆ

ประการที่สี่ เงื่อนไขที่จะนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผล คือ การใช้ความรู้อย่างรอบคอบระมัดระวังและผู้เอาไปใช้ต้องมีคุณธรรมต่าง ๆ อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเพียร ความอดทน ความเอื้ออาทรกับเพื่อนร่วมชาติและเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

ศาลินา บุญแก้ว และ นันทกาญจน์ ชินประหัตษ์ ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ว่า เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึง ความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินงาน ทุกขั้นตอน ในขณะที่เดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลง

อย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอก ได้เป็นอย่างดี (ศาลินา บุญเกื้อ และ นันทกาญจน์ ชินประห์ชัย, 2557, หน้า 13)

ศรประภา พงษ์หัตถาศิลป์ ได้สรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ว่า หมายถึง การดำเนินชีวิตที่ยึดเส้นทางสายกลางของความพอดี ให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาอย่างมั่นคง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และเห็นความสำคัญกับการสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็ง รักษาความสมดุลของทุนและทรัพยากร สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีความอดทน เพียรพยายาม ใช้ปัญญานำไปสู่ความสุขของประชาชน (ศรประภา พงษ์หัตถาศิลป์, 2557, หน้า 21)

ปรียานุช ธรรมมปิยา กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติ ในการดำเนินชีวิตที่ทุกคน ทุกประเทศสามารถนำไปใช้ในทุุกกิจกรรม ทุกสาขาอาชีพ และทุกระดับ เพื่อให้เกิด การพัฒนาที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน (ปรียานุช ธรรมมปิยา, 2558, หน้า 3)

เพชรประภากร ชุ่มสาย ได้สรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ แนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจน การใช้ความรู้ ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำต่าง ๆ โดยสามารถประยุกต์ใช้ได้ทุกระดับ ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน ถึงระดับรัฐ เพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ (เพชรประภากร ชุ่มสาย, 2559, หน้า 43)

วรนุช ปานคุ้ม ได้สรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตให้แก่พสกนิกรชาวไทย ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศชาติ ให้ดำเนินชีวิตไปในทางสายกลางและไม่ประมาท พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ (วรนุช ปานคุ้ม, 2560, หน้า 23)

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทานไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนให้ตั้งอยู่บนความไม่ประมาท มีความรอบคอบ มีความเพียร ซึ่งสามารถปรับใช้ได้ทุกระดับทั้งตนเอง ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ ให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกสถานการณ์ ประกอบด้วย เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม หลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ส่งผลต่อการพัฒนาด้านวัตถุ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

2. ความเป็นมาเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากวิกฤตเศรษฐกิจการเงินของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2540 ที่เกิดจากการเปิดเสรีทางการเงินหรือที่เรียกว่า BIBF (Bangkok International Banking Facility) ซึ่งเป็นการกู้ยืมเงิน จากต่างประเทศได้อย่างเสรี ทำให้ประเทศไทยอยู่ในสภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่ ต้องขอรับความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศหรือที่เรียกว่า IMF (คณะกรรมการการศึกษาและเสนอแนะมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบการเงินของประเทศ, 2541; อังอิงใน ปรียานุช ธรรมปิยา, 2555, หน้า 1-8)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีกระแสพระราชดำรัสเมื่อเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2540 ว่า

“...ความจริงเคยพูดเสมอในที่ประชุมอย่างนี้ว่า การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญ สำคัญที่เราจะมีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า อุ่มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง อันนี้ก็เคยบอกว่าความพอเพียงไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรืออำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก อย่างนี้ท่านนักเศรษฐกิจที่ต้องการมีการแลกเปลี่ยนเรียกว่า เศรษฐกิจการค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบพอเพียง เลยรู้สึกว่าไม่หรูหรา แต่เมืองไทยเป็นประเทศที่มีบุญอยู่ว่า ผลิตให้พอเพียงได้...”

พระราชดำรัสข้างต้นในปี พ.ศ. 2540 คำว่า “ให้มีพอเพียงกับตัวเอง” “เศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน” “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้คนไทยและรวมถึงชาวโลกได้คิดถึงความเหมาะสมในการพัฒนาการเศรษฐกิจเช่นที่ผ่านมา และหันมาให้ความสนใจอย่างจริงจังกับแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาภายใต้ชื่อ “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งต่อมาก็ได้มีผู้สนับสนุนความคิดนี้เป็นจำนวนมาก จนกระทั่งกลายเป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาประเทศไทย ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 กล่าวคือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบัน และได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในเวทีโลก ในฐานะที่เป็นทางเลือกในการพัฒนามุ่งให้เกิดผลที่ยั่งยืน

นอกจากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนยิ่งขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2541 (ปรียานุช ธรรมปิยา, 2555, หน้า 12-20) ว่า

“...คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด-อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนชนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีหรรษาก็ได้ แต่ว่าต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณ ตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง... ฉะนั้น ความพอเพียงนี้ ก็แปลว่า ความพอประมาณและความมีเหตุผล...”

“...คำว่า พอเพียง มีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้เองเท่านั้น แต่มีความหมายว่าพอมีพอกิน พอมีพอกิน ถ้าใครได้มาอยู่ที่นี้ ในศาลานี้ เมื่อเท่าไร 20 ปี 25 ปี เมื่อปี 2517 ถึง 2541 ก็ 24 ปีใหม่ วันนั้นได้พูดว่า เราควรจะไปปฏิบัติให้พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนพอมีพอกินก็ใช้ได้ ถ้ายิ่งทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้น ก็เริ่มจะไม่พอมีพอกิน บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย สมัยก่อนนี้ก็มีพอกิน จึงต้อง มีนโยบายที่จะทำ เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะให้ทุกคนมีพอเพียงได้...”

สรุปได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้ทรงพระราชทานให้แก่ประชาชนชาวไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และได้ทรง มีกระแสพระราชดำรัสพระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทยมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแนวทางในการใช้ชีวิตบนพื้นฐานความพอมีพอกิน และทรงใช้คำว่า เศรษฐกิจพอเพียง ในปี พ.ศ. 2540

3. องค์ประกอบของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักพิจารณาอยู่ 5 องค์ประกอบ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 12) ดังนี้

1. กรอบแนว คิดเป็นปรัชญาชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นกรอบมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง การจะทำอะไรมีความพอดี พอเหมาะพอควร ต่อความจำเป็น เหมาะสมกับฐานะของตนเอง สภาวะสังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรม ในแต่ละท้องถิ่นหรือไม่ การใช้ทรัพยากรในการดำเนินการก็ต้องให้พอประมาณ ไม่มาก

เกินศักยภาพและก็ต้องไม่น้อยเกินไปจนขาดแคลนไม่เพียงพอที่จะดำเนินการได้ ซึ่งการจะตัดสินใจว่าอยู่ในระดับพอประมาณนี้ จำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ ในการวางแผนและตัดสินใจ และต้องอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมด้วย เช่น ไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น ไม่ทำให้สังคมเดือดร้อนและไม่ทำลายธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล ครบวงจร บนพื้นฐานของความถูกต้อง ความเป็นจริง ตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ ทั้งในระยะสั้นระยะยาวทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและส่วนรวมอย่างรอบคอบ การคิดพิจารณาแยกแยะให้เห็นความเชื่อมโยงของเหตุปัจจัยต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีข้อผิดพลาดน้อยและก็เช่นเดียวกันการที่จะวางแผน ดำเนินการหรือจะทำอะไรอย่างสมเหตุสมผลได้นั้น ต้องอาศัยความรู้ มีความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ที่จะจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ และแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ มีความรอบคอบในการคิดพิจารณา ตัดสินใจ โดยใช้สติ ปัญญา อย่างเฉลียวฉลาดในทางที่ถูกต้อง

3.3 การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมเพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่ทันที่ กล่าว คือ การที่จะทำอะไรอย่างไม่เสี่ยงเกินไป ไม่ประมาท คิดถึงแนวโน้มความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้แล้วเตรียมตนเอง เตรียมวิธีการทำงาน เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เพื่อให้การทำงานสามารถดำเนินไปได้โดยไม่ชุกชลักต้องหยุดชะงักกลางคัน และนำมาซึ่งผลประโยชน์ในระยะยาวและความสุขที่ยั่งยืน

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย การฝึกตนให้มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบและความระมัดระวังที่จะนำความรู้ต่าง ๆ เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและนำไปปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้างให้เป็นพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ประกอบด้วย ด้านจิตใจ คือ การตระหนักในคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดี ซื่อสัตย์สุจริต ใช้สติปัญญา อย่างถูกต้องและเหมาะสมในการดำเนินชีวิต และด้านการกระทำ คือ มีความ

ขยันหมั่นเพียร อดทนไม่โลภ ไม่ตระหนี่ รู้จักแบ่งปัน และรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาสมดุลและยั่งยืนพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ

อภิชาต พันธเสน กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเน้นพื้นฐานการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ โดยพยายามนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ขณะเดียวกัน ก็ต้องไม่เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม และหากเป็นไปได้ต้องฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นด้วย หรือเป็นการพัฒนาเพิ่มพูนในทุกด้าน ไม่ว่าจะทุนมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย ความเพียร ความสามารถ สติปัญญา และการพัฒนาจิต ทุนสังคม คือ การช่วยเหลือเผื่อแผ่ ความซื่อสัตย์สุจริตที่ก่อให้เกิดความร่วมมือกันทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม ทุนทางด้านกายภาพ ไม่ว่าจะเป็นเงินทุน เครื่องมือ เครื่องจักร และเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งเกิดสถานการณ์ดังกล่าวได้ จะต้องปราศจากซึ่งความโลภ หรือความเห็นแก่ตัวมากเกินไป ซึ่งจะทำให้เราสามารถมีชีวิตอยู่ได้โดยรู้จักพอ คือ พอมีพอกินหรือพอมีพอใช้ และตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ซึ่งก็เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีสำหรับการพัฒนาประเทศโดยรวมจะต้องมีการพัฒนาเป็นตอน โดยหลักวิชาการหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมแก่แต่ละขั้นตอนของการพัฒนา (อภิชาต พันธเสน, 2549, หน้า 1-9)

จิรายุ อิศรางกูล ณ อยุธยา กล่าวว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนจนการใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำต่าง ๆ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่พอประมาณ ความมีเหตุผล หมายถึง การใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจ เรื่องต่าง ๆ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงรอบตัว ปัจจัยเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องอาศัยความรู้และคุณธรรมเป็นเงื่อนไขพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง ในการดำเนินชีวิตและการประกอบการงาน ส่วนเงื่อนไขคุณธรรม คือ การยึดถือคุณธรรมต่าง ๆ อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร การมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวม และการแบ่งปัน เป็นต้น (จิรายุ อิศรางกูล ณ อยุธยา, 2551, หน้า 4)

ปรียานุช ธรรมปิยา กล่าวว่า การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ ประกอบด้วยหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ได้แก่ กรอบแนวคิด คุณลักษณะ หลักการ เงื่อนไขพื้นฐาน เป้าหมาย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (ปรียานุช ธรรมปิยา, 2556, หน้า 46-52)

1. กรอบแนวคิด

1.1. เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติ (Economic Life Guiding Principles) ในทางที่ควรจะเป็น (Secularized Normative Prescription) โดยพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย (Positive Aspect) และตลอดระยะเวลากว่า 30 ปีที่ผ่านมาได้มีการทดลองดำเนินโครงการพัฒนาที่หลากหลายตามแนวพระราชดำริ เพื่อหาแนวทางและรูปแบบการพัฒนาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งภายในและภายนอกประเทศ

1.2 เป็นปรัชญาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อยู่เสมอ (Timely/Timeless) กล่าวคือ ได้มีพระราชดำรัสมาตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 และสามารถใช้เป็นแนวทางการพัฒนาเพื่อก้าวออกจากวิกฤตและพัฒนาในอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงมาจนถึงปัจจุบัน

1.3 เป็นปรัชญาที่มองโลกในเชิงระบบที่มีลักษณะพลวัต (Dynamic) กล่าวคือ สถานการณ์ในโลกนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากการเชื่อมโยงของปัจจัยต่าง ๆ ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

1.4 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) ลักษณะหนึ่ง โดยมองว่า ชุมชนและประเทศต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี วัฒนธรรม และค่านิยมทางสังคม

1.5 เป็นปรัชญาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ (Scalable) ทั้งระดับครอบครัว ระดับชุมชนและระดับรัฐ นอกจากนี้ยังสามารถใช้ได้กับทุกระดับทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจ

1.6 แนวคิด ทางสายกลาง (Middle Path) เป็นหัวใจสำคัญของปรัชญาที่นำมาใช้ในการบริหารและพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกแห่งความเปลี่ยนแปลง ในยุคโลกาภิวัตน์ กล่าวคือ

1.6.1 ไม่ใช้การปิดประเทศอย่างสิ้นเชิง หรือเปิดเสรีอย่างเต็มที่ โดยไม่มีการเตรียมความพร้อมของคนและสังคม ในการเข้าสู่กลไกตลาด

1.6.2 ไม่ใช้การอยู่อย่างโดดเดี่ยว (Independence) หรือพึ่งพิงภายนอกหรือคนอื่นทั้งหมด (Dependence) ก่อนที่จะไปพึ่งคนอื่น

2. หลักการ

หลักการหรือคำนิยาม 3 ข้อของความพอเพียง สำหรับใช้ในการบริหารจัดการ ความพอเพียง (Sufficiency) หรือการจัดการอย่างพอเพียง จะต้องประกอบด้วย 3 หลักการพร้อม ๆ กันอย่างเป็นองค์รวม กล่าวคือ กิจกรรมใด ๆ ที่ขาดคุณลักษณะใดคุณลักษณะหนึ่งไป ไม่สามารถเรียกได้ว่ามีความพอเพียง หรือมีการจัดการอย่างพอเพียง หลักการ 3 ข้อ ประกอบด้วย 1) ความพอประมาณกับศักยภาพของตนเองและสภาวะแวดล้อมตามความเป็นจริง 2) ความมีเหตุผลบนพื้นฐานความถูกต้อง และ 3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตที่ต้องประสพกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตลอดเวลา ซึ่งสามารถนำหลักการ 3 ข้อนี้ ใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจและกระทำ ดังนี้

2.1 ความพอประมาณ หมายถึง การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เป็นทุนเดิมของตนเองหรือภายในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดก่อนที่จะแสวงหาทรัพยากร แหล่งทุน วัตถุดิบ หรือสิ่งของบริการต่าง ๆ จากภายนอกจึงจะเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างพอเหมาะพอควรกับสภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ภูมิสังคม เป็นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาจากภายใน โดยสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่นชุมชนก่อน แล้วจึงค่อยขยายเชื่อมโยงกับภายนอกอย่างเป็นขั้นตอนตามความจำเป็น

2.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานของความถูกต้อง ความเป็นจริงตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม ค่านิยมที่ดีงาม โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ ทั้งในระยะสั้น ระยะยาว ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและส่วนรวมอย่างรอบคอบ การพิจารณาแยกแยะให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของเหตุปัจจัยต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง อย่างเป็นระบบจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีข้อผิดพลาดน้อยและเช่นเดียวกัน การที่จะวางแผนดำเนินการ หรือจะทำอะไรอย่างสมเหตุสมผลได้นั้น ต้องอาศัยความรู้ มีความขยันหมั่นเพียร ความอดทนที่จะจัดเก็บข้อมูล อย่างเป็นระบบ และแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ มีความรอบคอบ ในการคิดพิจารณาตัดสินใจ โดยใช้สติปัญญาด้วยความตั้งมั่นของจิตที่มีคุณภาพในทางที่ถูกที่ควร

2.3 การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อสามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่วงที่ กล่าวโดยย่อคือ การที่เห็นว่าทุกอย่างไม่ว่าแน่นอนมีความเป็นไปได้ที่จะแปรปรวน ผันผวน เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ฉะนั้น การที่จะทำอะไรก็ตามต้องไม่เสี่ยง ไม่ประมาท คิดถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นแล้วเตรียมตนเองและผู้เกี่ยวข้องให้มีภูมิด้านทานที่จะคุ้มกันตัวเองได้ เตรียมวิธีการทำงาน ในรูปแบบต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จะสามารถดำเนินการกิจต่อไปได้โดยไม่ชุลลุกหลักต้องหยุดชะงักกลางคัน และนำมาซึ่งความต่อเนื่องของการพัฒนาในระยะยาว

ทั้งสามองค์ประกอบดังกล่าว คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีนั้น มีความเป็นองค์รวมที่เกี่ยวข้องกันไม่สามารถแยกจากกันได้ เช่น การตัดสินใจในระดับของความพอประมาณนั้น ต้องตั้งอยู่บนเหตุผลที่ถูกต้อง ตามความเป็นจริง และการต้องเผื่อเหลือเผื่อขาดเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ด้วย ในขณะที่เดียวกันจึงจะเป็นความพอประมาณที่พอเพียง

3. เงื่อนไขพื้นฐาน

เงื่อนไขสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการจัดการอย่างพอเพียง คือ การมีคุณธรรมกำกับความรู้ ซึ่งมีเงื่อนไข ดังนี้

3.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย การฝึกฝนให้มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบและความระมัดระวังที่จะนำความรู้ต่าง ๆ เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและในขั้นปฏิบัติ ความรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจอย่างถูกต้องและเป็นประโยชน์ จึงต้องมีการแสวงหาความรู้ เพิ่มพูนความรู้ จัดการความรู้ ต่อยอดความรู้อยู่ตลอดเวลา ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในโลก

3.1.1 ความรอบรู้ คือ มีความรู้ (Stock of Relevant Knowledge) เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน โดยครอบคลุมเนื้อหาของเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการนำไปใช้ในโอกาสและเวลาต่าง ๆ

3.1.2 ความรอบคอบ คือ ความสามารถที่จะนำความรู้และหลักวิชาต่าง ๆ เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน (Connectivity of All Acquired Knowledge) ประกอบการวางแผนก่อนที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติทุกขั้นตอน

3.1.3 ความระมัดระวัง คือ ความมีสติในการนำแผนปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนหลักวิชาต่าง ๆ เหล่านั้นไปใช้ในทางปฏิบัติ (Utilization and Attentiveness) เพราะในความเป็นจริงแล้ว

สถานการณ์เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้น การนำความรู้และความรอบคอบมาใช้ จึงต้องอาศัยความระมัดระวังให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

3.2 เงื่อนไขคุณธรรม เป็นเงื่อนไขที่จะต้องเสริมสร้างให้เป็นพื้นฐานจิตใจ ของคนในชาติ ประกอบด้วย ด้านจิตใจ คือ การตระหนักในคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดี ซื่อสัตย์สุจริต ใช้สติปัญญาอย่างถูกต้องและเหมาะสมในการดำเนินชีวิต และด้านการกระทำ หรือแนวทางการดำเนินชีวิต คือ มีความขยันหมั่นเพียร อดทน ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ รู้จักแบ่งปัน และรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ทั้งนี้ มีกลุ่มเป้าหมายที่เน้นเป็นพิเศษ ในการเสริมสร้างเงื่อนไข 2 ด้านข้างต้น คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ เนื่องจากการกระทำใด ๆ ของคนกลุ่มนี้สามารถก่อให้เกิดผลกระทบในสังคมวงกว้างได้

4. เป้าหมาย

แนวทางปฏิบัติในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต คือ เพื่อให้เกิดการทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาที่ทุกคนสามารถนำไปปรับใช้ได้ อย่างเหมาะสม และป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน กล่าวคือ เป็นการพัฒนาที่ทำให้เกิดเป็นภูมิคุ้มกันไม่ว่าจะต้องเผชิญกับสถานการณ์ใดก็ตาม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยไม่เกิดความเสียหายในการดำเนินชีวิต ความพอเพียงจึงเป็นทั้งวิธีการในการบริหารจัดการกระบวนการที่คำนึงถึง ความพอประมาณอย่างเป็นเหตุเป็นผล เพื่อให้เกิดความสมดุลและเป็นการบริหารจัดการ ที่คำนึงถึงการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เพื่อให้สามารถพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สิ่งที่สำคัญอย่างมากเกี่ยวกับเป้าหมายของความสมดุลและความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงตามคำนิยาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาในแต่ละขั้นตอนนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของการพัฒนาใน 4 ด้าน ได้แก่ วัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมอย่างองค์รวม คือ ไม่แยกส่วนแต่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นเหตุผลทั้ง 4 มิติ ซึ่งเป็นปัจจัย ที่ใช้ในการดำเนินชีวิต กระบวนการผลิตและบริการและในขณะเดียวกันก็เป็นปัจจัยที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาในคราวเดียวกัน จากมุมมองของการพัฒนาโดยภาพรวมสามารถจำแนกรายละเอียดของแต่ละมิติ ดังนี้

4.1 วัตถุ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดจากการประดิษฐ์ขึ้นจากความรู้ หรือภูมิปัญญา ทั้งที่เป็นสิ่งของเครื่องใช้ เครื่องประดับ ตกแต่ง อาวุธ เครื่องนุ่งห่ม สิ่งก่อสร้าง เพื่อสำหรับใช้เอง ใช้ในครัวเรือน หรือเพื่อส่วนรวม ซึ่งในอดีตจะเป็นการสร้างหรือประดิษฐ์ขึ้นมาด้วยแรงงานของมนุษย์ แต่ในปัจจุบันสิ่งต่าง ๆ สามารถใช้เงินในการสวทหามาใช้ได้โดยไม่ต้องผลิตเอง

จึงทำให้เกิดความเกี่ยวข้องกับเงื่อนไขด้านเศรษฐกิจ และระบบการเงิน อย่างไรก็ตามการผลิตก็ยังคงพึ่งพาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการเป็นวัตถุดิบการผลิตเช่นเดิม

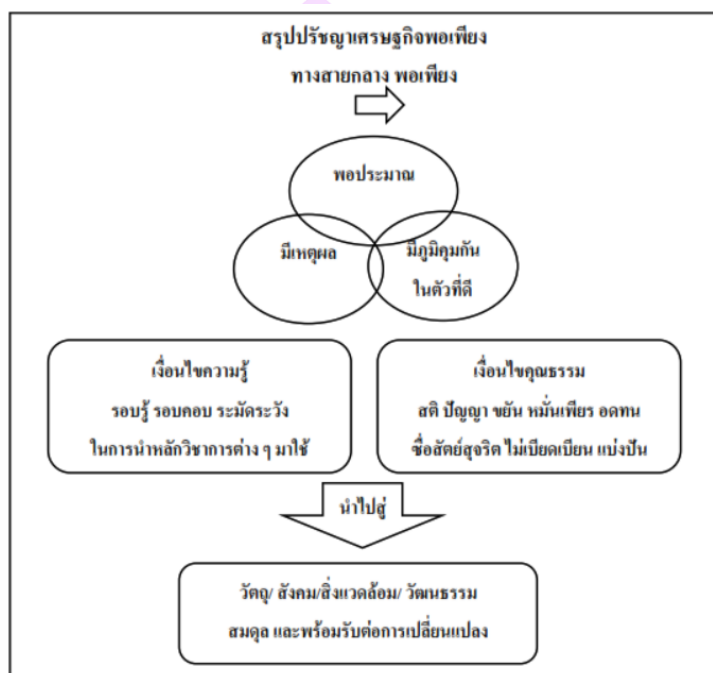
4.2 สังคม หมายถึง ความสัมพันธ์และเงื่อนไขการอยู่ร่วมกันของคนส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็น ความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ความมีน้ำใจ อัจฉริยะไมตรี กฎระเบียบ ค่านิยม ที่ใช้เป็นแบบแผนในการอยู่ร่วมกันด้วยความเสมอภาค มีความเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน สมาชิกในสังคมเกิดความรู้สึกได้รับความเป็นธรรมและมีสิทธิเสรีภาพในขอบเขตที่ถูกต้อง เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน พร้อมทั้งจะปกป้องและอยากพัฒนาชุมชนของตนให้มีความเจริญก้าวหน้า โดยความเห็นชอบจากทุกฝ่ายจนเกิดเป็นความเข้มแข็ง มีการสืบทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น เกิดเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนสืบไป

4.3 สิ่งแวดล้อมรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน สังคม ประเทศชาติและโลกโดยรวม ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ สภาพภูมิอากาศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้นอกจากจะเป็นปัจจัยการผลิตและบริการแล้ว ยังเป็นสภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และสิ่งมีชีวิตทั้งหลายบนโลก การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงควรเป็นไปด้วยระมัดระวัง มีความรับผิดชอบในการอนุรักษ์ทรัพยากรไว้ให้แก่คนรุ่นหลังต่อไป

4.4 วัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิต ความเชื่อ ศาสนา ภูมิปัญญา การประกอบอาชีพ วัฒนธรรมการกิน อาหารพื้นถิ่น การรักษาสุขภาพ เครื่องแต่งกาย ประเพณีนิยม ศิลปวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์ ที่มีความหลากหลายอย่างมีศักดิ์ศรี นอกจากนี้ การพัฒนาที่สมดุลนั้นก็ควรสอดคล้องกับวิถีความเป็นอยู่ ค่านิยม ความเชื่อ ของคนในท้องถิ่นแล้วจึงค่อย ๆ ต่อยอดพัฒนา ปรับปรุงให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อไม่ให้วิถีการพัฒนาส่งสร้างความแตกแยกหรือความแปลกแยกขึ้นในสังคม และในขณะเดียวกันก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการดำรงไว้เพื่อความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น/ชุมชน/ชนชาติ สืบไป

สรุปได้ว่า กรอบแนวคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่ใช้ได้กับทุกระดับชั้นไม่ว่าจะเป็นภาคประชาชน ภาคธุรกิจ และภาครัฐ โดยยึดหลักในการปฏิบัติบนทางสายกลาง ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป ให้ตั้งอยู่บนความพอดี มีความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ใช้คุณธรรมนำความรู้ มีความซื่อสัตย์ สุจริตเป็นที่ตั้ง มีการศึกษาหาความรู้เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

และคำนึงถึงผลกระทบต่อตนเอง ต่อสังคมโดยรวม มีจิตสำนึกในการพัฒนาและอนุรักษ์ วัตถุ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่มีความเหมาะสมกับบริบททางสังคม ความเป็น เอกลักษณ์ ประเพณี ความเชื่อ และค่านิยมในชุมชนของตนเอง โดยการพัฒนาต้องควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งสรุปได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 แสดงสรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 8

4. คุณลักษณะของความพอเพียง

ความพอเพียงมีลักษณะที่สำคัญ โดยมักจะใช้คำว่า “หลักการ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข” ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการสรุปเป็นองค์ความรู้ทั้งหมด เพื่อให้เป็นไปตามการประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งพระราชทานในโอกาสต่าง ๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจนประชาชนโดยทั่วไปได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้วทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไข พระราชทานและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน พระบรมราชานุญาตตามที่ขอพระมหากรุณาตามหนังสือที่ รล. 0003/18888 ลงวันที่ 29

พฤษศจิกายน พ.ศ. 2542 สำนักราชเลขาธิการพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพฯ ที่ให้ไว้ว่า (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 6-7)

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะวิธีการดำเนินชีวิตที่เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยยังคงอัญเชิญมาเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาและบริหารประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) (อำพน กิตติอำพน, 2550, หน้า 12)

4.1 ความพอประมาณ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายความพอประมาณไว้ว่า หมายถึง ความเหมาะสมต่อสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง และสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น

มูลนิธิชัยพัฒนา ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2550, หน้า 8)

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้อธิบายความหมายของคำว่า ความพอประมาณ หมายถึง การพิจารณาถึงความพอเพียง ต้องคิดให้รอบคอบตามหลักของเหตุและผล ด้วยปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อสิ่งที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นด้วยความรอบคอบ (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2552, หน้า 23)

ฉลองภพ สุสังกร์กาญจน์ ได้อธิบายเกี่ยวกับความพอประมาณไว้ว่า สภาวะที่ทำให้ชีวิตมีความสมดุลมากที่สุด นั่นคือ การรู้จักความพอดี ที่ไม่มากหรือน้อยเกินไป “...โดยกรณีศึกษาของชาวบ้านตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี จัดทำคู่มือเพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการภายในชุมชน ซึ่งในหลังคู่มือนั้นพระครูประโชติธรรมภากริรมย์ (พระอาจารย์สาย) เป็นพระที่ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวให้ความเคารพ นับถือเขียนไว้มีใจความว่า “สิ่งที่รู้จัก รู้จักพอ” หมายถึงผู้ที่มีปัญญายอมเข้าใจว่าการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง จะช่วยให้ชีวิตปราศจากความทุกข์หรืออย่างน้อยก็ช่วยลดความทุกข์ จากความทะยานอยากโดยไม่จำเป็นลงได้ ทั้งนี้เพราะความพอเพียงหรือความพอประมาณ เป็นกฎธรรมชาติในการดำรงชีวิตภายใต้สภาวะแวดล้อมของแต่ละบุคคลและแต่ละบริบท ที่ไม่เหมือนกัน นั่นคือในสภาวะการณ์ที่อะไรก็ตามที่มากเกินไปเป็นสิ่งที่ไม่ดีสำหรับชีวิตและจิตของมนุษย์และน้อยเกินไปก็เป็นสิ่งที่ไม่ดีสำหรับชีวิตและจิตของมนุษย์ ความพอประมาณ หรือความพอเพียงจะเป็นจุดที่ดีที่สุด...” (ฉลองภพ สุสังกร์กาญจน์, 2552, หน้า 19-22)

วรเดช จันทรศร ได้อธิบายแนวคิดหลักของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณไว้ว่า ความพอประมาณ (Moderation) หมายถึง ความพอดี (Dynamic optimum) ที่ไม่มากหรือน้อยเกินไปในมิติต่าง ๆ 5 ประการ คือ (วรเดช จันทรศร, 2554, หน้า 17-18)

1. ด้านจิตใจ คือ การเริ่มจากการที่ตนเองต้องมีสติรู้คิด ใช้ปัญญาในการคิดไตร่ตรอง พิจารณาสິงต่าง ๆ โดยมีคุณธรรม ความเมตตากรุณาเป็นที่ตั้ง ตระหนักรู้ และเข้าใจเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดผลที่ตามมา อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

2. ด้านสังคม คือ การสร้างความพอดีให้เกิดขึ้นตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชนไปจนถึงระดับสังคม ให้มีความสามัคคี มีน้ำใจซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีการพัฒนาที่เริ่มหน่วยพื้นฐานทางสังคมเพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน

3. ด้านเศรษฐกิจ คือ การใช้จ่ายที่พอเหมาะแก่ฐานะของตนเอง ไม่ยึดติดกับความสะดวกสบายจนสร้างความเสี่ยงให้แก่ตนเอง รู้จักการประหยัดอดออม มีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ

4. ด้านเทคโนโลยี คือ การใช้ความก้าวหน้าในวิทยาการใหม่ ๆ มาพัฒนาประเทศอย่างเหมาะสมกับบริบทของตนเอง ซึ่งควรเริ่มจากการต่อยอดองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงจะทำให้รูปแบบการพัฒนา มีความสอดคล้องกับพื้นฐานของสังคมมากที่สุด

5. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ การนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด แต่ยังคงความสมบูรณ์ของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้ได้มากที่สุด

สรุปได้ว่า ความพอประมาณ หมายถึง การทำทุกอย่างด้วยความพอดี ทั้งการดำรงชีวิตและเชิงธุรกิจ คือ ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป มีความเหมาะสมกับตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมในท้องถิ่น ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ใน 5 มิติ คือ 1) ด้านจิตใจ 2) ด้านสังคม 3) ด้านเศรษฐกิจ 4) ด้านเทคโนโลยี และ 5) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.2 ความมีเหตุผล

วรเดช จันทรศร ได้ให้หมายของคำว่า “ความมีเหตุผล” (Reasonableness) หมายถึง การพิจารณาถึงความพอประมาณในด้านต่าง ๆ จะต้องประกอบด้วยเหตุที่เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องและคำนึงถึงผลจากการตัดสินใจเลือกหรือกระทำสิ่งนั้นด้วยความซื่อสัตย์ปราศจากความโลภ (วรเดช จันทรศร, 2554, หน้า 18)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความมีเหตุผล หมายถึง การกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มาจากardtตัดสินใจโดยการวิเคราะห์ถึงเหตุและผลตามหลักวิชาการ หลักนิติรัฐ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม จริยธรรม อย่างถี่ถ้วน และพิจารณาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 14)

มูลนิธิชัยพัฒนา ได้ให้ความหมายไว้ว่าความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2550, หน้า 8)

มูลนิธิสถาบันไทยพัฒนา กล่าวว่า ความมีเหตุผล เป็นต้นทางของผลลัพธ์การตัดสินใจที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องยืนยันความรู้ต่าง ๆ ให้หนักแน่น เชื่อว่าได้ศึกษามาเป็นอย่างดีจากหลายเนื้อหาหลายหน่วยงาน หลายผู้เชี่ยวชาญพิจารณา รอบคอบแล้วจากเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการตัดสินใจอย่างถี่ถ้วนก็สามารถตัดสินใจดำเนินการตามที่กำหนดไว้ด้วยความรอบคอบระมัดระวังบนหลักความพอเพียงเป็นแก่นนั่นเอง (มูลนิธิสถาบันไทยพัฒนา, 2559, สื่อออนไลน์)

สรุปได้ว่า ความมีเหตุผล หมายถึง สิ่งที่ทำให้การตัดสินใจเป็นไปด้วยความสมเหตุสมผล คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นตามมาด้วยความรอบคอบ พิจารณาส่งต่าง ๆ บนหลักแห่งความถูกต้องเหมาะสมอย่างถี่ถ้วนบนหลักแห่งความพอเพียง

4.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

การขาดภูมิคุ้มกันนั้นเป็นความจริงในสังคมปัจจุบันในมหาวิทยาลัยหรือโรงเรียน ในหมู่นิสิตนักศึกษาเป็นความจริงที่มีอาจปฏิเสธได้ สิ่งของเครื่องใช้บงบอกชนชั้นและฐานะทางสังคมใช้สินค้าแบรนด์เนม เสื้อผ้าหรู ๆ กระเป๋าแพง ๆ โทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่และของใช้ ฟุ่มเฟือย ในเรื่องอื่น ๆ อีกมากมาย การบริโภคนิยมเหล่านี้ทำให้มีหน้ามีตาในสังคมวัยรุ่นผู้มีสิ่งของเหล่านี้จะได้รับการยอมรับและได้เข้ากลุ่มด้วย แต่หารู้ไม่ว่าการได้มาซึ่งสิ่งของเหล่านั้นบางครั้งก็มาจากหยาดเหงื่อแรงงานของพ่อแม่ พยายามทำทุกวิถีทางให้ได้มาโดยไม่คิดคำนึงถึงสิ่งที่จะตามมาในอนาคตเยาวชน บ้างก็เอาตัวเข้าแลกเพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับ โดยปราศจากภูมิคุ้มกันที่ดีหากเยาวชนได้ศึกษาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 แล้ว จะรู้ซึ่งว่าพระองค์ คือ ต้นแบบความพอเพียงที่แท้จริง (มูลนิธิ 5 ธันวาคมหาราช, 2552, หน้า 72-73) จากการสัมภาษณ์ ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ประธานอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง พ.ศ. 2547-2550 วันศุกร์ที่ 12

ธันวาคม พ.ศ. 2551 ณ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับความยั่งยืนของธุรกิจโดยได้อธิบาย “การขาดภูมิคุ้มกัน” ของสังคมไทย ที่สำคัญรวม 5 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551, หน้า 110)

มูลนิธิชัยพัฒนา ได้อธิบายคำว่า ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2550, หน้า 8)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้อธิบายว่า ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมเพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือ ได้อย่างทันท่วงที (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 15)

วรเดช จันทรศร ได้อธิบายว่า การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง (Self-immunity) เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่มองโลกเชิงระบบที่มีลักษณะพลวัต การกระทำที่สามารถเรียกได้ว่าพอเพียงจึงมิใช่แต่จะคำนึงถึงเหตุการณ์และผลในปัจจุบันเท่านั้น แต่จำเป็นที่จะต้องคำนึง ถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล ภายใต้ข้อจำกัดของความรู้ที่มีอยู่และสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเองให้พอเพียงที่จะสามารถพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ (วรเดช จันทรศร, 2554, หน้า 18)

ศูนย์ เศรษฐ์บุญสร้าง (2550, หน้า 14) อธิบายว่า ถ้าบุคคลสามารถพัฒนาตาม “ทางสายกลาง” ไปสู่ความเจริญอกงามยิ่ง ๆ ขึ้นเป็นลำดับได้แล้ว ผลที่จะเกิดตามมา ก็คือ การมีความแข็งแรง และ “ระบบภูมิคุ้มกันในตัวเองต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน” เหมือนคนที่ออกกำลังกายอย่างพอเหมาะ กินอาหารที่มีคุณค่า อย่างพอดีร่างกายก็จะมีแข็งแรง และเกิดระบบภูมิคุ้มกันต่อโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ในเชิงธุรกิจได้ให้ความหมายไว้เช่นเดียวกันว่า การจัดองค์ประกอบของการดำเนินงาน ให้มีสภาพพร้อมรองรับต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้เป็นอย่างดี โดยการสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี จึงสามารถแบ่งได้เป็นสองกรณี คือ การสร้างจากภายในและการสร้างที่ภายนอก การสร้างภูมิคุ้มกันจากภายใน ได้แก่ การพิจารณาและจัดองค์ประกอบ ต่าง ๆ ในองค์กรให้เอื้อต่อการปรับตัวเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง เช่น โรงงานไม่ควรสร้างภาระหนี้มากเกินไปจนเกินทุน เมื่อเวลาที่เจ้าหนี้ทวงถาม กิจการก็สามารถชำระหนี้ได้ ถือเป็น การสร้างภูมิคุ้มกันในด้านการเงิน หรือโรงงานควรเลือกใช้เทคโนโลยีที่สามารถบริหารจัดการได้เอง เมื่อเวลาที่มีปัญหาเกี่ยวกับเทคโนโลยี กิจการก็สามารถจะซ่อมแซม

แก้ไขได้โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งเจ้าของเทคโนโลยีทั้งหมด ถือเป็น การสร้างภูมิคุ้มกันในด้านเทคโนโลยี หรือการที่กิจการมีโครงการถ่ายทอดทักษะและความรู้เกี่ยวกับงานที่ทำ ฝึกอบรมให้พนักงานอยู่อย่างสม่ำเสมอ และเปิดโอกาสให้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ รวมถึง การให้ผลตอบแทนที่เป็นธรรมกิจการก็จะสามารถเติบโตได้อย่างต่อเนื่องมั่นคง ถือเป็น การสร้างภูมิคุ้มกันในด้านทรัพยากรบุคคล ส่วนการสร้างภูมิคุ้มกันที่ภายนอก ได้แก่ การพิจารณาและจัดองค์ประกอบที่อยู่รายรอบองค์กรให้เอื้อต่อการดำเนินงาน เช่น การส่งเสริม และสนับสนุนคู่ค้า เพื่อให้สามารถจัดส่งวัตถุดิบและปัจจัยในการผลิตหรือการบริการ ที่มีคุณภาพให้แก่กิจการ ด้วยการให้ความรู้และทรัพยากรที่จำเป็นต่าง ๆ เพราะหากกิจการ ได้วัตถุดิบที่ไม่มีคุณภาพเข้าโรงงาน ผลผลิตแปรรูปที่ออกจากโรงงานก็จะไม่มีคุณภาพตามไปด้วย การช่วยเหลือผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง ถือเป็น การสร้างภูมิคุ้มกันแบบหนึ่ง ที่มีกฎเกณฑ์หรือไม่ได้ให้ความสำคัญ กิจการส่วนใหญ่แม้แต่คิดถึงตนเองคิดว่าทำแล้วจะได้อะไร ถ้าใครปีนี้จะได้เท่าไร ค่าใช้จ่ายส่วนเกินตรงไหนที่ตัดออกได้อีก โดยที่ไม่ได้คิดถึงการให้ หรือการช่วยเหลือผู้อื่นก่อน ในทางธรรมชาตินั้น การกระทำใด ๆ ย่อมต้องได้รับการตอบสนองเป็นผลแห่งการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดเสมอ ซึ่งในกรณีนี้ คือ “ได้ให้” ก็ “ได้รับ” ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่มีความเชียวชาญอยู่ในตัวเอง ฉะนั้น การที่กิจการเอาใจใส่ดูแลชุมชน สิ่งแวดล้อม หรือคู่ค้าของตนเอง ผลแห่งการกระทำนี้ก็จะหวนกลับมาจนเจือกิจการในภายหลังถือเป็น การสร้างภูมิคุ้มกันที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้เสีย นอกองค์กร (มูลนิธิสถาบันไทยพัฒนา, 2559, สืบออนไลน์)

ดังนั้น การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีนั้น หมายความว่า การที่เราเตรียมความพร้อมอย่างสมบูรณ์ในทุกด้านเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง เช่น การที่ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ในสิ่งที่ยังไม่รู้ การสรรหาที่ปรึกษาที่เหมาะสม เป็นต้น ซึ่งให้เห็นว่า การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีนั้น ต้องเริ่มต้นที่รู้จักตัวเองก่อนและรู้จักภาวะภายนอก หรือรู้จักเรา รู้เรา หรือหลายหน่วยงาน เรียกว่า วิเคราะห์ปัจจัยภายในภายนอก (SWOT analysis) รวมถึงการรู้จัก Inside out คือ การวิเคราะห์จากสิ่งภายในแล้วมองออกไปข้างนอก (การรู้จักตนเอง) และ Outside in คือ การวิเคราะห์ จากสิ่งภายนอกเข้ามาวิเคราะห์ภายใน (การสร้างภูมิคุ้มกัน) ในกระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ จะเป็นองค์ประกอบสำคัญส่วนหนึ่งที่จะทำให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเองหน่วยงาน หรือองค์กรให้เข้มแข็งและสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างดี

สรุปได้ว่า การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมตนเองให้มีความพร้อมรับต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง โดยการมองระบบอย่างเป็นพลวัตร มีการคาดการณ์ถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบด้าน เป็นการเตรียมความพร้อมทั้งภายใน คือ การศึกษาหาความรู้เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ และเพิ่มองค์ความรู้ให้แก่ตนเอง การดูแลกิจการ

ของตนเองให้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องซึ่งมีความมั่นคงในทุกด้าน เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งจากภายในและการเตรียมความพร้อมภายนอก คือ การรู้จักวิเคราะห์เหตุและปัจจัยภายนอกที่จะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตหรือดำเนินกิจการต่าง ๆ แล้วหาแนวทางการป้องกัน สิ่งที่จะเกิดขึ้นด้วยความรอบคอบ เพื่อรอบรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี

4.4 เงื่อนไขของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น 3 เงื่อนไข ดังต่อไปนี้

เงื่อนไขที่ 1 ความรู้ หมายถึงรวมถึงการมีความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง หรืออาจใช้คำว่า “เงื่อนไขหลักวิชา” เงื่อนไขความรู้ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2550, หน้า 8) ซึ่งคำว่า เงื่อนไขหลักวิชาการ เป็นการอาศัยความรู้ รอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้วางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551, หน้า 8)

สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การจะประมาณอะไรได้อย่างมีเหตุมีผล และพอเพียงเท่านั้น ย่อมต้องอาศัยความรู้ต่าง ๆ ช่วยในการพิจารณา แต่ทั้งนี้จะต้อง ใช้ความรู้เหล่านั้นอย่าง “รอบคอบ ระมัดระวัง” และพิจารณาในหลายแง่หลายมุมด้วยความ “รอบรู้” จึงจักสามารถนำ “ความรู้” มาใช้ในการวางแผน และปฏิบัติได้อย่างพอเหมาะ พอดี พอประมาณ ตามทางสายกลางแห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง “...โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์และมีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ” (สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง, 2550, หน้า 15)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้อธิบายเพิ่มเติม ไว้ว่า เงื่อนไขที่หนึ่ง “ด้านวิชาการหรือความรู้” ข้อนี้สำคัญในการวางแผนและการลงมือทำงานอะไรก็ตามต้องใช้หลักวิชาที่เหมาะสม ความรู้จริงและความรอบคอบเป็นสิ่งตัดสินตรงนี้ถือว่าเป็นเงื่อนไขหลักวิชาจะทำอะไรโดยใช้อารมณ์ไม่ได้ หรือจะใช้อคติก็ไม่ดี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551, หน้า 29)

วรเดช จันทรศร ได้อธิบายไว้ว่า ความรู้ ซึ่งประกอบด้วย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง ได้แก่ ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน โดยครอบคลุมเนื้อหาของเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการนำไปใช้ในโอกาสและเวลาต่าง ๆ ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนก่อนที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติทุกขั้นตอน และการระมัดระวัง

ในการนำแผนไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างมีสติ (วรเดช จันทรศร, 2554, หน้า 18-19)

สรุปได้ว่า เงื่อนไขความรู้ หมายถึง การมีความรอบรู้ในหลักวิชาการต่าง ๆ เพื่อนำมาประกอบการวางแผนการทำงานให้ถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาด้วยความรอบคอบ และระมัดระวัง ปราศจากอคติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจทุกระดับ

เงื่อนไขที่ 2 คุณธรรม หมายถึงการมีความซื่อสัตย์ สุจริตทั้งกาย วาจาใจ มีความสามัคคีในหมู่คณะ มีเมตตาต่อตนเองและผู้อื่น หรือการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คุณธรรมเหล่านี้ จึงเป็น “เงื่อนไขคุณธรรม” ที่สำคัญในการดำรงชีวิต และการกระทำเพื่อให้ชีวิตดำเนินต่อไปอย่างพอเพียงนั่นเอง ซึ่งมูลนิธิชัยพัฒนา ได้อธิบายเงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2550, หน้า 8) และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กล่าวว่า เงื่อนไขคุณธรรมจะช่วยเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้ รัก สามัคคี ไม่โลภ ไม่ตระหนี่และรู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 15)

วิรัตน์ บุญมาศ ได้สรุปความรู้ตามหลักคุณธรรม 4 ประการ ที่เกิดจากผลการวิจัย พบว่า ข้าราชการทหารชั้นประทวน สังกัดศูนย์ความปลอดภัย มีการนำคุณธรรมมาใช้ร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งภาพรวมและรายด้านมีระดับมากทุกด้าน คุณธรรม ได้แก่ ด้านการรักษาความสัตย์ ด้านการรู้จักข่มใจตนเอง ด้านการอดทน อดกลั้น อดออม ด้านการรู้จักละวางความชั่ว แม้ในคำสอนคุณธรรมเชิงพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ได้ยึดปฏิบัติสั่งสอนกันภายในครอบครัวโรงเรียน ชุมชนและสังคมมาตลอดตราบที่พุทธศาสนาได้เผยแผ่มายังแผ่นดินไทย ซึ่งเป็นหลักธรรมที่บุคคลทั่วไปสามารถปฏิบัติได้ และเป็นหลักธรรมที่ลึกซึ้งที่ยากแก่บุคคลทั่วไปจึงเข้าถึงได้อย่างง่าย ๆ จะเห็นได้ว่าความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสิ่งสำคัญต่อการใช้ชีวิตทั้งต่อตนเองและผู้อื่น รวมไปถึงการประกอบอาชีพในหน้าที่การงาน ซึ่งในปัจจุบันนี้มีการทุจริตคอร์รัปชันมากเพียงใดในสังคมไทย และยังไม่หมดไป ดังนั้นจึงจะต้องฝึกฝนอบรมให้เด็กมีความตระหนักไว้ว่าให้มีความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐานสำคัญจะเห็นตัวอย่างได้จากโครงการโรงเรียนสีขาว “โตไปไม่โกง” ที่จัดขึ้นเพื่อปลูกฝังค่านิยมที่ดีแก่เด็กเยาวชนไทยให้ห่างไกลจากการทุจริตคอร์รัปชัน นอกจากนี้คุณธรรมที่ชี้ให้เห็นว่าหากประชาชนมีไว้ในใจตนเอง กลุ่ม ชุมชน สังคมแล้วย่อมทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รมเย็นอย่างแน่นอน คือ คุณธรรมเรื่อง “รู้ รัก สามัคคี” (วิรัตน์ บุญมาศ, 2553,

หน้า 132) ซึ่งคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้อธิบายไว้ในหนังสือหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า “รู้ รัก สามัคคี” คำสามคำที่มีค่าและมีความหมายลึกซึ้งพร้อมทั้งสามารถปรับใช้ได้กับทุกยุคทุกสมัย “รู้” คือ การที่เราจะลงมือทำสิ่งใดนั้นจะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหาและรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา “รัก” คือ ความรัก เมื่อเรารู้ครบถ้วนกระบวนความแล้วจะต้องมีความรัก การพิจารณาที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้น ๆ “สามัคคี” คือ การที่จะลงมือปฏิบัตินั้น ควรคำนึงเสมอว่า เราจะทำงานคนเดียวไม่ได้ ต้องทำงานร่วมมือร่วมใจเป็นองค์กร เป็นหมู่คณะจึงจะมีพลังเข้าไปแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี จากแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ได้สะท้อนความสำคัญของเงื่อนไขคุณธรรมไว้ว่า พื้นฐานของความดีงาม นั่นคือ คนต้องมีคุณธรรมประจำกายและใจไว้ เพื่อย้ำเตือนตัวเองเสมอเมื่อจะกระทำการสิ่งใด ๆ แม้จะอยู่ในภาวะปกติหรือภาวะวิกฤตก็ตาม ซึ่งการเป็นผู้มีคุณธรรมจะทำให้การครองชีวิตเป็นไปด้วยความไม่ประมาท รู้จักใช้ปัญญาเพื่อแก้ไขปัญหต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 39-40)

วรเดช จันทรศร ได้อธิบายไว้ว่า คุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยด้านจิตใจ ที่ตระหนักในคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสมด้านการกระทำหรือแนวทางการดำเนินชีวิตซึ่งเน้นความอดทน ความเพียร สติ ปัญญาและความรอบคอบ (วรเดช จันทรศร, 2554, หน้า 19)

สรุปได้ว่า เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึง ความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งกาย วาจา ใจ รวมถึงความสามัคคีในหมู่คณะ ความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งต้องเสริมสร้างให้เกิดขึ้นแก่บุคคลทั่วไป ได้แก่ การรักษาความสัตย์ การรู้จักข่มใจตนเอง การอดทน อดกลั้น อดออม และการรู้จักละวางความชั่ว โดยเริ่มจากการปลูกฝังคุณธรรมในเด็กผ่านโครงการโรงเรียนสีขาว กิจกรรมโตไปไม่โกง เป็นต้น ในส่วนของประชาชนทั่วไป คุณธรรมเรื่อง “รู้ รัก สามัคคี” เป็นสิ่งที่จะช่วยให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุขแม้ในยามปกติหรือในยามวิกฤตก็ตาม

เงื่อนไขที่ 3 เงื่อนไขชีวิต สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กล่าวว่า เป็นการดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติ และปัญญา บริหารจัดการการใช้ชีวิตโดยหลักวิชาและคุณธรรมเป็นแนวทางพื้นฐาน “ความเพียร” เป็นเงื่อนไขอย่างหนึ่งในเงื่อนไขชีวิต ซึ่งในหนังสือเรียนรู้หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในหัวข้อ 22 ความเพียร, พระมหาชนก ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ที่พระองค์ทรงใช้เวลาค่อนข้างนานในการคิดประดิษฐ์ทำให้เข้าใจง่ายและปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพสังคมปัจจุบัน อีกทั้ง

ภาพประกอบและคติธรรมต่าง ๆ ได้ส่งเสริมให้หนังสือเล่มนี้มีความศักดิ์สิทธิ์ ที่หากคนไทย
 น้อมรับมาศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติตามรอยพระมหาชน กษัตริย์ผู้เพียรพยายามแม้จะไม่เห็น
 ฝั่งก็ยิ่งว่ายนน้ำต่อไป เพราะถ้าไม่เพียรว่ายก็จะตกเป็นอาหาร ปู ปลา และไม่ได้พบกับเทวดา
 ที่มาช่วยเหลือมิให้จมน้ำไปเช่นเดียวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงริเริ่มทำโครงการ
 ต่าง ๆ ในระยะแรกที่ไม่มีความพร้อมในการทำงานมากนักและทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์
 ทั้งสิ้น แต่พระองค์ก็ได้ท้อพระราชหฤทัยทรงมุ่งมั่นพัฒนาบ้านเมืองให้บังเกิดความร่มเย็นเป็นสุข
 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2551, หน้า 8)

สรุปได้ว่า เงื่อนไขชีวิต คือ การดำเนินชีวิตด้วยความเพียร ดังหลักการทรงงาน
 ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ทรงใช้ความเพียร ดุจดั่งพระมหาชน กษัตริย์
 พัฒนาประเทศไทยให้มีความเจริญรุ่งเรืองและร่มเย็นภายใต้พระบรมโพธิสมภารในพระองค์

การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คณะกรรมการบริหารโครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา
 และคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา
 กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนด “ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 สู่สถานศึกษา (พ.ศ. 2550-2554)” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษานำหลักปรัชญา
 ของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 และการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกระดับได้อย่างมี
 ประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐาน
 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดเป้าหมายไว้ 3 ระยะ ดังนี้
 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 23)

ระยะที่ 1 ปี พ.ศ. 2550 กำหนดให้มีสถานศึกษาที่สามารถเป็นแบบอย่างในการ
 จัดกระบวนกรเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 ไม่ต่ำกว่า 80 แห่ง

ระยะที่ 2 ปี พ.ศ. 2551-2552 พัฒนาและขยายเครือข่ายสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่าง
 ในการจัดกระบวนกรเรียนการสอน และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
 พอเพียงทุกจังหวัด จำนวน 800 แห่ง

ระยะที่ 3 ปี พ.ศ. 2553-2554 พัฒนาให้สถานศึกษาสามารถนำหลักปรัชญา
 ของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกระบวนกรเรียนการสอนและการบริหารจัดการ
 ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาได้ครบทุกแห่งทั่วประเทศ

การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษานั้นจะต้องมุ่งพัฒนาที่ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สามารถถ่ายทอดความรู้ และปลูกฝังสิ่งต่าง ๆ ให้แก่เด็ก ดังนั้น จึงควรส่งเสริมครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ก่อน เพราะเมื่อครูเข้าใจครูก็จะได้เป็นแบบอย่างที่ดี ให้แก่เด็กได้ ครูจะสอนให้เด็กรู้จักพอ ครูจะต้องรู้จักพอก่อน โดยอยู่อย่างพอเพียงและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีสติที่จะเลือกรับข้อมูลต่าง ๆ ที่เข้ามา รู้จักเลือกรับ และรู้จักต่อยอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ หมั่นศึกษาเพิ่มพูนความรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ไม่ก้าวกระโดดในการเลือกรับข้อมูลนั้น ต้องรู้จักพิจารณาารับอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รู้จักแก้ไขปัญหาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ประเมินความรู้และสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา จะได้รู้จักและเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับสภาพและผลจากการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบ และระมัดระวัง เป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อน คือ การทำให้เด็กรู้จักความพอเพียง ปลูกฝัง อบรมบ่มเพาะให้เด็กมีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสอนให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึก รักสิ่งสิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและค่านิยม ความเป็นไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รู้ว่าตนเองเป็นองค์ประกอบหนึ่งในสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของโลก การกระทำของตนย่อมมีผล และเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมในโลกที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ซึ่งการจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น สำคัญ คือ ครูจะต้องรู้จักบูรณาการการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชน เห็นถึงความเชื่อมโยงในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งความเป็นองค์รวมนี้จะเกิดขึ้นได้ ครูต้องใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน

สรุปได้ว่า รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่แท้จริงและได้มีการขับเคลื่อนเข้าสู่ระบบการจัดการศึกษา โดยการกำหนดทิศทางการบริหารและแนวทางการขับเคลื่อนที่ชัดเจน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นที่ปลูกฝัง และเสริมสร้างคุณลักษณะของความพอเพียง ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนอันจะส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งแก่ผู้เรียน ครอบครัว สังคม และประเทศชาติต่อไป

แนวทางการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรียานุช พิบูลสรารุช ได้กล่าวถึงการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ดังนี้ (ปรียานุช พิบูลสรารุช, 2549, หน้า 4-5, สื่อบนออนไลน์)

1. วัตถุประสงค์

เพื่อให้สถานศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกๆระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. วิสัยทัศน์

กระทรวงศึกษาธิการมุ่งพัฒนาสถานศึกษาในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลสู่การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1. ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา พ.ศ. 2550-2554

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางการขับเคลื่อน

1.1 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย แนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา

1.2 จัดทำแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนทุกระดับการศึกษา โดยสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาตามลำดับ โดยเริ่มจากการพัฒนาการเรียนรู้อะดับบุคคลและครอบครัว รู้จักนำไปประยุกต์ใช้ นำไปขยายผลในครอบครัวและชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศ

1.3 จัดทำแนวทางการจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาบุคลากร

แนวทางการขับเคลื่อน

2.1 อบรมสัมมนาผู้บริหารการศึกษาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 ฝึกอบรมและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมาย ให้สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการสู่การเรียนการสอนและบริหารจัดการ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การขยายผลและพัฒนาเครือข่าย

แนวทางการขับเคลื่อน

3.1 ให้สถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างเข้าไปช่วยเหลือ พัฒนาสถานศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการ 1:10 แห่ง ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ

3.2 ให้มีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริม สนับสนุน ประสานการดำเนินงานของเครือข่าย

3.3 จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องของ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

แนวทางการขับเคลื่อน

4.1 เผยแพร่การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษาโดยจัดทำสื่อรูปแบบต่าง ๆ

4.2 เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความก้าวหน้าของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนากระบวนการติดตามและประเมินผล

แนวทางการขับเคลื่อน

ในการติดตามและประเมินผลเพื่อทราบการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการและการพัฒนาเครือข่ายโดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

5.1 จัดให้มีคณะกรรมการติดตามประเมินผลระดับกระทรวง ระดับภูมิภาค และระดับสถานศึกษา โดยให้คณะกรรมการมีหน้าที่ติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานในภาพรวมระดับภูมิภาคและสถานศึกษา

5.2 ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ ความเข้าใจและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5.3 ผู้เรียนปฏิบัติตามหลักคุณธรรม มีความรู้และมีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5.4 ผู้ปกครอง ชุมชน มีวิถีชีวิตหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดการจัดการศึกษาไว้ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550, หน้า 3)

5.4.1 เป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อน คือ การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียงเห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยม เอกลักษณ์/ความเป็นไทย

5.4.2 การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการได้ 2 ส่วน ดังนี้

- 1) การบริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ
- 2) การจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย

2.1) การสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ ในห้องเรียน

2.2) การประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกห้องเรียน

การที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น ครูเป็นบุคลากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังความคิดต่าง ๆ ให้แก่เด็ก โดยครูต้องเข้าใจอย่างถูกต้อง สามารถวิเคราะห์ความพอเพียงหรือไม่พอเพียงของตนเองได้ และทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

กระทรวงศึกษาธิการ ได้วางแนวทางในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 57)

1. เป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียงเห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึก รักสิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยม เอกลักษณ์ของความเป็นไทย

2. จุดหมายคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และจุดมุ่งหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

2.1 มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และทักษะชีวิต

2.3 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

2.4 มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.5 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

2. ซื่อสัตย์สุจริต

3. มีวินัย

4. ใฝ่เรียนรู้

5. อยู่อย่างพอเพียง

6. มุ่งมั่นในการทำงาน

7. รักความเป็นไทย

8. มีจิตสาธารณะ

3. มาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กระทรวงศึกษาธิการ การจัดการเรียนบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 บรรจุในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเข้าใจระบบและวิธีการ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 26)

มาตรฐานช่วงชั้นที่ 1-2 ส3.1 (4) เข้าใจระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

มาตรฐานช่วงชั้นที่ 3-4 ส3.1 (5) เข้าใจระบบและวิธีการของสหกรณ์ สำหรับ
หลักสูตร

แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีมาตรฐานการเรียนรู้ที่เน้นให้
ผู้เรียนเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ดังนี้

มาตรฐาน ส3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการ
บริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการ
ของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การเรียนการสอน
เศรษฐกิจพอเพียงตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปี มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
กระทรวงศึกษาธิการโดยคณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน
ได้กำหนดขอบเขตการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนการสอน
หรือมาตรฐานการเรียนรู้ของแต่ละชั้นปีเพื่อให้ ผู้เรียนเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมกับแต่ละวัย ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 เน้นให้เด็กใช้ชีวิตพอเพียงระดับตัวเองและครอบครัว รู้จักช่วยเหลือตนเอง
และรู้จักช่วยเหลืองานอื่นของครอบครัว รู้จักวิเคราะห์รายรับรายจ่ายของตนเอง สอนให้เด็ก
เห็นคุณค่าของสิ่งของ ตระหนักถึงคุณค่าของเงินทอง เพื่อฝึกนิสัยประหยัด ฝึกจิตสำนึก และ
นิสัยพอเพียง

ช่วงชั้นที่ 2 ฝึกให้เด็กรู้จักประยุกต์ใช้หลักความพอเพียงในโรงเรียนและมีส่วนร่วม
ในการสร้างความพอเพียงระดับโรงเรียนและชุมชนใกล้เคียง โดยเริ่มจากการสำรวจทรัพยากร
ต่าง ๆ ในโรงเรียนและชุมชน มีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งด้านวัตถุ
เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและรวบรวมองค์ความรู้มาเป็นข้อมูลในการ
เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนและเห็นคุณค่าของการใช้ ชีวิตอย่างพอเพียง

ช่วงชั้นที่ 3 ประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรม
ต่าง ๆ ของชุมชน สามารถสำรวจและวิเคราะห์ความพอเพียงในระดับต่าง ๆ และในมิติต่าง ๆ
ทั้งทางวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชนใกล้เคียง เห็นคุณค่าของการใช้หลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนและสามารถนำหลักการพอเพียงมา
ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของแต่ละคน จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมพอเพียงได้ใน
ที่สุด

ช่วงชั้นที่ 4 เตรียมคนให้เป็นคนที่ดี สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติ
ได้โดยเน้นเข้าใจความพอเพียงระดับประเทศและการพัฒนาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

เช่น การวิเคราะห์สถานการณ์การค้าระหว่างประเทศ หรือการศึกษาศาสนาการณ์สิ่งแวดล้อม สภาพปัญหาด้านสังคม เป็นต้น

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

1. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สถานศึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้ ปลูกฝัง และเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ “อยู่อย่าง พอเพียง” ในการดำเนินชีวิต ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 26)

1.1 มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.1.1 มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจทั่วไป

1.1.2 มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

1.1.3 เห็นประโยชน์ และตระหนักถึงความสำคัญ ความจำเป็นในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาองค์กร และ พัฒนาสังคม

1.2 มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.2.1 มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการพัฒนาอาชีพ

1.2.2 ใช้และพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้คุ้มค่า ได้ประโยชน์สูงสุด และมีความยั่งยืน

1.2.3 มีทักษะและเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างไม่เบียดเบียนกัน มีความสงบสุข และรู้จักสามัคคี

1.2.4 สืบสานและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดี รักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย

1.3 ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.3.1 รู้จักประมาณตน รู้จักศักยภาพของตนที่มีอยู่ตามความเป็นจริง

1.3.2 ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผลโดยใช้สติปัญญา ความรอบรู้ รอบคอบ

1.3.3 มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวพร้อมรับผลกระทบการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทำอะไร ไม่เสี่ยง ไม่ประมาท

1.3.4 มีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง สามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบ และปฏิบัติด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง

1.3.5 ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ชยัน อดทน มีความเพียรพยายาม แบ่งปัน มีสติปัญญา มีวินัย ฟังตนเอง แบ่งปัน เอื้อเฟื้อ เพื่อแผ่ รับผิดชอบ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตาม 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ การ จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นคุณธรรม จริยธรรมและ ค่านิยมที่พึงประสงค์ ดังนี้

ตาราง 1 แสดงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตาม 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้	คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
ภาษาไทย	มีเหตุผล ความรับผิดชอบ คิดเป็นระบบ รักการอ่าน ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความคิดสร้างสรรค์ เห็นคุณค่าของวรรณคดี วรรณกรรมไทย ใช้ภาษาเพื่อสร้างความความสามัคคี มารยาทในการฟัง พูด อ่าน เขียน
คณิตศาสตร์	มีเหตุผล มีระเบียบ วินัย ความรอบคอบ ความรับผิดชอบ มีวิจรรย์ญาณ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีความสามารถในการเชื่อมโยง แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ
วิทยาศาสตร์	ความซื่อสัตย์ เคารพในสิทธิของผู้อื่น ประหยัด อดทน มุ่งมั่น รอบคอบมีเหตุผล การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน อนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ ใช้ กระบวนการวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหา

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กลุ่มสาระการเรียนรู้	คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
สุขศึกษาและพลศึกษา	มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย รู้จักเข้าใจในตนเอง รับผิดชอบต่อตนเอง เลือกบริโภคอย่างปลอดภัย รักษา สุขอนามัย ค่านิยมที่ดีในเรื่องเพศ รักการ ออกกำลังกาย มั่นใจ กล้าแสดงออก หลีกเลียงและป้องกันตนเองจากความ เสี่ยง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
ศิลปะ	มีความประณีต ละเอียด รอบคอบ คิดสร้างสรรค์ มีความ เชื่อมั่น มีสุนทรียทางอารมณ์ มีระเบียบวินัย มีสมาธิ รับผิดชอบต่อ จิตใจงดงาม มีรสนิยมที่ดี รักความสวยงาม มีจินตนาการเห็นคุณค่าของศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เห็นความคุณค่าความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม ทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	มีความอดทน มุ่งมั่น มีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ชยัน ประหยัด อดออม ตรงต่อเวลา เอาเพื่อ เสียสละ มีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ รักการทำงาน ทำงานอย่างเป็นระบบ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เป็น ผู้บริโภคที่ฉลาด ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เห็นคุณค่าของการ ทำงาน งานอาชีพสุจริต อนุรักษ์ สืบสานศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย
ภาษาต่างประเทศ	มีมารยาท มีความรับผิดชอบ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เห็นความจำเป็นของการใช้ภาษา

สรุปได้ว่า สถานศึกษามีแนวทางในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ ดังนี้ 1) กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในหลักสูตรให้สอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้โดยการบูรณาการมาตรฐาน 8 กลุ่มสาระของแต่ละช่วงชั้นให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) กำหนดคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะ “อยู่อย่างพอเพียง” ในการดำเนินชีวิต

การบริหารจัดการศึกษาตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิธีการหนึ่งในการเผยแพร่ความรู้เรื่องแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ประชาชน โดยเน้นการปลูกฝังที่ตัวเด็กและเยาวชนให้เกิดจิตสำนึกพอเพียง พอประมาณ ภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม องค์การที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการจัดการศึกษาจึงถือเป็นหน่วยงานหลักซึ่งต้องทำหน้าที่วางแผนสอดคล้องแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ (สำนักประสานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น, 2552) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา โดยมีขอบข่ายการขับเคลื่อนสู่สถานศึกษา 4 ด้าน คือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

1. การบริหารจัดการศึกษา

หวน พิณรุฬห์ ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารการศึกษา คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาเด็กเยาวชนประชาชนหรือสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน เช่น ความสามารถ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ค่านิยมหรือคุณธรรมทั้งในด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนและไม่เป็นระเบียบแบบแผน (หวน พิณรุฬห์, 2540, หน้า 4)

สุชาติ นันทะไชย ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการการดำเนินงานในการบริหารจัดการให้เป็นสถานศึกษาที่ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถดำเนินงานได้ดังนี้ (สุชาติ นันทะไชย, 2548, หน้า 8-9)

1. กำหนดแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในวิสัยทัศน์ของโรงเรียน
2. จัดตั้งคณะกรรมการโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนที่รับผิดชอบการพิจารณาดำเนินการจัดการเรียนการสอนเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบต่าง ๆ
3. สำรวจสภาพปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียนและชุมชน เพื่อกำหนดเป็นแผนงาน โครงการและแผนปฏิบัติงานภายใต้กรอบแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. กำหนดนโยบายให้มีการดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ โดยให้ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ
5. สนับสนุน ติดตาม ประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยเน้นความมั่นคงและยั่งยืน
6. ประชาสัมพันธ์แนวคิดและเผยแพร่ผลงานให้ผู้ปกครองและชุมชนได้รับทราบและมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

7. แสวงหาความร่วมมือความช่วยเหลือจากหน่วยงานในชุมชนและหน่วยงานอื่น ทั้งภาครัฐและเอกชน

เจริญ อภิไชย ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารสถานศึกษาโดยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการจัดการสถานศึกษาโดยใช้หลักในการบริหารจัดการและประสานกับทุกภาคส่วนในการใช้ทรัพยากรการบริหารทางด้านบุคลากร งบประมาณ สภาพแวดล้อมอย่างคุ้มค่า เป็นประโยชน์สูงสุดเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสามารถพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ (เจริญ อภิไชย, 2551, หน้า 21)

กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวไว้ว่า สถานศึกษามีกระบวนการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการส่งเสริมสนับสนุน การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 35-36)

1. ทบทวน ปรับปรุง พัฒนาโครงสร้างและกระบวนการจัดการให้สอดคล้องหรือรองรับการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีความพอประมาณ สมดุลกับภูมิสังคมของแต่ละสถานศึกษาเป็นพื้นฐานในการวางแผนอย่างรอบคอบเป็นเหตุเป็นผลและไม่ประมาทหรือเสี่ยงในการจัดการ โดยต้องเตรียมสร้างภูมิคุ้มกันที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ

2. กำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมและการปรับปรุงเพิ่มเติมหรือจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สถานศึกษามีการดำเนินการตามแผนอย่างเป็นระบบ และมีการติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

3. พัฒนาบุคลากร ทั้งผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้มีความพร้อมในการดำเนินการตามระบบการบริหารจัดการที่เปลี่ยนแปลงและสามารถจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงรวมทั้งดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4. จัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการและกระบวนการเรียนการสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5. การจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา สถานศึกษาควรจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้

ปลูกฝังหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และเชื่อมต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

5.1 จัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เน้นความร่มรื่น สวยงาม ประโยชน์ใช้สอย เป็นแหล่งเรียนรู้และอนุรักษ์สืบสานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.2 กำหนดระเบียบธรรมเนียมปฏิบัติในสถานศึกษาที่ส่งเสริมความมีระเบียบวินัย เคารพธรรมเนียมปฏิบัติ กฎกติกาของสังคมส่วนรวม มีจิตอาสา จิตสาธารณะ การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม เช่น การมีวินัย การเข้าคิว การรับประทานอาหาร การแต่งกาย การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ฯลฯ

5.3 ส่งเสริมและพัฒนาบรรยากาศด้านคุณธรรม เช่น การทำบุญ การบริจาค การปฏิบัติทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การยกย่องส่งเสริมผู้ทำความดี การส่งเสริมการแบ่งปันการช่วยเหลือกันและกัน ฯลฯ

5.4 ส่งเสริมการแสวงหาความรู้และเผยแพร่ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดการแข่งขัน การหาความรู้โดยสื่อเทคโนโลยีและอื่น ๆ

5.5 ส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษา

5.6 จัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนและการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

6. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน สถานศึกษาควรให้ผู้ปกครองและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน ตามแนวทาง ดังนี้

6.1 ร่วมกำหนดแนวนโยบายและการวางแผน

6.2 ร่วมให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

6.3 ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสภาพและบรรยากาศภายในสถานศึกษาบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

6.4 ส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาที่บ้านและสถานที่อื่น ๆ

6.5 ร่วมติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

รณชัย ทิพย์อุทัย ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ตามแนวทางของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่า สถานศึกษาควรมีการจัดระบบ การบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามแนวทางของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เอื้อ ต่อการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาตามแนวทางของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ (รณชัย ทิพย์อุทัย, 2554, หน้า 34-35)

1. ทบทวน ปรับปรุง พัฒนาโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการให้สอดคล้อง หรือรองรับการจัดการศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการบริหารงาน ตามหลักธรรมาภิบาล มีความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันที่พร้อมรับการ เปลี่ยนแปลง

2. กำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมและการปรับปรุงเพิ่มเติมหรือ จัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตาม แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา มีการดำเนินการตามแผนอย่างเป็น ระบบและมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

3. พัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาให้มีความรู้ความ เข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความพร้อมในการดำเนินการตามระบบการบริหาร จัดการที่เปลี่ยนแปลงและการจัดการศึกษาตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งดำเนินชีวิตตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. จัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการบริหาร จัดการ และกระบวนการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางในการนำหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา

ศรประภา พงษ์หัตถาศิลป์ ให้แนวทางการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 4 งาน ของการบริหาร สถานศึกษา ว่าเป็นแนวทางที่สถานศึกษาจะนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ในการบริหารจัดการครอบคลุมองค์ประกอบของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลัก พิจารณาอยู่ 5 ส่วน หรือ 5 ด้าน หรือ 3 ลักษณะ 2 เงื่อนไข ดังนี้ (ศรประภา พงษ์หัตถาศิลป์, 2557, หน้า 40-41)

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่ เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับความพอประมาณ อาจกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การยึดตนอยู่บนทางสายกลางก็เป็นได้ ซึ่งสอดคล้องกับการบริหาร สถานศึกษาโดยใช้หลักความพอประมาณ คือ มีการเตรียมความพร้อมในการทำงาน

การวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณที่ดี มีประสิทธิภาพ ไม่ก่อหนี้สิน ส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการทำงานและรู้จักนำของที่ไม่ใช้แล้วมากลับมาใช้ใหม่

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ในการบริหารโดยใช้หลักความมีเหตุผล คือ การบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วม รับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม ตัดสินใจบนพื้นฐานของการใช้เหตุและผล

3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อม กับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล คือ การเตรียมพร้อมรับมือกับการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น โดยการบริหารนั้นจะต้องมีการบริหารความเสี่ยง โดยประเมินความเสี่ยงล่วงหน้า มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา มีการวางแผนที่รอบคอบ รู้เท่าทันต่อความเสี่ยง ที่จะเกิดขึ้น สร้างบรรยากาศของความเป็นมิตรในองค์กรและชุมชนอันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

4. เกื้อหนุนความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณา เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ โดยนำมาเป็นหลักการบริหารงาน บนฐานของความรู้ คือ การส่งเสริมคนในองค์กรได้แสวงหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ ใช้ความรู้ที่มีอยู่ ในการแก้ไข้ปัญหา ยอมรับความเปลี่ยนแปลงเชิงวิชาการ มีการจัดอบรมเพื่อการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง

5. เกื้อหนุนคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ไม่ประมาทและใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการศึกษา คือ การกำหนดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาให้เกิดค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ทั้งนี้เกิดจากการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร ด้านการระดมทรัพยากร ด้านงบประมาณ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ มีการกำหนดทิศทางการพัฒนา มีคณะกรรมการดำเนินงาน มีการสำรวจสภาพปัญหา กำหนดเป็นนโยบายการบริหารที่ชัดเจน มีการสนับสนุนและกำกับติดตามเพื่อประเมินผล มีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและองค์กรภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาร่วมพัฒนาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน

2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

สุชาติ นันทะไชย กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่กระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ ดังนี้ (สุชาติ นันทะไชย, 2548, หน้า 7-8)

1. การจัดหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาควรมีการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันได้แก่

1.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

1.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

1.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นทั้งในอนาคตอันใกล้และไกล

1.4 คำนึงการมีความรู้คู่คุณธรรม

2. การจัดหน่วยการเรียนรู้สถานศึกษา สถานศึกษาสามารถบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไขเข้าไปในหน่วยการเรียนรู้ทุกชั้น และทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้เฉพาะเรื่อง เช่น หน่วยการเรียนรู้ “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง” เพิ่มไว้ในกลุ่มการพัฒนาผู้เรียน ในทุกระดับชั้นแต่สิ่งสำคัญที่สุด คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติประสพการณ์ และวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยคำนึงถึงภูมิสังคมในแต่ละท้องถิ่นและนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบแนวคิดในการจัดกิจกรรม

ถวัลย์ มาตรฐาน กล่าวไว้ว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา คือ สถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกับครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น วัด หน่วยงานและสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสองประการ ซึ่งจุดมุ่งหมายทั้งสองประการนี้ให้แนวทางที่สำคัญซึ่งสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรภายในบริบทและหน่วยงานนั้น ๆ ดังนี้ (ถวัลย์ มาตรฐาน, 2550, หน้า 106-110)

1. หลักสูตรสถานศึกษาควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนานและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้เปรียบเสมือนเป็นวิธีสร้างกำลังใจและเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียน ให้ได้มากที่สุด มีความรู้สูงสุดสำหรับผู้เรียนทุกคน ควรสร้างความเข้มแข็ง ความสนใจ และประสบการณ์ให้ผู้เรียนพัฒนาความมั่นใจให้เรียนและทำงานอย่างเป็นอิสระร่วมกัน

2. หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรมสังคม และวัฒนธรรมโดยเฉพาะหลักการในการจำแนกระหว่างถูกและผิด เข้าใจ ศรัทธาในความเชื่อของตนเองและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันว่ามีอิทธิพลต่อตัวบุคคลและสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวไว้ว่า สถานศึกษาควรมีการพัฒนาหรือบูรณาการ เนื้อหาสาระของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา ตามขั้นตอน ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 36)

1. สถานศึกษานำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพิจารณาปรับปรุงหรือเพิ่มเติมในวิสัยทัศน์ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของผู้เรียนในหลักสูตรสถานศึกษา

2. สถานศึกษาทบทวนเนื้อหาสาระสำคัญทั้ง 8 กลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งกิจกรรมเสริมที่เคยจัดมาก่อนและเห็นว่าสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหลักสูตรสถานศึกษาที่ปรับปรุงหรือเพิ่มเติม

4. ปรับปรุง เพิ่มเติมหรือจัดทำสาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ตามลำดับ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น บูรณาการกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวไว้ว่า การจัดทำหน่วยการเรียนรู้/แผนการจัดการเรียนรู้ บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่เคร่งครัดรูปแบบของการเขียนหน่วย/แผนการจัดการเรียนรู้ให้สามารถปรับได้ตามธรรมชาติของวิชาในแต่ละระดับชั้น ตามบริบทของสถานศึกษา แต่ขอให้ประกอบด้วยหัวข้อสำคัญ ได้แก่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 33)

1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
2. สาระการเรียนรู้
3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
4. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้
5. การวัดและประเมินผล

การจัดทำหน่วยการเรียนรู้/แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังวิถีคิดและการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านวัตถุสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

3. การจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณธรรม เพื่อปลูกฝังและสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ลักษณะกิจกรรมควรเป็นกิจกรรมที่ปลูกเร้าให้สัมพันธ์กับลักษณะนิสัยของความพอเพียง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การคิดใคร่ครวญถึงผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำต่าง ๆ ความซื่อสัตย์ ความพากเพียรพยายาม ความอดทน ความรอบรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวัง ความรักในสิ่งแวดล้อมและท้องถิ่น ฯลฯ การสร้างเสริมคุณลักษณะดังกล่าว เป็นการสร้างพื้นฐานจิตใจให้คุ้นเคยกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ข้อมูลสารสนเทศ ควรมีทิศทางที่แน่นอนชัดเจนว่าต้องการพัฒนาความสามารถของเด็กในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ จนถึงขั้นของ การมีทักษะเพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทย เด็กไทยรวมถึงคนไทยทุกคนต้องได้รับการพัฒนาและเรียนรู้ร่วมกันในการรู้จักเลือกข้อมูลที่เป็นประโยชน์และสามารถพัฒนาได้ตามสภาพบรรยากาศแวดล้อม ความพร้อมของสังคมไทยด้วยความพอดีไม่ใช่ลอกเลียนแบบรับเอามาใช้กับสังคมไทยอย่างไม่รู้เป้าหมายที่แท้จริงของวิทยาการนั้น ๆ

กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวไว้ว่า สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในวิถีชีวิตประจำวัน โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 37)

1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ การจัดการเผชิญสถานการณ์การแก้ปัญหา ฯลฯ ที่เริ่มจากชีวิตประจำวันและเชื่อมโยงสู่ครอบครัว สังคม ประเทศชาติและสังคมโลก บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการทดลอง การปฏิบัติจริงทั้งในสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา ทั้งในรูปของการจัดทำโครงการ โครงการงานและอื่น ๆ ทั้งการศึกษารายบุคคลและเป็นกลุ่มในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. วัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติ คุณลักษณะอันพึงประสงค์

คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการ ได้วางแนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการศึกษา ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554, หน้า 7-12)

1. การพัฒนาหลักสูตร

สถานศึกษาควรมีการพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหาสาระของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1.1 สถานศึกษานำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพิจารณาปรับปรุงหรือเพิ่มเติม วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตรสถานศึกษา

1.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการปรับปรุงหรือเพิ่มเติม มาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามแนวทางของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหลักสูตรสถานศึกษาที่ปรับปรุงหรือเพิ่มเติม

1.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการปรับปรุง เพิ่มเติม หรือจัดทำสาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ตามลำดับ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้นตามข้อ 1.2

2. การจัดการเรียนการสอน

สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร อย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชีวิตประจำวัน โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

2.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะ กระบวนการคิดวิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหา ฯลฯ ที่เริ่มจากชีวิตประจำวันและเชื่อมโยงสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติและสังคมโลก

2.2 จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการทดลอง การปฏิบัติจริงทั้งในสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา ทั้งในรูปแบบของการจัดทำโครงการ โครงการงาน และอื่น ๆ ทั้งการศึกษารายบุคคลและรายกลุ่ม

2.3 วัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

2.3.1 ความรู้ (Knowledge)

2.3.2 ทักษะกระบวนการ (Process)

2.3.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attribute)

สรุปได้ว่า สถานศึกษาสามารถกำหนดหลักสูตรสถานศึกษาในการปลูกฝัง และสร้างคุณลักษณะของความพอเพียงได้โดยผ่านตามความเหมาะสม โดยมีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 2) สารการเรียนรู้ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) สื่อ/ แหล่งการเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผล ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีการกำหนดหลักสูตรที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความสอดคล้องกับบริบทโดยรอบสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะ ของความพอเพียง คือ มีคุณธรรมนำความรู้ มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ในตัวที่ดี ตระหนักถึงผลกระทบต่อวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม รวมทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาครอบครัว สังคม และประเทศชาติได้อย่างยั่งยืน

3. การจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กรมวิชาการ กล่าวไว้ว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย รูปแบบ กระบวนการ วิธีการหลากหลายให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ จากการปฏิบัติจริง มีความหมายและมีคุณค่าในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม มุ่งสร้างเสริมเจตคติ คุณค่าชีวิต ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยม ที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง สร้างจิตสำนึกในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปรับตัวและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข (กรมวิชาการ, 2546, หน้า 2)

กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวไว้ว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข โรงเรียนได้จัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, หน้า 3-6)

1. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน และอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

2. กิจกรรมผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมตามความถนัด และความสนใจโดยเน้นเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ไม่เห็นแก่ตัว มีระเบียบวินัย มีความเป็นผู้นำ

ผู้ตามที่ดี มีความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน รู้จักการแก้ปัญหา การตัดสินใจ ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปัน เอื้ออาทรและสมานฉันท์

2.1 กิจกรรมลูกเสือ/ เนตรนารี/ ยุวกาชาด กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารีเป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังระเบียบวินัยและกฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันให้รู้จักการเสียสละและบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมและวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งการจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารีให้เป็นไปตามข้อบังคับของสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ รวมทั้งให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้

2.1.1 ลูกเสือสำรอง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

2.1.2 ลูกเสือสามัญ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

2.2 กิจกรรมชุมนุม เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนรวมกลุ่มกันจัดขึ้นตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน เพื่อเติมเต็มความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ ทักษะ เจตคติเพื่อพัฒนาตนเองตามศักยภาพ

3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อช่วยขัดเกลาจิตใจของผู้เรียนให้มีความเมตตา กรุณา มีความเสียสละ และมีจิตสาธารณะ เพื่อช่วยสร้างสรรค์สังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 52-53)

1. ลักษณะกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 กิจกรรมมีความหลากหลายของเนื้อหาตามสภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละสถานศึกษา สอดคล้องกับความต้องการ/ความจำเป็นของโรงเรียน/คนในชุมชนและเหมาะสมกับภูมิประเทศสภาพแวดล้อมและความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิต แต่ที่สุดท้ายยังต้องปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีวิถีคิดอุปนิสัยและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการหลักโดยผู้เรียน นักศึกษาและมีครูเป็นผู้นำ หรือผู้สนับสนุน กล่าวคือ

1.2.1 จำนวนผู้เรียน/ครู ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ไม่ควรน้อยกว่า 25% ของจำนวนบุคลากรทั้งหมดของโรงเรียน

1.2.2 ผู้เรียนที่เข้าร่วมโครงการควรมีความประพฤติดี สมารถใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนอยู่ในระดับปานกลางถึงดีและมีสุขภาพดี

1.2.3 ครูที่เข้าร่วมโครงการก็ควรมีความประพฤติดี สมัครงใจและมีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรม

1.3 การจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ

1.3.1 พอประมาณ พอประมาณกับศักยภาพของผู้เรียน พอประมาณกับภูมิสังคมของโรงเรียนและชุมชนที่ตั้ง ฝึกให้เด็กคิดเป็น ทำเป็นอย่างมีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันในด้านต่าง ๆ โดยการดำเนินกิจกรรมต้องนำไปสู่ความยั่งยืนของผลผลิต

1.3.2 สมเหตุสมผล มีหลักคิดและหลักปฏิบัติของกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักวิชาการที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดของโครงการแสดงถึงความรอบคอบของการวางแผนดำเนินโครงการ

1.3.3 ภูมิคุ้มกันที่ดี การวางแผนโครงการคำนึงถึงความเสี่ยงในการดำเนินโครงการ โดยมีข้อเสนอทางเลือกหากมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้น

1.4 การจัดการกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้ความรู้ควบคู่คุณธรรม

1.4.1 กิจกรรมต่าง ๆ ต้องส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมใช้ความรู้อย่างรอบคอบระมัดระวัง มีความรอบรู้มากยิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้ได้มีการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ

1.4.2 ส่งเสริมการมีคุณธรรมโดยฝึกการทำงานด้วยความรับผิดชอบ ฝึกทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ความมีระเบียบวินัย มีสัมมาคารวะ ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น มีความกตัญญูกตเวที มีสติปัญญาแยกแยะถูกผิด ควร/ไม่ควร มีความขยันหมั่นเพียร สนใจใฝ่รู้อดทน มีวินัย มีสัมมาคารวะ มีจิตสำนึก เห็นประโยชน์ ของการช่วยเหลือผู้อื่นและทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ร่วมดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และสืบสานวัฒนธรรมไทย

1.5 เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เกิดความก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลทางเศรษฐกิจ/ สังคม/ สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน และสามารถขยายผลออกชุมชนได้

2. ตัวอย่างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมการอยู่อย่างพอเพียงในสถานศึกษา

2.1 การจัดการการผลิต/ การบริโภคในโรงเรียนชุมชนให้เกิดความพอเพียงและสมดุล-กินพอดีอยู่พอดี เช่น โครงการอาหารกลางวันการส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์/ เกษตรผสมผสานบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง การรักษาสสมดุลของสังคมและธรรมชาติ

2.2 การพัฒนาอาชีพ/สร้างรายได้เสริม โดยประยุกต์ใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือโดยการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม หรือต่อยอดกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3 การจัดการและการจัดระบบองค์การความร่วมมือทางการเงิน การผลิต การตลาด เช่น การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การจัดตั้งสหกรณ์รูปแบบต่าง ๆ การจัดตั้ง ธนาคารโรงเรียน เป็นต้น

2.4 การจัดการ (รักษา/ฟื้นฟู) ทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม/ขยะทั้งในโรงเรียน และในชุมชนอย่างยั่งยืนโดยใช้หลักวิชาการความประหยัดความรอบคอบ

2.5 การจัดการระบบพลังงานของโรงเรียน/ชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น ประหยัดผลิตเองทดแทน

2.6 การอนุเคราะห์เกื้อกูล ช่วยเหลือคนยากจนผู้ด้อยโอกาส เช่น ผู้ป่วยโรคเอดส์ เด็กกำพร้าเด็กยากจนในสังคมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2.7 การสร้างจิตสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน เช่น การรักษาฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน การสร้างความรู้สึก เป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

2.8 การสร้างจิตสำนึกรักชาติ-ศาสนา-กษัตริย์ เช่น รณรงค์การเห็นคุณค่า ของสินค้าไทย การเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของชาติ ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ การเข้าร่วมในกิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ การเรียนรู้คำสอนในศาสนา การฝึกปฏิบัติธรรม เป็นต้น

สรุปได้ว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ชีวิตให้แก่ผู้เรียน ให้เกิดการพัฒนาด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา เป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมแนะแนว 2) กิจกรรมผู้เรียน ประกอบด้วย กิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด และกิจกรรมชุมนุม 3) กิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณประโยชน์ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรเป็นกิจกรรม ที่มีลักษณะหลากหลายตามความต้องการของชุมชนหรือความจำเป็นของ สถานศึกษา โดยมีครูและผู้เรียนเป็นผู้นำเนินการหลัก ซึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของจำนวนครู และจำนวนผู้เรียน มีกิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้เลือกตามความสนใจ เป็นกิจกรรมที่ ส่งเสริม ให้เกิดความรู้ควบคู่ไปกับการสร้างเสริมคุณธรรม เกิดจิตสำนึกรักชาติ-ศาสนา- กษัตริย์ รักวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จนสามารถขยายผลออกสู่ชุมชนได้

4. พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

การพัฒนาบุคลากร (Development of personnel) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ปรีศนา เสร่บาง ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะทำให้บุคคลมีความรู้ ความชำนาญเพิ่มมากขึ้น สามารถติดตาม วิทยาการใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้ทันที่ ซึ่งนอกจากจะทำให้บุคลากรก้าวหน้าในหน้าที่การงานแล้ว ยังส่งผลให้หน่วยงานได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น และลดความสิ้นเปลืองที่เกิดขึ้น ได้เป็นอย่างมาก อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของทุกหน่วยงาน (ปรีศนา เสร่บาง, 2541, หน้า 16)

บรรยงค์ โตจินดา ได้ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากร หมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สร้างความรับผิดชอบ จริยธรรม ความซื่อสัตย์ มีส่วนร่วมและให้ได้ประโยชน์สูงสุดจากการปฏิบัติงาน (บรรยงค์ โตจินดา, 2543, หน้า 192)

พะยอม วงศ์สารศรี ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาบุคลากร หมายถึง การดำเนินการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบ ให้มีคุณภาพประสพผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจแก่องค์กร (พะยอม วงศ์สารศรี, 2544, หน้า 146)

กมล ภูประเสริฐ ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาบุคลากร หมายถึง การพัฒนาความรู้ ความสามารถ ความคิด ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งมีหมายความถึงค่านิยม ความร่วมมือ การมุ่งพัฒนา ความรับผิดชอบ (กมล ภูประเสริฐ, 2545, หน้า 68)

ภานุวัฒน์ บุญแซม ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเสริมสร้างศักยภาพการทำงานให้บุคลากรมีทัศนคติที่ดี ต่อการทำงาน โดยเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ มีทักษะในการปฏิบัติงานในหน้าที่และสามารถพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น

สุชาติ นันทะไชย กล่าววว่า การพัฒนาบุคลากรสามารถดำเนินการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการพัฒนาบุคลากร ได้ดังนี้ (สุชาติ นันทะไชย, 2548, หน้า 8)

1. สร้างความเข้าใจในหลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่ผู้บริหาร ครูบุคลากร ตลอดจนชุมชนด้วยการขอข้อมูลสารสนเทศ สื่อสิ่งพิมพ์หรือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้
2. สร้างเครือข่ายกับโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นโรงเรียนนำร่อง เพื่อนำไปสู่ การพัฒนาบุคลากรและแนวทางการจัดการศึกษา
3. จัดการศึกษาดูงานโรงเรียนที่มีการจัดกิจกรรมโครงการตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. สถานศึกษาและชุมชนร่วมกันกำหนดคุณลักษณะสำคัญของผู้ที่ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวกับผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้เรียนและบุคลากรตลอดจนสมาชิกในชุมชน

สรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากร เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ และสร้างเจตคติที่ดีแก่บุคลากรในเรื่องหนึ่งเรื่องใดให้มีมากขึ้น จนเกิดการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่นเดียวกับการพัฒนาบุคลากรในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีแนวทางการพัฒนา ดังต่อไปนี้ 1) การสร้างความเข้าใจ 2) การสร้างเครือข่ายกับโรงเรียนอื่น 3) การศึกษาดูงาน 4) การจัดการศึกษาร่วมกับชุมชน เพื่อให้เกิดคุณลักษณะการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลัก ในการพัฒนาครูและสร้างเยาวชนให้มีคุณภาพของประเทศ ได้ตระหนักและเห็นคุณค่า ในภาระกิจดังกล่าว จึงมีนโยบายที่จะจัดการเรียนรู้ตามแนวทางของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยอัญเชิญมาใช้เป็นหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองได้ เกิดความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ โดยใช้หลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว โดยมีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำรงชีวิต การเป็นพลเมืองที่ดีของชาติด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมและปลูกฝัง รวมถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนนำไปสู่การปรับแนวทางการพัฒนาให้อยู่บนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550, หน้า ก:1)

อย่างไรก็ดี กระทรวงศึกษาธิการเห็นว่า การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันยังไม่เพียงพอต่อการปลูกฝังและเสริมสร้างอุปนิสัย “อยู่อย่างพอเพียง” ได้เท่าที่ควร จึงมีนโยบายขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยกำหนดเป้าหมายพัฒนาและประเมินให้สถานศึกษาในสังกัดจำนวน 9,999 แห่ง เป็นสถานศึกษาพอเพียงในปี พ.ศ. 2554 และให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การจัดการศึกษาภายในปี พ.ศ. 2556 โดยเฉพาะการยกระดับโรงเรียนไปสู่ “ศูนย์การเรียนรู้” ที่สามารถเป็นแบบอย่างและเป็นพี่เลี้ยงให้สถานศึกษาต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชนได้อย่างน้อย 1 ศูนย์ ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา สำหรับการพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถน้อมนำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการศึกษานั้น สามารถแบ่งระดับคุณภาพของการพัฒนาสถานศึกษาได้ 4 ระดับ ได้แก่

1. สถานศึกษาทั่วไป คือ สถานศึกษาที่เริ่มน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการสถานศึกษา ตั้งแต่การบริหารสถานศึกษา การสร้างวัฒนธรรมองค์กร การจัดสภาพแวดล้อมและการจัดการเรียนรู้ผ่านหลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2. สถานศึกษาพอเพียง คือ สถานศึกษาทั่วไปที่ผ่านการประเมินสถานศึกษาพอเพียง ซึ่งเป็นแบบอย่างในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามเกณฑ์ประเมินสถานศึกษาพอเพียงของกระทรวงศึกษาธิการ

3. สถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ คือ สถานศึกษาพอเพียงที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ พร้อมเป็นแหล่งศึกษาดูงานของสถานศึกษาอื่น ๆ ในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบริหารจัดการสถานศึกษา

4. ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา คือ สถานศึกษาพอเพียงต้นแบบที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้และพี่เลี้ยงให้แก่สถานศึกษาทั่วไปที่ต้องการพัฒนาสู่ความเป็นสถานศึกษาพอเพียง

การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา เน้นที่การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนในทุกๆระดับ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นหลักใหญ่หรือหลักคิด หลักการทำงานและหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จนกระทั่งมีอุปนิสัย “อยู่อย่างพอเพียง” เพื่อให้สามารถรักษาสมดุลในการดำเนินชีวิต และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาได้อย่างมีสติ ตลอดจนใช้ปัญญา ความรู้ในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมทั้งในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ อ้างอิงใน สุทธิรัตน์ เสนิษฐ์ และคณะ, 2556, หน้า 52-53, สื่อออนไลน์)

ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ถูกบรรจุอยู่ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ พ.ศ. 2544 แต่การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษาได้เริ่มใน พ.ศ. 2548 โดยมีการนำร่องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการบริหารจัดการโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนที่สมัครใจ 9 แห่ง เพื่อเรียนรู้แนวทางการขับเคลื่อนและปูพื้นฐานการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงเข้าสู่สถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และมีการฝึกอบรมครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรด้านการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งศึกษานิเทศก์ให้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง และชัดเจนในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ทุกระดับ จนกระทั่งมีสถานศึกษาที่จัดการศึกษาโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จนเห็นผลกับผู้เรียนและผ่านเกณฑ์การประเมินเป็น “สถานศึกษาพอเพียงแบบอย่าง” 135 แห่ง ใน พ.ศ. 2550 และเพิ่มเป็น 1,261 แห่ง ใน พ.ศ. 2552 ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2559 มีสถานศึกษาพอเพียงทั่วประเทศ จำนวน 21,126 แห่ง และมีศูนย์การเรียนรู้ จำนวน 121 แห่ง (มูลนิธิยุว สติรคุณ, 2559, สื่อออนไลน์)

ปรียานุช ธรรมปิยา ได้กล่าวว่า โรงเรียนศูนย์การเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา เป็นสถานศึกษาพอเพียงที่มีศักยภาพและความสามารถในการขยาย ผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (นอกจากจะพึ่งตนเองได้แล้ว ยังสามารถ เป็นที่พึ่งให้กับผู้อื่นได้) ด้วยการเป็นสถานที่ศึกษาดูงาน การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง มีบุคลากร (ผู้บริหาร ครู และนักเรียนแกนนำ) ที่สามารถเป็นวิทยากรและที่ เลี้ยงให้กับสถานศึกษาอื่นได้ และมีผลงานเชิงประจักษ์ในการสามารถพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้ ประเมินผ่านเป็นสถานศึกษาพอเพียงได้ อย่างน้อย 1 แห่ง ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีนโยบายที่จะขยายผลศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ด้านการศึกษา ให้ครอบคลุมทุกสังกัดและทุกเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อช่วยให้การ ขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเกิดสัมฤทธิ์ผลและขยายวงกว้าง เป็นการปลูกฝัง บ่มเพาะผู้เรียน เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายหลักสูตรการศึกษาชาติ (ปรียานุช ธรรมปิยา, 2558, หน้า 19)

สรุปได้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่มีความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงและยังสามารถช่วยเหลือสถานศึกษาอื่นในการพัฒนาให้เป็นสถานศึกษา พอเพียงได้ อีกทั้งเป็นสถานที่ศึกษาดูงานการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง มีบุคลากร (ผู้บริหาร ครู และนักเรียนแกนนำ) ที่สามารถเป็นวิทยากรและที่เลี้ยง ให้กับสถานศึกษาอื่นได้ มีผลงานเชิงประจักษ์ในการสามารถพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้ประเมิน ผ่านเป็นสถานศึกษาพอเพียงได้ อย่างน้อย 1 แห่ง ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เรียนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างยั่งยืน

1. แนวทางการพัฒนาและประเมินสถานศึกษาพอเพียงเป็นศูนย์การเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา

ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางการพัฒนาและประเมินสถานศึกษาพอเพียงเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาและประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

1. แนวทางการพัฒนา

1.1 สถานศึกษาที่จะพัฒนาเป็น “ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา” ต้องเป็นสถานศึกษาที่ได้รับประกาศเป็น “สถานศึกษาพอเพียง” ของกระทรวงศึกษาธิการ

1.2 การพัฒนา “สถานศึกษาพอเพียง” ให้เป็น “ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา” เป็นบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานต้นสังกัด โดยอาจร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการดำเนินงานตามความเหมาะสม

1.3 การพัฒนา “ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา” ให้เป็นไปเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการขยายผล “สถานศึกษาพอเพียง”

2. การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา

2.1 ใช้เกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

2.2 หน่วยงานต้นสังกัดส่งรายชื่อให้ศูนย์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อรับการประเมิน

2.3 กระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ และผู้แทนจากหน่วยงานต้นสังกัด จำนวนไม่น้อยกว่า 3-5 คน ดำเนินการประเมินให้บรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 กระทรวงศึกษาธิการประกาศรายชื่อ “ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา”

2.5 กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัดสถานศึกษา ดำเนินการกำกับติดตาม ประเมินผลการพัฒนา “สถานศึกษาพอเพียง” ผู้การเป็น “ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา” อย่างสม่ำเสมอ

คณะกรรมการดำเนินงานขับเคลื่อนสถานศึกษาพอเพียง กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศ เกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2562 ประกอบด้วย 3 ด้าน 8 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

ตาราง 2 แสดงเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ด้าน	องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้				
		ระดับ1	ระดับ2	ระดับ3	ระดับ4	ระดับ5
1 บุคลากร	1.1 ผู้บริหาร	- มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ปศพพ.) อย่างถูกต้อง	- ตามระดับ 1 และปฏิบัติตนตาม ปศพพ. และ นำ ปศพพ. มาใช้ในการบริหารจัดการ สถานศึกษา	- ตามระดับ 2 และสามารถถ่ายทอด ประสบการณ์ การนำ ปศพพ. มาใช้ใน สถานศึกษา และมุ่งมั่นใน การขับเคลื่อน ปศพพ. ใน สถานศึกษา	- ตามระดับ 3 และขยาย ผลการ ขับเคลื่อน ปศพพ. สู่ ภายนอก สถานศึกษา เช่น ชุมชน	- ตามระดับ 4 และ ชุมชนหรือ หน่วยงาน ภายนอก เห็น คุณค่า ยอมรับ และให้ความ ร่วมมือในการ ขยายผลการ ขับเคลื่อน ปศพพ. สู่ ภายนอก สถานศึกษา

ตาราง 2 (ต่อ)

ด้าน	องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้					
		ระดับ1	ระดับ2	ระดับ3	ระดับ4	ระดับ5	
1.2	ครู	- ร้อยละ ๒๕ ของจำนวนครูในสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจ มีสื่อ และ/หรือนวัตกรรม การเรียนรู้เกี่ยวกับ ปศพ. และอธิบาย ปศพ. ได้อย่างถูกต้อง	- ตามระดับ ๑ และปฏิบัติ ตามตาม ปศพ. และ ครูนำ ปศพ. มาใช้ ออกแบบ และจัด กิจกรรมการ เรียนรู้ที่ รับผิดชอบจน เห็นผล และ ครูใช้สื่อ และ/หรือนวัตกรรม การเรียนรู้ เกี่ยวกับ ปศพ. ในการจัด กิจกรรมการ เรียนรู้จนเห็น ผล	- ตามระดับ ๒ และ ครู ถ่ายทอด ประสบการณ์ ให้เพื่อนครูใน สถานศึกษา จน มีครูทุก ระดับชั้น และทุกกลุ่ม สาระการเรียนรู้ จัดกิจกรรม การเรียนรู้ตาม ปศพ. จนเห็น ผล	- ตามระดับ ๒ และ มีครู ๓ และมีครู แกนนำนำ บทเรียน ความสำเร็จใน การจัดการ เรียนรู้ตาม ปศพ. จาก การถอด บทเรียนของ ตนมาจัดทำ เป็นสื่อขยาย ผล สู่ภายนอก สถานศึกษา จน เห็นผล	- ตามระดับ ๓ และมีครู ๓ และมีครู แกนนำนำ บทเรียน ความสำเร็จใน การจัดการ เรียนรู้ตาม ปศพ. จาก การถอด บทเรียนของ ตนมาจัดทำ เป็นสื่อขยาย ผล สู่ภายนอก สถานศึกษา จน เห็นผล	- ตามระดับ ๔ และครูมากกว่า กึ่ง หนึ่งจัด กิจกรรม การเรียนรู้ ตามปศพ. อย่าง ต่อเนื่อง และ - ครูใน สถานศึกษา ร่วมมือใน การขยายผล การ ขับเคลื่อนสู่ ภายนอก สถานศึกษา อย่าง สม่าเสมอ - ครูนำสื่อ และ/หรือนวัตกรรม ที่พัฒนาตาม ระดับ ๔ มาใช้ ขยายผลสู่ ภายนอก สถานศึกษา จนเห็นผล

ตาราง 2 (ต่อ)

ด้าน	องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้					
		ระดับ1	ระดับ2	ระดับ3	ระดับ4	ระดับ5	
1.3	ผู้เรียน	มีผู้เรียนแกนนำที่มีความรู้ความเข้าใจและอธิบายปศพ. ได้อย่างถูกต้อง	- ตามระดับ ๑ และผู้เรียนแกนนำ เกิดการเรียนรู้ และปฏิบัติตนตามปศพ. จนเห็นผล เห็นคุณค่า และเกิดศรัทธา	- ตามระดับ ๒ และผู้เรียนแกนนำ มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนปศพ. ในสถานศึกษาจนมีผู้เรียนที่มีคุณสมบัติอยู่อย่างพอเพียงจำนวนเพิ่มขึ้น	- ตามระดับ ๒ และผู้เรียนแกนนำมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนปศพ. ในสถานศึกษา สู่ภายนอกสถานศึกษา และผู้เรียนแกนนำ ได้นำ ปศพ. มาพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	- ตามระดับ ๓ และผู้เรียนแกนนำมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนปศพ. สู่ภายนอกสถานศึกษา และผู้เรียนแกนนำ ได้นำ ปศพ. มาพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	- ตามระดับ ๔ และผู้เรียนแกนนำ เป็นหลักในการจัดกิจกรรมขับเคลื่อนปศพ. ภายในสถานศึกษา และ/หรือ จัดกิจกรรมขยายผล ปศพ. สู่ภายนอกสถานศึกษา
1.4	คณะกรรมการสถานศึกษา	รับรู้การขับเคลื่อนปศพ. ของสถานศึกษา	- ตามระดับ ๑ และมี ความสนใจ และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนปศพ. ของสถานศึกษา	- ตามระดับ ๒ และเห็นคุณค่า และศรัทธาในการขับเคลื่อนปศพ. ของสถานศึกษา	- ตามระดับ ๓ และสนับสนุนกิจกรรมการขยายผลการขับเคลื่อนปศพ. ของสถานศึกษา จนเห็นผล	- ตามระดับ ๔ และสนับสนุนกิจกรรมการขยายผลการขับเคลื่อนปศพ. สู่ภายนอกจนเห็นผล	

ตาราง 2 (ต่อ)

ด้าน	องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้				
		ระดับ1	ระดับ2	ระดับ3	ระดับ4	ระดับ5
2. การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	2.1 อาคารสถานที่ และสิ่งแวดลอม	มีผู้รับผิดชอบการใช้ ปรับปรุงดูแล รักษา อาคารสถานที่ และจัดการสภาพแวดล้อม สำหรับการให้บริการ เรียนรู้ อย่างเหมาะสม	- ตามระดับ ๑ และมีแผนงาน/โครงการ งบประมาณ และ ผู้รับผิดชอบในการปรับใช้อาคาร สถานที่ สภาพแวดล้อม ให้เป็นไปตาม ปศพพ.	- ตามระดับ ๒ และ มีศูนย์รวม ข้อมูล การขับเคลื่อน ปศพพ. ของ สถานศึกษา และมีแผนผังแสดง แหล่งเรียนรู้/ฐานกิจกรรมการเรียนรู้ ปศพพ. ในสถานศึกษา และมี สื่อต่อ การเรียนรู้ตาม ปศพพ. เช่น สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย ฯลฯ	- ตามระดับ ๓ และ ครูและ ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน การดูแล รักษา สิ่งแวดล้อม อาคาร สถานที่ ให้ เชื้อต่อ การเรียนรู้ตาม ปศพพ.	- ตามระดับ ๔ และ ชุมชน หรือ หน่วยงานอื่น ได้ใช้ประโยชน์ และมีส่วนร่วม ในการส่งเสริม สนับสนุน การดูแลรักษา และ พัฒนาอาคาร สถานที่ สภาพแวดล้อม ของ สถานศึกษา อย่างสม่ำเสมอ
	2.2 แหล่งเรียนรู้/ ฐานการเรียนรู้ และ/หรือ กิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้าง อนุนิสัย อย่างพอเพียง	มีแหล่งเรียนรู้ หรือฐานเรียนรู้ หรือกิจกรรม การเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้าง อนุนิสัย อยู่ภายใน และ/หรือภายนอก สถานศึกษาที่ สอดคล้องกับ ภูมิสังคมของ สถานศึกษา และมีการ จัดการ อย่างพอเพียง	- ตามระดับ ๑ และมีสื่อ ประกอบ การเรียนรู้ประจำ แหล่ง/ฐาน/กิจกรรม การเรียนรู้ ปศพพ. ที่ สามารถสื่อ ความ ได้ถูกต้อง	- ตามระดับ ๒ และ มีวิทยากร รับผิดชอบ ฐานการเรียนรู้ ปศพพ. ที่ สามารถ อธิบายความ ได้ อย่างถูกต้อง ชัดเจน และ - มีแผนการ จัดการ เรียนรู้ ของแหล่ง/ฐาน/ กิจกรรมการ เรียนรู้ ปศพพ. ได้อย่างถูกต้อง และชัดเจน	- ตามระดับ ๓ และ สถานศึกษา สามารถ เป็น วิทยากร อธิบาย การใช้ ประโยชน์ จากแหล่ง/ฐาน/ กิจกรรมการ เรียนรู้ ปศพพ. ใน การ เสริมสร้าง อนุนิสัย อยู่อย่าง พอเพียง ได้ อย่างถูกต้อง และชัดเจน	- ตามระดับ ๔ และ มีการ ประเมินผล การใช้แหล่ง/ ฐาน/กิจกรรม การ เรียนรู้ ปศพพ. เป็น รูปธรรม และ - มีการพัฒนา แหล่ง/ฐาน/ กิจกรรมการ เรียนรู้ ปศพพ. อย่างต่อเนื่อง

ตาราง 2 (ต่อ)

ด้าน	องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้				
		ระดับ1	ระดับ2	ระดับ3	ระดับ4	ระดับ5
3.	3.1	มีเครือข่ายการ เรียนรู้ ปศพพ.	- ตามระดับ ๑ และมี ประสบ การณ์ ใน การรับ สถานศึกษา อื่น มาศึกษา ดูงาน	- ตามระดับ ๒ และ - สามารถ บริหาร จัดการเพื่อ รองรับการขอ ศึกษาดูงานจาก สถานศึกษาอื่น โดยไม่กระทบ ภารกิจหลักของ สถานศึกษา	- ตามระดับ ๓ และเป็น สถานศึกษา แกนนำของ เครือข่าย ขับเคลื่อน ปศพพ.	- ตามระดับ ๔ และสามารถ เป็นที่เลี้ยงใน การ พัฒนา สถานศึกษาอื่น ให้ เป็น สถานศึกษา พอเพียงได้ อย่างน้อย ๑ แห่ง
ความสัมพั นธ์กับ หน่วยงาน ภายนอก	ความสัมพันธ์ กับสถาน ศึกษา อื่นใน การขยาย ผล การขับเคลื่อน ปศพพ.	มีความสัมพันธ์ อันดีกับ หน่วยงานต่าง ๆ	- ตามระดับ ๑ และ - ประสาน ความ ร่วมมือกับ หน่วยงาน ต่าง ๆ เพื่อให้ และ/หรือรับ การสนับสนุน เพื่อการ ขับเคลื่อน ปศพพ.	- ตามระดับ ๒ และ - สามารถ บริหาร จัดการ ความสัมพันธ์ กับหน่วยงาน ต่าง ๆ ในการ ขับเคลื่อน ปศพพ. ได้ อย่าง เหมาะสมและมี ประสิทธิภาพ	- ตามระดับ ๓ และ ได้รับ การยอมรับ และความ ร่วมมือ จาก หน่วยงาน ต่าง ๆ ใน การ ขยายผล การ ขับเคลื่อน ปศพพ. สู่ หน่วยงาน ภายนอก	- ตามระดับ ๔ และประสาน ความ ร่วมมือกับ หน่วยงานต่าง ๆ จนสามารถ พัฒนา สถานศึกษาอื่น ให้ เป็น สถานศึกษา พอเพียงได้ อย่างน้อย ๑ แห่ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นภาพดาว เกตุสุวรรณ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาพอเพียงกับการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาพอเพียงในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 พบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาพอเพียง 2) การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาพอเพียงกับการขับเคลื่อนหลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาพอเพียงในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 4 พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุทธิรัตน์ เสนีย์ชัย และคณะ (2556, สื่อบนออนไลน์) ได้ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างศักยภาพสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดตรังและจังหวัดพัทลุง โดยเลือกโรงเรียนที่สมัครเข้ารับการประเมินเป็นศูนย์การเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดตรังและจังหวัดพัทลุง คือ โรงเรียนรัชฎา พบว่า ผลการประเมินตัวชี้วัดปลายทางในการขับเคลื่อนสถานศึกษาพอเพียง ไปสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของโรงเรียนรัชฎา ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึง เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2555 มีค่าเฉลี่ยระดับการพัฒนาโดยภาพรวมเพิ่มขึ้นตามลำดับ ผลการประเมินตัวชี้วัดปลายทางในการขับเคลื่อนสถานศึกษาพอเพียงไปสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนรัชฎา จากการประเมินภายในโดยคณะผู้บริหาร ครู ผู้เรียนและกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนรัชฎา ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2556 มีค่าเฉลี่ยระดับการพัฒนาโดยภาพรวม คือ ด้านกรรมการสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านอาคารสถานที่อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านฐานการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ด้านครู อยู่ในระดับมาก ด้านผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินตัวชี้วัดปลายทางในการขับเคลื่อนสถานศึกษาพอเพียงไปสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของโรงเรียนรัชฎา จากการประเมินภายนอกในวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2556 โดยคณะกรรมการประเมินจากกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ด้านผู้บริหาร ด้านกรรมการสถานศึกษา ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่สังกัดและ/หรือหน่วยงานภายนอก (ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน) มีผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพ 5 ด้านครู ด้านผู้เรียน ด้านอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ด้านฐานการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้ มีผลการประเมิน อยู่ในระดับคุณภาพ 4 ผลการประเมินโรงเรียนรัชฎา จังหวัดตรัง ผ่านการประเมินจากกระทรวงศึกษาธิการเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา

กาญจณี มุลณี (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 พบว่า 1) สภาพการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

คือ ด้านบริหารจัดการศึกษาและด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน รองลงมา คือ ด้านผลลัพธ์ภาพความสำเร็จ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและด้านพัฒนาบุคลากร ของสถานศึกษาตามลำดับ 2) เปรียบเทียบสภาพการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ในการบริหารจัดการศึกษาตามความคิดของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยรวมไม่แตกต่างกัน 3) เปรียบเทียบการนำ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 จำแนกตามขนาดโรงเรียนโดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านบริหารจัดการศึกษาและด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศาลินา บุญเกื้อ และนันทกาญจน์ ชินประหัชฐ์ (2557) ได้ศึกษาการถอดบทเรียนและ วิเคราะห์หัตถ์ลักษณะศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการในการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา 2) ศึกษาแนวคิด แนวปฏิบัติหรือ รูปแบบการพัฒนาสู่ความสำเร็จและปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จของศูนย์การเรียนรู้ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา และ3) วิเคราะห์หัตถ์ลักษณะของศูนย์การเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นกระบวนการวิจัยที่ มุ่งเน้นการเก็บข้อมูลในกรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้าน การศึกษา ที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice Cases) โดยกระจายให้ครอบคลุมทุกภูมิภาค และหลากหลายภูมิสังคม/บริบท จำนวน 9 ศูนย์การเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ศูนย์การเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา มีแนวทางการพัฒนา 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวคิด แนวปฏิบัติในการบริหาร จัดการสถานศึกษา 2) การพัฒนาต่อยอดจากโครงการอื่น เช่น โครงการเกษตรเพื่ออาหาร กลางวัน โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ โครงการสุขภาพ โครงการวิถีพุทธ เป็นต้น กระบวนการใน การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ประกอบด้วย 1) การเตรียมความพร้อม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ชุมชน และสภาพแวดล้อม 2) การจัดระบบการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ และสื่อ/ แหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ 3) กิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ กิจกรรม นักเรียน ระดับประถมศึกษา เน้นการฝึกคิด ฝึกปฏิบัติจริงและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ระดับ มัธยมศึกษา เน้นกิจกรรมที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล กิจกรรม พัฒนาครูและกิจกรรมร่วมกับชุมชน 4) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ได้แก่ การเปลี่ยนแปลง

มิติด้านวัตถุ มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรมและมิติด้านสิ่งแวดล้อม 5) การสร้างเครือข่าย และการขยายผล ได้แก่ การขยายผลสู่โรงเรียนเครือข่ายและการขยายผลสู่ชุมชน นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย 1) แรงบันดาลใจ 2) คุณลักษณะสำคัญของบุคคล และปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย 1) นโยบายการส่งเสริม จากต้นสังกัด และ 2) บริบทพื้นฐานทางสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม

ทองดี พิมพ์สาส์ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอนาเยีย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาคุดรัตนี เขต 4 ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านการพัฒนาบุคลากร พบว่า 1) การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอนาเยีย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาคุดรัตนี เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การบริหารสถานศึกษาตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอนาเยีย สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาคุดรัตนี เขต 4 จำแนกตามกลุ่มเครือข่ายโรงเรียน พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) การบริหารสถานศึกษาตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอนาเยีย สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาคุดรัตนี เขต 4 จำแนกตามประเภทโรงเรียน พบว่า การบริหาร สถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและราย ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 4) การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอนาเยีย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาคุดรัตนี เขต 4 จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า การบริหารสถานศึกษาตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เพชรประภารัตน์ ชุ่มสาย (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 พบว่า 1) การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2) การเปรียบเทียบการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 3) การเปรียบเทียบการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) การเปรียบเทียบการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่รับ .05

ศรีสุภาวงศ์ ระเบียบ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาพอเพียงโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 พบว่า 1) การบริหารสถานศึกษาพอเพียงโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยภาพรวมด้านบริหารงานวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคลและด้านบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับมาก 2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่มีการบริหารสถานศึกษาพอเพียงโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในสังกัดมัธยมศึกษา เขต 1 ด้านบริหารวิชาการและด้านบริหารงานงบประมาณ สูงกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่พิเศษ 3) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดกลางมีการบริหารสถานศึกษาพอเพียง โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ด้านบริหารงานบุคลากรและด้านบริหารงานทั่วไปต่ำกว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ

อุบล หายหัตถ์ (2559, สื่อออนไลน์) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม การเรียนการสอนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนในโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 พบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนในโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการ

พัฒนาบุคลากรและด้านการวัดการประเมินผล โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2) การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนการสอน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนในโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามเพศและประสบการณ์การทำงาน พบว่า 2.1) ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารการศึกษาในการส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษากลุ่มเครือข่าย โรงเรียนในโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาบุคลากรและด้านการวัดและการประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ส่วนด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา ด้านการจัดการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน 2.2) ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาท ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนในโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาบุคลากรและด้านการวัดการประเมินผลไม่แตกต่างกัน

พิชญาดา สิงห์เลิศ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในสหวิทยาเขตระยอง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า 1) การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในสหวิทยาเขตระยอง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในสหวิทยาเขตระยอง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกประสบการณ์ในการทำงานโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ยกเว้นด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วรรณช ปานคุ้ม (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดทำแผนกลยุทธ์การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 13 จังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า 1) สภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียงโดยรวมมีการปฏิบัติ/เป็นจริง อยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกและปัญหาการบริหารสถานศึกษาพอเพียงด้านที่มีปัญหามากที่สุด คือ ด้านบุคลากร 2) แนวทางการพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา พบว่า ต้องอาศัยความร่วมมือ ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านบุคลากร ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู ผู้เรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมภายนอก คือ มีแหล่งการเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและมีฐานการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก คือ มีความสัมพันธ์กับสถานศึกษาอื่น และหน่วยงานที่สังกัดหรือหน่วยงานภายนอก 3) แผนกลยุทธ์การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 13 จังหวัดอุดรดิตถ์ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ 6 โครงการ 4) ผลการตรวจสอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียง เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 13 จังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า แผนกลยุทธ์มีความถูกต้องมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในระดับมาก 5) ผลการรับรองแผนกลยุทธ์การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 13 จังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเห็นชอบแบบฉันทามติและได้ลงลายมือชื่อรับรองแผนกลยุทธ์

อรวรรณ บ่อมดำ (2561) ได้ศึกษาการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) กระบวนการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) แนวคิด แนวปฏิบัติการขับเคลื่อนและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วิธีการดำเนินการวิจัย เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการเก็บข้อมูลจากกรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ กลุ่มตัวอย่างกระจายครอบคลุมโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 แล้วคัดเลือกศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นกรณีศึกษา โดยการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอผลงานของโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศเป็นการเก็บข้อมูลด้วยวิธีเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวทางการพัฒนาเป็น 2 แนวทาง 1) การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนสู่สถานศึกษาโดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำและบริหารจัดการศึกษาในทุกมิติ มอบหมายให้คณะครูน้อมนำมาเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการทำงานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมุ่งให้เกิดการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่กิจกรรมในสถานศึกษา พัฒนาสู่การเป็นสถานศึกษาพอเพียงและดำเนินการขับเคลื่อนกระบวนการอย่างมีระบบทั้งโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง จนพัฒนาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกด้าน 2) การดำเนินการโครงการอื่น ๆ แล้วนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาเป็นหลักคิด หลักปฏิบัติในการบริหารจัดการศึกษาเป็นสถานศึกษาพอเพียงและศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) แนวปฏิบัติการขับเคลื่อนและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา ขั้นที่ 2 การจัดระบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 การจัดกิจกรรมในโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ขั้นที่ 4 การเปลี่ยนแปลงบริบท ขั้นที่ 5 การสร้างเครือข่าย

อลิสสา อินทร์ประเสริฐ (2564) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ศึกษารูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) พัฒนารูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาสภาพการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด 2) การศึกษารูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับองค์ประกอบขั้นตอน 5 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบขั้นตอนการเตรียมความพร้อมในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในศูนย์การเรียนรู้ 2) องค์ประกอบ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) องค์ประกอบขั้นตอนการดำเนินการเปลี่ยนแปลง 4) องค์ประกอบขั้นตอนการจัดระบบการเรียนรู้และ 5) องค์ประกอบขั้นตอนการสร้างเครือข่ายและขยายผล 3) การพัฒนารูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ยืนยันและเห็นชอบ ทั้ง 5 องค์ประกอบขั้นตอน

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาที่มุ่งให้เกิดผลการพัฒนา ทั้งด้านการบริหารจัดการจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านการพัฒนาบุคลากร การสร้างความสัมพันธ์กับคณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน องค์กรภายนอก รวมถึงการสร้างเครือข่ายเพื่อการขยายผลองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่เยาวชนและบุคคลทั่วไป เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสืบไป

สรุปกรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยต่าง ๆ มาเป็นแนวทางในการศึกษาการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 และทำการวิเคราะห์เกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังต่อไปนี้

ตัวแปรต้น

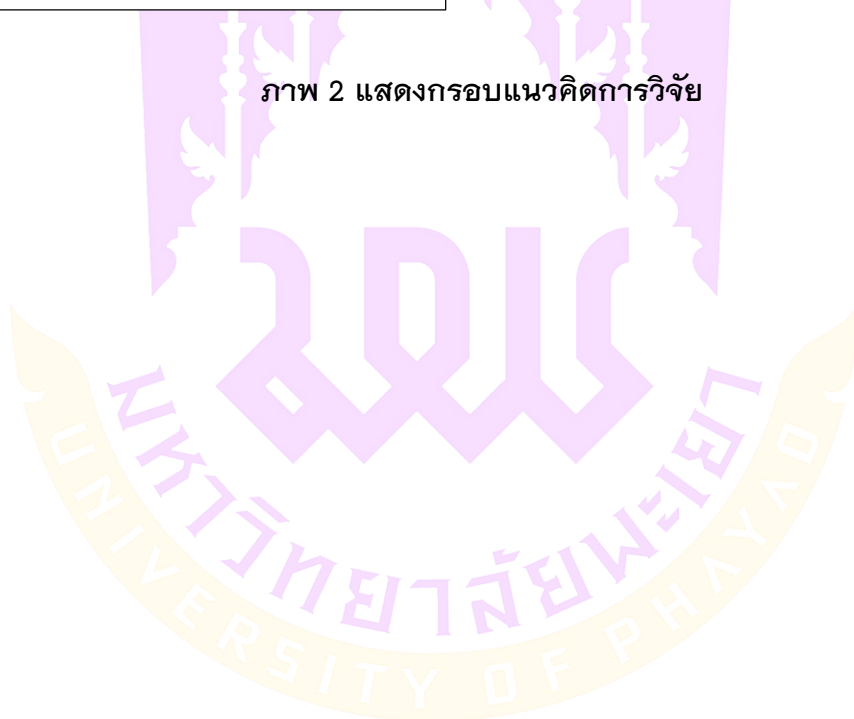
1. ขนาดของสถานศึกษา
 - 1.1 ขนาดเล็ก
 - 1.2 ขนาดกลาง
 - 1.3 ขนาดใหญ่
2. ประสบการณ์การทำงาน
 - 2.1 ต่ำกว่า 5 ปี
 - 2.2 6-10 ปี
 - 2.3 11-15 ปี
 - 2.4 16 ปีขึ้นไป

ตัวแปรตาม

1. ด้านการเตรียมความพร้อม
2. ด้านการจัดระบบการเรียนรู้
3. ด้านกิจกรรมโรงเรียน
และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
4. ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
5. ด้านการสร้างเครือข่าย
และการขยายผล

ภาพ 2 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การตรวจสอบและหาคุณภาพเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสถานศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำนวน 6 โรงเรียน จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน รองผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครู จำนวน 125 คน รวมประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 134 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในสถานศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (สุวิมล ติรกานันท์, 2554, หน้า 179) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 103 คน จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา ได้จำนวนผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 64 คน และได้จำนวนผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 39 คน

ตาราง 3 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรทั้งหมด จำแนกตามขนาดสถานศึกษา	จำนวน กลุ่มประชากร (คน)	จำนวน กลุ่มตัวอย่าง (คน)
สถานศึกษาขนาดกลาง	83	64
สถานศึกษาขนาดใหญ่	51	39
รวมทั้งสิ้น	134	103

ตาราง 4 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกแต่ละสถานศึกษา

สถานศึกษา	ขนาด สถานศึกษา	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง (คน)
โรงเรียนบ้านแม่ฮ่อใน	กลาง	9	7
โรงเรียนชุมชนวัดศรีดงเย็น	กลาง	20	15
โรงเรียนบ้านแม่ทะลบ	กลาง	10	8
โรงเรียนบ้านโป่งนก	กลาง	18	14
โรงเรียนบ้านเหมืองแร่	กลาง	26	20
โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว	ใหญ่	51	39
รวมทั้งสิ้น		134	103

ที่มา: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3, 2564

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ได้แก่ ขนาดสถานศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีจำนวน 55 ข้อ คือ มีการบริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์

การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ในขอบข่าย การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การเตรียมความพร้อม จำนวน 8 ข้อ ด้านที่ 2 การจัดระบบการเรียนรู้ จำนวน 9 ข้อ ด้านที่ 3 กิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 9 ข้อ ด้านที่ 4 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จำนวน 22 ข้อ และด้านที่ 5 การสร้างเครือข่ายและขยายผล จำนวน 4 ข้อ ตามวิธีของ Likert (Likert, 1967 อ้างอิงใน รุ่งนภา มหาเกตุ , 2554, หน้า 79-80) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีการบริหารสถานศึกษาตามขอบข่ายการขับเคลื่อนหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในระดับ มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีการบริหารสถานศึกษาตามขอบข่ายการขับเคลื่อนหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในระดับ มาก

ระดับ 3 หมายถึง มีการบริหารสถานศึกษาตามขอบข่ายการขับเคลื่อนหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในระดับ ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีการบริหารสถานศึกษาตามขอบข่ายการขับเคลื่อนหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในระดับ น้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีการบริหารสถานศึกษาตามขอบข่ายการขับเคลื่อนหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในระดับ น้อยที่สุด

การตรวจสอบและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้าง แบบสอบถาม ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การ เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ของผู้บริหาร สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ในขอบข่าย การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา 5 ด้าน คือ ด้านที่ 1 การเตรียม ความพร้อม ด้านที่ 2 การจัดระบบการเรียนรู้ ด้านที่ 3 กิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน ด้านที่ 4 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และด้านที่ 5 คือ 1) ด้านการเตรียมความพร้อม 2) ด้านการจัดระบบการเรียนรู้ 3) ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และ5) ด้านการสร้างเครือข่ายและการขยายผล

2. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการดำเนินงานการขับเคลื่อน สถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ในขอบข่ายการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา 5 ด้าน คือ ด้านที่ 1 การเตรียมความพร้อม ด้านที่ 2 การจัดระบบการเรียนรู้ ด้านที่ 3 กิจกรรมโรงเรียน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านที่ 4 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และด้านที่ 5 การสร้างเครือข่าย และขยายผล

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขเพื่อความถูกต้อง

4. นำแบบสอบถามที่ได้รับคำแนะนำแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของข้อคำถาม โดยผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย

4.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ บุรณะชาติ อาจารย์ผู้สอนสาขาวิชา การบริหาร การศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา

4.2 นางสมัย ศัจฉะภา ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านใหม่ หนองบัว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

4.3 ว่าที่ร้อยตรีคมกฤษ ใจคำปัน ครูชำนาญการพิเศษ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวัดและประเมินผลการศึกษา โรงเรียนไชยปราการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเชียงใหม่

5. นำผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านมาคำนวณหาค่าดัชนี ความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Item Objective Congruence) โดยใช้เกณฑ์ ในการพิจารณา ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามตรงตามวัตถุประสงค์

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

โดยค่าที่คำนวณได้ มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้นผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ได้จากการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาเสนอ ให้อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อดำเนินการหาค่าความเชื่อมั่นต่อไป

6. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนนำไปทดลองใช้ต่อไป

7. นำแบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่นโดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มเดียวกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha

Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ปภาวดี โพธิ์งาม, 2559, หน้า 89) ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.86

8. นำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไขให้เรียบร้อย แล้วจัดพิมพ์เครื่องมือฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มประชากรต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยาถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 เพื่อขออนุญาตใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 103 ชุด

2. ผู้วิจัยนำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์จากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการส่งแบบสอบถามให้กับสถานศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่ ทางไปรษณีย์ ขออนุญาตเก็บข้อมูล โดยได้รับกลับคืนมาทั้งหมด 103 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล

นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ไปวิเคราะห์ โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปประกอบด้วย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการบริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 วิเคราะห์โดยหา ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 121)

แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

4.50-5.00 หมายถึง มีการบริหารสถานศึกษาตามขอบข่ายการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในระดับ มากที่สุด

3.50-4.49 หมายถึง มีการบริหารสถานศึกษาตามขอบข่ายการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในระดับ มาก

2.50-3.49 หมายถึง มีการบริหารสถานศึกษาตามขอบข่ายการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในระดับ ปานกลาง

1.50-2.49 หมายถึง มีการบริหารสถานศึกษาตามตามขอบข่ายการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในระดับ น้อย

1.00-1.49 หมายถึง มีการบริหารสถานศึกษาตามตามขอบข่ายการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในระดับ น้อยที่สุด

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำแนกตามตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของประชากร

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครู กับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของประชากร

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำแนกตามขนาดและประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ตอนที่ 3 แสดงผลการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ตอนที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 5 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่ง ขนาดของสถานศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ตำแหน่ง		
1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา	6	5.83
1.2 รองผู้อำนวยการสถานศึกษา	3	2.91
1.3 ครู	94	91.26
รวม	103	100.00
2. ขนาดของสถานศึกษา		
2.1 ขนาดเล็ก	-	-
2.2 ขนาดกลาง	64	62.14
2.3 ขนาดใหญ่	39	37.86
รวม	103	100.00
3. ประสบการณ์ในการทำงาน		
3.1 ต่ำกว่า 5 ปี	18	17.47
3.2 6-10 ปี	43	41.75
3.3 11-15 ปี	21	20.39
3.4 16 ปีขึ้นไป	21	20.39
รวม	103	100.00

จากตาราง 5 พบว่า สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 103 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นครู จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 91.21 และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 5.83 และรองผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.91 ส่วนใหญ่อยู่ในสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 62.41 และสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 37.86 และส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงาน 6-10 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 41.75 รองลงมา คือ มีประสบการณ์ 11-15 ปี และ 16 ปีขึ้นไป จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 20.39 และมีประสบการณ์ ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 17.47 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน

ข้อ	การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา	n = 103		ระดับ
		\bar{X}	S.D.	
1	ด้านการเตรียมความพร้อม	4.60	0.27	มากที่สุด
2	ด้านการจัดระบบการเรียนรู้	4.62	0.27	มากที่สุด
3	ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.49	0.32	มาก
4	ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	4.58	0.27	มากที่สุด
5	ด้านการสร้างเครือข่ายและการขยายผล	4.47	0.36	มาก
รวมเฉลี่ย		4.57	0.24	มากที่สุด

จากตาราง 6 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยรวมทั้ง 5 ด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.57$) เท่ากับ 4.57 อยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการเตรียมความพร้อมและด้านการจัดระบบการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.60$) เท่ากับ 4.60 อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.58$) เท่ากับ 4.58 อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนา

ผู้เรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.49$) เท่ากับ 4.49 อยู่ในระดับ มาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการสร้างเครือข่ายและการขยายผล มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.47$) เท่ากับ 4.47 อยู่ในระดับ มาก

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 ด้านการเตรียมความพร้อม

ข้อ	การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การ เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ด้านการเตรียมความพร้อม	n = 103		ระดับ
		\bar{X}	S.D.	
1	ผู้บริหารสถานศึกษามีความเชื่อมั่น ศรัทธาในหลักคิด ของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.86	0.35	มากที่สุด
2	ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.85	0.36	มากที่สุด
3	ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีในการนำหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ได้ อย่างเหมาะสม	4.82	0.38	มากที่สุด
4	ครูมีความเชื่อมั่น ศรัทธาในหลักคิดของหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	4.63	0.51	มากที่สุด
5	ครูมีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง	4.64	0.51	มากที่สุด
6	ครูเป็นแบบอย่างที่ดีในการนำหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ได้ อย่างเหมาะสม	4.55	0.51	มากที่สุด
7	ผู้เรียนมีความเชื่อมั่น ศรัทธาในหลักคิดของหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.48	0.57	มาก

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อ	การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ด้านการศึกษา ด้านการเตรียมความพร้อม	n = 103		ระดับ
		\bar{X}	S.D.	
8	ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.54	0.58	มากที่สุด
9	ผู้เรียนเป็นแบบอย่างที่ดีในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม	4.47	0.60	มาก
10	ชุมชนมีความเชื่อมั่น ศรัทธาในหลักคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.46	0.61	มาก
11	ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.45	0.56	มาก
12	ผู้บริหารสถานศึกษาและครูร่วมกันกำหนดนโยบายการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาที่ชัดเจน	4.57	0.54	มากที่สุด
13	ผู้บริหารสถานศึกษาและครูร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการที่มีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา	4.60	0.52	มากที่สุด
14	สถานศึกษามีการประสานความร่วมมือกับชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง	4.51	0.57	มากที่สุด
15	สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ที่สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย เชื่อมต่อการจัดการเรียนรู้และการเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.64	0.54	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.60	0.51	มากที่สุด

จากตาราง 7 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ด้านการเตรียมความพร้อม โดยรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.60$) อยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็น สูงที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเชื่อมั่น ศรัทธาในหลักคิดของหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.86$) อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมา คือ ผู้บริหาร สถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.85$) อยู่ในระดับ มากที่สุด และต่ำที่สุด ได้แก่ ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.45$) อยู่ในระดับ มาก

ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 ด้านการจัดระบบการเรียนรู้

ข้อ	การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ด้านการจัดระบบการเรียนรู้	n = 103		ระดับ
		\bar{X}	S.D.	
		1	สถานศึกษามีหลักสูตรการเรียนรู้และหน่วยการเรียนรู้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	
2	สถานศึกษามีแผนการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกกลุ่มสาระและกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน	4.63	0.52	มากที่สุด
3	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย เจือปนไขความรู้ เจือปนไขคุณธรรม หลักความ พอประมาณ หลักการมีเหตุผล หลักการมีภูมิคุ้มกัน ใน ตัวที่ดี และผลที่เกิดขึ้นในมิติด้านวัตถุ มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม	4.63	0.54	มากที่สุด
4	สถานศึกษามีการจัดทำ จัดหาสื่อการเรียนรู้ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.60	0.55	มากที่สุด

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อ	การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ด้านการศึกษา ด้านการจัดระบบการเรียนรู้	n = 103		ระดับ
		\bar{X}	S.D.	
		5	สถานศึกษามีการจัดทำแหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายใน สถานศึกษา	
6	สถานศึกษามีการจัดหาแหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายนอก สถานศึกษา	4.66	0.53	มากที่สุด
7	สถานศึกษามีการนำผู้เรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายใน สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง	4.58	0.54	มากที่สุด
8	สถานศึกษามีการนำผู้เรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ ภายนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง	4.54	0.58	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.62	0.54	มากที่สุด

จากตาราง 8 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อ การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ด้านการจัดระบบการเรียนรู้ โดยรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.62$) อยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็น สูงที่สุด ได้แก่ สถานศึกษามีหลักสูตรการเรียนรู้และหน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.69$) อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมา คือ สถานศึกษามี การจัดหาแหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายนอก สถานศึกษา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.66$) อยู่ในระดับ มากที่สุด และต่ำที่สุด ได้แก่ สถานศึกษามีการ นำผู้เรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.54$) อยู่ใน ระดับ มากที่สุด

ตาราง 9 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร
สถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็น
ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา
ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
เชียงใหม่ เขต 3 ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ข้อ	การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การ เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ด้านการศึกษา ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	n = 103		ระดับ
		\bar{X}	S.D.	
1	สถานศึกษามีกิจกรรมแนะแนวที่พัฒนาคุณลักษณะ อยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน	4.51	0.57	มากที่สุด
2	สถานศึกษามีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนา คุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน	4.51	0.60	มากที่สุด
3	สถานศึกษามีกิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ ที่พัฒนาคุณลักษณะอยู่อย่าง พอเพียงของผู้เรียน	4.60	0.52	มากที่สุด
4	สถานศึกษามีโครงการ/ชุมนุม/ชมรมที่พัฒนา คุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน	4.51	0.52	มากที่สุด
5	สถานศึกษามีกิจกรรมเพื่อสังคมหรือ สาธารณประโยชน์ที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.48	0.54	มาก
6	สถานศึกษามีกิจกรรมเพื่อสังคมหรือ สาธารณประโยชน์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกใน การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.37	0.62	มาก
7	สถานศึกษามีกิจกรรมเพื่อสังคมหรือ สาธารณประโยชน์ที่สอดคล้องกับหลักคำสอนทาง ศาสนาที่ผู้เรียนนับถือ	4.38	0.62	มาก
8	สถานศึกษามีกิจกรรมที่พัฒนาองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียน เช่น การศึกษาดูงาน การอบรมเชิงปฏิบัติการ การเป็น วิทยากร เป็นต้น	4.40	0.60	มาก

ตาราง 9 (ต่อ)

ข้อ	การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ด้านการศึกษา ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	n = 103		ระดับ
		\bar{X}	S.D.	
9	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนนำความรู้ ไปขยายผลการพัฒนาสู่ครอบครัวและชุมชน เช่น การประหยัด การออม การมีวินัย การลดละเลิก อบายมุข การใช้ชีวิตโดยไม่ประมาท การเห็นแก่ ประโยชน์ส่วนรวม เป็นต้น	4.54	0.54	มากที่สุด
10	สถานศึกษามีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับสถานศึกษา เช่น กิจกรรมวันสถาปนาโรงเรียน กิจกรรมเปิดบ้านวิชาการ กิจกรรมการฝึกอบรมงานอาชีพ กิจกรรมการพัฒนา สถานศึกษาเนื่องในวันสำคัญ เป็นต้น	4.57	0.55	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.49	0.57	มาก

จากตาราง 9 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อ
การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
โดยรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.49$) อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับ
ความคิดเห็นสูงสุด ได้แก่ สถานศึกษามีกิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญ
ประโยชน์ ที่พัฒนาคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.60$) อยู่ในระดับ
มากที่สุด รองลงมา คือ สถานศึกษามีกิจกรรมเพื่อสังคมหรือสาธารณประโยชน์ที่ส่งเสริม
ให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.57$)
อยู่ในระดับ มากที่สุด และต่ำที่สุด ได้แก่ สถานศึกษามีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามา
มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับสถานศึกษา เช่น กิจกรรมวันสถาปนาโรงเรียน กิจกรรม

เปิดบ้านวิชาการ กิจกรรมการฝึกอบรมงานอาชีพ กิจกรรมการพัฒนาสถานศึกษาเนื่องในวันสำคัญ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.37$) อยู่ในระดับ มาก

ตาราง 10 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ข้อ	การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	n = 103		ระดับ
		\bar{X}	S.D.	
1	ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักคุณธรรม มีความโปร่งใส	4.64	0.54	มากที่สุด
2	ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีความเพียรพยายามในการพัฒนาสถานศึกษา	4.66	0.49	มากที่สุด
3	ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนการทำงานที่มีแบบแผนคำนึงถึงผลกระทบอย่างรอบด้าน	4.53	0.54	มากที่สุด
4	ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารสถานศึกษาให้แก่สถานศึกษาที่เป็นเครือข่ายสถานศึกษาอื่น ๆ ชุมชน รวมถึงหน่วยงานภายนอก	4.57	0.53	มากที่สุด
5	ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำในการร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามในชุมชน	4.59	0.51	มากที่สุด
6	ครูสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่สถานศึกษาที่เป็นเครือข่ายสถานศึกษาอื่น ๆ ชุมชน รวมถึงหน่วยงานภายนอก	4.62	0.50	มากที่สุด
7	ครูเป็นผู้นำในการร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามในชุมชน	4.65	0.49	มากที่สุด

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อ	การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ด้านการศึกษา ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	n = 103		ระดับ
		\bar{X}	S.D.	
8	ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม	4.65	0.51	มากที่สุด
9	ผู้เรียนสามารถถอดบทเรียนการใช้หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่สถานศึกษาที่เป็นเครือข่าย สถานศึกษาอื่น ๆ ชุมชน รวมถึงหน่วยงานภายนอก มีการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ	4.63	0.54	มากที่สุด
10	ผู้เรียนสามารถคิดอย่างมีเหตุผล คิดรอบคอบ และคำนึงถึงผลกระทบจากการกระทำของตนเอง	4.56	0.51	มากที่สุด
11	ผู้เรียนไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น	4.53	0.52	มากที่สุด
12	ผู้เรียนเป็นผู้มีความเสียสละ เป็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีจิตสาธารณะ	4.51	0.53	มากที่สุด
13	ผู้เรียนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง	4.50	0.50	มากที่สุด
14	คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ได้อย่างเหมาะสม	4.54	0.51	มากที่สุด
15	คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการดำเนินชีวิต อย่างพอเพียง	4.52	0.54	มากที่สุด
16	คนในชุมชนมีการวางแผนการใช้จ่ายในครอบครัว	4.54	0.53	มากที่สุด
17	คนในชุมชนมีความสามัคคีในครอบครัวและชุมชน เสียสละกำลังกายหรือกำลังทรัพย์ในการร่วมพัฒนา ชุมชนให้มีความเจริญอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	4.59	0.49	มากที่สุด
18	คนในชุมชนมีการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้แก่คนในชุมชนรุ่นหลังสืบไป	4.57	0.51	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.58	0.52	มากที่สุด

จากตาราง 10 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.58$) อยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีความเพียรพยายามในการพัฒนาสถานศึกษามีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.66$) อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมา คือ ครูเป็นผู้นำในการร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามในชุมชน และครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.65$) อยู่ในระดับ มากที่สุด และต่ำที่สุด ได้แก่ ผู้เรียนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) อยู่ในระดับ มากที่สุด

ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ด้านการสร้างเครือข่ายและการขยายผล

ข้อ	การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา	n = 103		ระดับ
		\bar{X}	S.D.	
	ด้านการสร้างเครือข่ายและการขยายผล			
1	สถานศึกษามีการนำองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปช่วยพัฒนาสถานศึกษาที่เป็นเครือข่ายหรือสถานศึกษาอื่นจนได้รับแต่งตั้งเป็นสถานศึกษาพอเพียง	4.52	0.50	มากที่สุด
2	สถานศึกษาให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่ชุมชนและหน่วยงานภายนอก	4.46	0.50	มาก

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อ	การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ด้านการศึกษา ด้านการสร้างเครือข่ายและการขยายผล	n = 103		ระดับ
		\bar{X}	S.D.	
3	สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถให้บริการในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้และการศึกษาดูงานอย่างมี ประสิทธิภาพ	4.42	0.51	มาก
4	ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เรียนมีการเตรียม ความพร้อมในการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงมาใช้ในสถานศึกษา	4.49	0.53	มาก
รวมเฉลี่ย		4.47	0.51	มาก

จากตาราง 11 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ด้านการสร้างเครือข่ายและการขยายผล โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.47$) อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ได้แก่ สถานศึกษามีการนำองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปช่วยพัฒนาสถานศึกษาที่เป็นเครือข่ายหรือสถานศึกษาอื่นจนได้รับแต่งตั้งเป็นสถานศึกษาพอเพียง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.52$) อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เรียนมีการเตรียมความพร้อมในการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.49$) อยู่ในระดับ มากที่สุด และต่ำที่สุด ได้แก่ สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถให้บริการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการศึกษาดูงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.42$) อยู่ในระดับ มาก

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ การจำแนกตาม ตำแหน่ง ขนาดของสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ตามสมมติฐาน ดังนี้

ตาราง 12 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

การดำเนินงานการขับเคลื่อน สถานศึกษา สู่การเป็นศูนย์ การเรียนรู้ตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา	ขนาดของสถานศึกษา				t	Sig.
	ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านการเตรียมความพร้อม	4.58	0.30	4.64	0.20	-1.46	0.15
2. ด้านการจัดระบบการเรียนรู้	4.58	0.30	4.64	0.20	-1.46	0.15
3. ด้านกิจกรรมโรงเรียนและ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.50	0.35	4.46	0.26	0.79	0.43
4. ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	4.57	0.32	4.59	0.19	-0.28	0.78
5. ด้านการสร้างเครือข่าย และการขยายผล	4.46	0.41	4.50	0.27	-0.64	0.53
รวมเฉลี่ย	4.56	0.28	4.57	0.16	-0.38	0.71

จากตาราง 12 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่สถานศึกษามีขนาดต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการจัดระบบการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและด้านการสร้างเครือข่ายและการขยายผล ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีการดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 0.05

ตาราง 13 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

การดำเนินงานการขับเคลื่อน						
สถานศึกษาสู่การเป็น						
ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญา		SS	Df	MS	f	Sig.
ของเศรษฐกิจพอเพียง						
ด้านการศึกษา						
1. ด้านการเตรียมความพร้อม	ระหว่างกลุ่ม	0.48	3.00	0.16	2.30	0.08
	ภายในกลุ่ม	9.10	130.00	0.07		
	ภาพรวม	9.59	133.00			
2. ด้านการจัดระบบการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.48	3.00	0.16	2.30	0.08
	ภายในกลุ่ม	9.10	130.00	0.07		
	ภาพรวม	9.59	133.00			

ตาราง 13 (ต่อ)

การดำเนินงานการขับเคลื่อน						
สถานศึกษาสู่การเป็น						
ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญา		SS	Df	MS	f	Sig.
ของเศรษฐกิจพอเพียง						
ด้านการศึกษา						
3. ด้านกิจกรรม	ระหว่างกลุ่ม	0.30	3.00	0.10	1.00	0.40
โรงเรียนและกิจกรรม	ภายในกลุ่ม	13.21	130.00	0.10		
พัฒนาผู้เรียน	ภาพรวม	13.52	133.00			
4. ด้านการ	ระหว่างกลุ่ม	0.39	3.00	0.13	1.76	0.16
เปลี่ยนแปลง	ภายในกลุ่ม	9.63	130.00	0.07		
ที่เกิดขึ้น	ภาพรวม	10.02	133.00			
5. ด้านการสร้าง	ระหว่างกลุ่ม	0.47	3.00	0.16	1.21	0.31
เครือข่าย	ภายในกลุ่ม	16.98	130.00	0.13		
และขยายผล	ภาพรวม	17.46	133.00			
	ระหว่าง	0.27	3.00	0.09	1.62	0.19
	กลุ่ม					
รวมเฉลี่ย	ภายในกลุ่ม	7.36	130.00	0.06		
	ภาพรวม	7.64	133.00			

จากตาราง 13 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยรวมไม่แตกต่างกันทุกด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการจัดระบบการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและด้านการสร้างเครือข่ายและการขยายผลซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีประสบการณ์การ

ทำงานต่างกันมีการดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัยเรื่อง การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 2) เปรียบเทียบการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำแนกตามขนาดและประสบการณ์ในการทำงาน ผู้วิจัยได้นำเสนอดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

เชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวมมีการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ด้านที่มีระดับความคิดเห็น สูงที่สุด ได้แก่ ด้านการจัดระบบการเรียนรู้ รองลงมา ได้แก่ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านการสร้างเครือข่ายและการขยายผล แต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ด้านการเตรียมความพร้อม โดยรวมมีการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา อยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา สูงที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเชื่อมั่น ศรัทธาในหลักคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับ มากที่สุด และต่ำที่สุด ได้แก่ ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับ มาก

1.2 ด้านการจัดระบบการเรียนรู้ โดยรวมมีการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา อยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา สูงที่สุด ได้แก่ สถานศึกษามีหลักสูตรการเรียนรู้และหน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมา คือ สถานศึกษามีการจัดหาแหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายนอกสถานศึกษา อยู่ในระดับ มากที่สุด และต่ำที่สุด ได้แก่ สถานศึกษามีการนำผู้เรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับ มากที่สุด

1.3 ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยรวมมีการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็น

ต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา สูงที่สุด ได้แก่ สถานศึกษามีกิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ ที่พัฒนาคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมา คือ สถานศึกษามีกิจกรรมเพื่อสังคมหรือสาธารณประโยชน์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น อยู่ในระดับมากที่สุด และต่ำที่สุด ได้แก่ สถานศึกษามีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับสถานศึกษา เช่น กิจกรรมวันสถาปนาโรงเรียน กิจกรรมเปิดบ้านวิชาการ กิจกรรมการฝึกอบรมงานอาชีพ กิจกรรมการพัฒนาสถานศึกษาเนื่องในวันสำคัญ เป็นต้น อยู่ในระดับ มาก

1.4 ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยรวมมีการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา อยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา สูงที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีความเพียรพยายามในการพัฒนาสถานศึกษา อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมา คือ ครูเป็นผู้นำในการร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามในชุมชน และครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับ มากที่สุด และต่ำที่สุด ได้แก่ ผู้เรียนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง อยู่ในระดับ มากที่สุด

1.5 ด้านการสร้างเครือข่ายและการขยายผล โดยรวมมีการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา สูงที่สุด ได้แก่ สถานศึกษามีการนำองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปช่วยพัฒนาสถานศึกษาที่เป็นเครือข่ายหรือสถานศึกษาอื่นจนได้รับแต่งตั้งเป็นสถานศึกษาพอเพียง อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เรียนมีการเตรียมความพร้อมในการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในสถานศึกษา อยู่ในระดับ มากที่สุด และต่ำ

ที่สุดได้แก่ สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถให้บริการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการศึกษาดูงานอย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับ มาก

2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

2.1 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวม จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่ามีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการจัดระบบการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และด้านการสร้างเครือข่ายและการขยายผล พบว่า ทั้ง 5 ด้านมีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวม จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่ามีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการจัดระบบการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และด้านการสร้างเครือข่ายและการขยายผล พบว่า ทั้ง 5 ด้านมีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวม ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ด้านการเตรียมความพร้อม อยู่ในระดับ มากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 มีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงมีการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติงานการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ สร้างความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ ครู ผู้เรียนและชุมชน อีกทั้งยังสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้เรียน และชุมชนในการดำเนินงานการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษามีการบริหารจัดการด้านอาคารสถานที่ให้มีความสะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้และการเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา สอดคล้องกับ อรรถวรณ บ่อมดำ (2561) ได้ศึกษา เรื่องการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลพบุรี เขต 2 ผลการวิจัย จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแกนนำ นักเรียนแกนนำ และคณะกรรมการสถานศึกษา หรือชุมชนหรือตัวแทนผู้ปกครอง พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีกระบวนการขับเคลื่อน ด้านการเตรียมความพร้อม ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของผู้บริหาร การเตรียมความพร้อมของครู การเตรียมความพร้อมของนักเรียน การเตรียมความพร้อมของชุมชน และการเตรียมความพร้อมของสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

1.2 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 ด้านการจัดระบบการเรียนรู้ อยู่ในระดับ มากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและหน่วยการเรียนรู้ที่ บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้ มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ระบุการบูรณาการ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัด และประเมินผล มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม หลักความพอประมาณ หลักการมีเหตุผล หลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และผลที่เกิดขึ้นในมิติ ด้านวัตถุ มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ขั้นเตรียมการสอน ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และขั้นการวัดผลประเมินผล รวมทั้งการจัดทำ จัดหาสื่อ/แหล่ง เรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการนำผู้เรียนเข้าไปศึกษา แหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งภายในและภายนอก สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2552) กล่าวไว้ว่า การจัดทำ หน่วยการเรียนรู้/ แผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่เคร่งครัดรูปแบบของการเขียนหน่วย/ แผนการจัดการเรียนรู้ให้สามารถปรับได้ตาม ธรรมชาติของวิชาในแต่ละระดับชั้น ตามบริบทของสถานศึกษา แต่ขอให้ประกอบด้วยหัวข้อ สำคัญ ได้แก่ 1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 2. สาระการเรียนรู้ 3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ 5. การวัดและประเมินผล การจัดทำหน่วยการเรียนรู้/แผนการจัดการ เรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังวิถีคิดและการปฏิบัติตนตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านวัตถุสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมได้อย่างมั่นคง และยั่งยืน

1.3 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการ ขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้ อาจ เป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา 3 มีการจัดโครงการ/กิจกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะอยู่อย่าง พอเพียงของผู้เรียนใน 4 มิติ คือ มิติด้านวัตถุ มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรม และมิติด้าน

สิ่งแวดล้อม ได้แก่ กิจกรรมแนะแนว ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ โครงการ/ชุมนุม/ชมรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ กิจกรรมที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น/ศิลปวัฒนธรรม/หลักคำสอนทางศาสนา กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตตลอดจนมีการขยายผลการพัฒนาสู่บุคคลในครอบครัวและชุมชน สอดคล้องกับ ศาสนา บุญกุศล และนันทนาการ ชินประหัตษ์ (2557) ได้ศึกษาการถอดบทเรียนและวิเคราะห์หัตถ์ลักษณะศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ผลการวิจัย จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแกนนำ นักเรียนแกนนำ และคณะกรรมการสถานศึกษาหรือชุมชนหรือตัวแทนผู้ปกครอง พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา มีแนวทางการพัฒนากิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ กิจกรรมนักเรียน ระดับประถมศึกษา เน้นการฝึกคิด ฝึกปฏิบัติจริงและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ระดับมัธยมศึกษา เน้นกิจกรรมที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล กิจกรรมพัฒนาครูและกิจกรรมร่วมกับชุมชน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงมิติด้านวัตถุ มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรมและมิติด้านสิ่งแวดล้อม

1.4 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อยู่ในระดับ มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา มีการบริหารสถานศึกษาด้วยหลักคุณธรรม มีการบริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ สร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่ครู ผู้เรียนและชุมชน ถึงหลักคิดในการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการเข้าร่วมการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในฐานะการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับ อรรถวรรณ บ่อมดำ (2561) ได้ศึกษา เรื่องการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลพบุรี เขต 2 ผลการวิจัย จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแกนนำ นักเรียนแกนนำ และคณะกรรมการสถานศึกษาหรือชุมชนหรือตัวแทนผู้ปกครอง พบว่า การดำเนินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและวิถีชีวิตในการเข้าสู่เส้นทางของอุปนิสัยพอเพียงของบุคลากรทุกคน ตั้งแต่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในโรงเรียน นักเรียนและ

ผู้ปกครอง และชุมชน ทั้งนี้เมื่อศูนย์การเรียนรู้ฯ ได้ดำเนินการขับเคลื่อนฯ มาอย่างต่อเนื่องแล้ว พบว่า ได้ส่งผลทำให้บุคคลซึ่งเป็นทั้งผู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเป็นผู้รับผลจากการเปลี่ยนแปลงนั้นรู้จักการปรับตัวและเกิดอุปนิสัยพอเพียงอยู่ใน วิถีชีวิตที่มีความสมดุลและมีความพร้อมในการรับการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติ คือ มิติด้านวัตถุ มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรมและมิติด้านสิ่งแวดล้อม

1.5 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 ด้านการสร้างเครือข่ายและการขยายผล อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา มีการนำองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปช่วยพัฒนาสถานศึกษาที่เป็นเครือข่ายหรือสถานศึกษาอื่นจนได้รับแต่งตั้งเป็นสถานศึกษาพอเพียง รวมถึงการออกไปให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่ชุมชนและหน่วยงานภายนอก อีกทั้งสถานศึกษายังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีฐานการเรียนรู้ที่สามารถให้บริการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการศึกษาดูงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการกำหนดช่วงเวลาการศึกษาดูงานที่ชัดเจน มีการเตรียมพร้อม ด้านสถานที่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เรียน ในการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในสถานศึกษา สอดคล้องกับ อรรถพรณ์ บ่อมดำ (2561) ได้ศึกษา เรื่องการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลพบุรี เขต 2 ผลการวิจัย จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแกนนำ นักเรียนแกนนำ และคณะกรรมการสถานศึกษาหรือชุมชนหรือตัวแทนผู้ปกครอง พบว่า การสร้างเครือข่ายและขยายผลสู่โรงเรียนที่ต้องการการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงและศูนย์การเรียนรู้ โดยศูนย์การเรียนรู้ฯ มีบทบาทและหน้าที่ คือ 1) เป็นต้นแบบศูนย์การเรียนรู้ ที่มีความชัดเจนในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นแหล่งศึกษาดูงานของโรงเรียน บุคคลทั่วไป และหน่วยงาน ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และ 2) จัดคณะครูแกนนำไปเป็นวิทยากรอบรมให้ครูในสถานศึกษาและเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา คำแนะนำในการเตรียมความพร้อมสำหรับสถานศึกษาที่ต้องการเข้าเป็นสถานศึกษาพอเพียงและศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

2. การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการดำเนินงาน การขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 จำแนกตาม ขนาดของสถานศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน

2.1 ผลการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของการดำเนินงาน การขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ด้านการเตรียมความพร้อม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 มีความเชื่อมั่นศรัทธาในหลักคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง มีความรู้ ความเข้าใจและนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติตนจนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ครู ในสถานศึกษา รวมถึงมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่ครู ผู้เรียน และชุมชน มีการน้อมนำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นนโยบายในการบริหารสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา อีกทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ได้กำหนดพันธกิจข้อที่ 5 ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม และยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา ตระหนักถึงความสำคัญของการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการ จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สอดคล้องกับ ศาสนา บุญเกิด และนันทกาญณ์ ชินประหัชฐ์ (2557) ได้ศึกษา เรื่อง การถอดบทเรียนและวิเคราะห์อัตลักษณ์ศูนย์การเรียนรู้ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ผลการวิจัย จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร สถานศึกษา ครูแกนนำ นักเรียนแกนนำ และคณะกรรมการสถานศึกษาหรือชุมชนหรือตัวแทน ผู้ปกครอง พบว่า ด้านการเตรียมความพร้อม จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา มีกระบวนการ ขับเคลื่อน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของผู้บริหาร การเตรียมความพร้อมของครู การเตรียมความพร้อมของนักเรียน การเตรียมความพร้อมของชุมชน และการเตรียมความพร้อมของสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของการดำเนินงาน การขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านการศึกษ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ด้านการจัดระบบการเรียนรู้ ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์หลักสูตรร่วมกับครูในสถานศึกษาและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกกลุ่มสาระ เพื่อให้ครูนำไปจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ มีการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด ที่พัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ มีคุณธรรม มีเหตุผล มีความพอประมาณ และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยคำนึงถึงผลกระทบด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม สอดคล้องกับ ศาสนา บุญเกิด และนันทกาญณ์ ชนประหัสส์ (2557) ได้ศึกษา เรื่อง การถอดบทเรียนและวิเคราะห์อัตลักษณ์ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ผลการวิจัย จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแกนนำ นักเรียนแกนนำ และคณะกรรมการสถานศึกษาหรือชุมชนหรือตัวแทนผู้ปกครอง พบว่า ด้านการจัดระบบการเรียนรู้ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา มีกระบวนการขับเคลื่อน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีสื่อ/แหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ ไม่แตกต่างกัน

2.3 ผลการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของการดำเนินงาน การขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะอย่างพอเพียงของผู้เรียน ได้แก่ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ มีโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษากับชุมชน มีการนำผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นการอนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน รวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน รวมถึงการจัดกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น เช่น การจัดทำบัญชีครัวเรือน การฝึกอบรมอาชีพให้แก่คนในชุมชน เป็นต้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับ กาญจน์ มุลิน (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่สอดคล้องกับ ทองดี พิมพ์สาส์ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษาใน อำเภอนาโยง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำแนกตามขนาดของ โรงเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.4 ผลการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของการดำเนินงาน การขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ครู และผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในหลักคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการ จัดการฝึกอบรม ให้ความรู้จากวิทยากรทั้งจากต้นสังกัดและจากภายนอกมาให้ความรู้แก่ ครู ผู้เรียน รวมถึงชุมชน ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนิน ชีวิต สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2552) กล่าวไว้ว่า ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการ สถานศึกษาเข้ารับการอบรมพัฒนา ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดความศรัทธาในหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเอง ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำความรู้มาพัฒนาการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 ผลการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของการดำเนินงาน การขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ด้านการสร้างเครือข่ายและ การขยายผล ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีการสร้างเครือข่ายทาง การศึกษาไม่ว่าจะเป็นระดับศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบล ระดับอำเภอ และระดับ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับสถานศึกษาที่เป็นแกนนำการ จัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสถานศึกษาที่เป็นแกนนำก็จะเป็นพี่ เลี้ยงในการพัฒนาสถานศึกษาที่เป็นเครือข่ายให้ยกระดับเป็นสถานศึกษาพอเพียง และเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ตามลำดับ มีการฝึกอบรมครูแกนนำ และนักเรียนแกนนำ เพื่อให้มีความพร้อมในการจัดกิจกรรมการ ขยายผลองค์ความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้แก่ชุมชน และสถานศึกษาอื่น

อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ศาลินา บุญเกื้อ และนันทกาญจน์ ชินประหัตษ์ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การถอดบทเรียนและวิเคราะห์อัตลักษณ์ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ผลการวิจัย จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแกนนำนักเรียนแกนนำ คณะกรรมการสถานศึกษาหรือชุมชนหรือตัวแทนผู้ปกครอง พบว่า ด้านการสร้างเครือข่ายและการขยายผล จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา มีกระบวนการขับเคลื่อนได้แก่ การสร้างเครือข่ายและขยายผลสู่โรงเรียนที่ต้องการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียง และศูนย์การเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายและขยายผลสู่โรงเรียนทั่วไป และหน่วยงานอื่น ๆ การสร้างเครือข่ายและขยายผลสู่ชุมชน ไม่แตกต่างกัน แต่ด้านการบริหารจัดการการดำเนินงานโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้บริหารจะเป็นผู้ต้อนรับแขกและบรรยายเองเป็นหลัก ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่พิเศษ จะมีการแบ่งครูและนักเรียนแกนนำเป็นทีมเพื่อสับเปลี่ยนกันในการต้อนรับและอธิบายความรู้ให้กับผู้ที่มาศึกษาดูงาน ซึ่งมีความแตกต่างกัน

2.6 ผลการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของการดำเนินงาน การขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ด้านการเตรียมความพร้อมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา ใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ครูมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นตามมุมมองและประสบการณ์ของตนได้อย่างเต็มที่ มีการมอบหมายงานในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตรงกับความรู้ ความสามารถ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานที่เหมาะสม สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2552) ได้กล่าวถึงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษานั้นจะต้องมุ่งพัฒนาที่ตัวครูเป็นอันดับแรก เนื่องจาก ครูเป็นกลไกหลักที่มีความสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้และปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่เด็ก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

2.7 ผลการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของการดำเนินงาน การขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ด้านการจัดระบบการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา ใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันได้เสนอแนวความคิดด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มี

การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทันสมัย ใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียน การสอน รวมถึงมีการกำหนดรูปแบบการวัดและประเมินผลให้มีความสอดคล้องกับตัวชี้วัด มีการจัดทำสื่อการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย ซึ่งครูรุ่นใหม่จะมีความสามารถด้านการใช้ เทคโนโลยีเป็นอย่างดี สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2552) ได้กล่าวถึง การกำหนด “ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา (พ.ศ. 2550-2554)” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการ จัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้ เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

2.8 ผลการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของการดำเนินงาน การขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ด้านกิจกรรมโรงเรียน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักการ มีส่วนร่วมให้ครูได้ร่วมกันกำหนดรูปแบบและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เน้นการพัฒนา คุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงใน 4 มิติ คือ มิติด้านวัตถุ มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและท้องถิ่น กิจกรรมสานสัมพันธ์ บ้าน วัด โรงเรียน กิจกรรมทำความดีเพื่อพ่อ เป็นต้น สอดคล้องกับ อุบล หายหัตถ์ (2559, สื่อ ออนไลน์) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม การเรียนการสอนตาม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการ บริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำแนก ตามประสบการณ์ในการทำงาน ไม่แตกต่างกัน

2.9 ผลการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของการดำเนินงาน การขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหาร สถานศึกษาใช้หลักการมีส่วนร่วมในการให้ครูร่วมกันกำหนดความต้องการในการพัฒนาตนเอง เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนา

ตนเองและพัฒนากิจการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน รวมถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ชุมชน หรือหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาศึกษาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาได้อย่างแท้จริง อีกทั้งผู้บริหาร ยังให้การสนับสนุนให้ครู ผู้เรียน และชุมชนได้มีโอกาสในการไปศึกษาดูงาน สถานศึกษา ที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาเพื่อที่จะได้นำความรู้ที่ได้มาพัฒนาตนเองและพัฒนากิจการจัดการเรียนรู้ต่อไป สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2552) กล่าวไว้ว่า ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ารับการอบรมพัฒนา ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดความศรัทธาในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเอง ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำความรู้มาพัฒนากิจการการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.10 ผลการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของการดำเนินงาน การขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ด้านการสร้างเครือข่ายและการขยายผล ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การให้บริการด้านแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา มีการกำหนดวัน เวลาในการให้บริการด้านการศึกษาดูงาน รวมถึงมีการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรทั้งครูและผู้เรียนในการเป็นวิทยากร ให้ความรู้แก่ผู้เข้ามาศึกษาดูงาน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการขยายผลเพื่อสร้างเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้บริหารแกนนำ ครูแกนนำ และนักเรียนแกนนำ ให้สถานศึกษาทั่วไปได้พัฒนาเป็นสถานศึกษาพอเพียง สอดคล้องกับ ปริญญา ชุณหะวัณ (2558) ได้กล่าวว่า โรงเรียนศูนย์การเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา เป็นสถานศึกษาพอเพียงที่มีความพร้อมในการขยายผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการเป็นสถานที่ศึกษาดูงาน การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีบุคลากร (ผู้บริหาร ครู และนักเรียนแกนนำ) ที่สามารถเป็นวิทยากรและพี่เลี้ยงให้กับสถานศึกษาอื่นได้ และมีผลงานเชิงประจักษ์ในการสามารถพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้ประเมินผ่านเป็นสถานศึกษาพอเพียงได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการเตรียมความพร้อม ประเด็นที่ควรส่งเสริมให้สถานศึกษามีการดำเนินงานมากขึ้น คือ ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นสถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม หรือการนำตัวแทนหรือผู้นำชุมชน รวมถึงคณะกรรมการสถานศึกษาไปศึกษาดูงาน รวมไปถึงร่วมกิจกรรมการขยายผลของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ชุมชน

2. ด้านการจัดระบบการเรียนรู้ ประเด็นที่ควรส่งเสริมให้สถานศึกษามีการดำเนินงานมากขึ้น คือ สถานศึกษามีการนำผู้เรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการนำผู้เรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา มีการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ เพื่อเป็นสารสนเทศในการจัดกิจกรรม รวมถึงมีการกำกับติดตามการดำเนินกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

3. ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประเด็นที่ควรส่งเสริมให้สถานศึกษามีการดำเนินงานมากขึ้น คือ สถานศึกษามีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับสถานศึกษา เช่น กิจกรรมวันสถาปนาโรงเรียน กิจกรรมเปิดบ้านวิชาการ กิจกรรมการฝึกอบรมงานอาชีพ กิจกรรมการพัฒนาสถานศึกษาเนื่องในวันสำคัญ เป็นต้น ดังนั้นสถานศึกษาควรมีการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมให้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีการชี้แจงให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรม มีการติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนในการประชาสัมพันธ์ และมีช่องทางติดต่อในหลายช่องทาง เช่น การส่งหนังสือแจ้งผู้ปกครอง การประกาศเสียงตามสาย การประกาศผ่านเว็บไซต์ของสถานศึกษา เป็นต้น

4. ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ประเด็นที่ควรส่งเสริมให้สถานศึกษามีการดำเนินงานมากขึ้น คือ ผู้เรียนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณีที่ดั้งเดิม มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ดังนั้นสถานศึกษาควรมีการนำผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน อย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียน มีการพัฒนาหลักสูตรสาระท้องถิ่นให้เหมาะสมกับบริบททางวัฒนธรรมของสถานศึกษา รวมถึงมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

5. ด้านการสร้างเครือข่ายและการขยายผล ประเด็นที่ควรส่งเสริมให้สถานศึกษามี การดำเนินงานมากขึ้น คือ สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถให้บริการในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้และการศึกษาดูงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น สถานศึกษาควรมีการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้มีความสะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย มีความพร้อมในการ เป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ชุมชน รวมถึงหน่วยงานภายนอก อีกทั้งมีการพัฒนาครูแกนนำ และนักเรียนแกนนำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหาร สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3
2. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหาร สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3
3. ควรศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

บรรณานุกรม

- กมล ภูประเสริฐ. (2545). **การบริหารวิชาการในสถานศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เมธีทิปส์.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). **ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ปีการศึกษา 2562**. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2565, จาก <http://www.biea.moe.go.th/2020/index.php/2019-12-11-04-06-34/2019-12-11-04-10-57/2019-12-11-04-11-30/2562>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550ก). **ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา (2551-2554)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550ข). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรการศึกษาแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). **แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). **แนวทางการพัฒนาและประเมินสถานศึกษาพอเพียงเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กาญจน์ มุลินี. (2556). **การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26**. วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.

- กำธร ทางเวียง. (2553). **การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2.**
การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศษ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- จิรายุ อิศรางกูล ณ อยุธยา. (2551). **คำปรารภในคำพอสอน ประมวลพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์มูลนิธิพระดาบส.
- จิรายุ อิศรางกูล ณ อยุธยา. (2557). **การเผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พิมพ์ครั้งที่ 4).** กรุงเทพฯ: ดาวฤกษ์ คอมมูนิเคชั่นส์.
- เจริญ อภิไชย. (2551). **บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอแม่ฟ้าหลวงและอำเภอแม่สาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3.**
การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.
- ฉลองภพ สุสังกร์กาญจน์. (2552). **วิเคราะห์นโยบายมหภาคของรัฐในมิติต่าง ๆ จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. 2540-2549) เล่มที่ 2.** กรุงเทพฯ:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2550). **การจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาพระราชทานเศรษฐกิจพอเพียง.**
กรุงเทพฯ: ธารอักษร.
- ทองดี พิมพ์สาส์ (2558). **การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอนาเยีย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 4.** งานนิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- นภาดาว เกตุสุวรรณ. (2555). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาพอเพียง กับการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาพอเพียง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 4.**
วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี.
สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน. จาก
<http://www.repository.rmutt.ac.th/dspace/handle/123456789/1258>
- บรรยงค์ โตจินดา. (2543). **การบริหารงานบุคคล.** กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 5).**
กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- ปภาวดี โพธิ์งาม. (2559). **แนวทางการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก**
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม.,
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, นครสวรรค์.
- ประเวศ วะสี. (2550). **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจและ**
สังคม. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- ปริศนา เสร์บาง. (2541). **ความต้องการพัฒนาครูอาจารย์ของวิทยาลัยอาชีวศึกษา**
สังกัดกรมอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
 กศ.ม., มหาวิทยาลัยสารคาม, มหาสารคาม.
- ปริญานูช ธรรมปิยา. (2555). **วิกฤตเศรษฐกิจ 2540 กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.**
 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.
- ปริญานูช ธรรมปิยา. (2556). **ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียง สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน.** กรุงเทพฯ:
 โรงพิมพ์สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.
- ปริญานูช ธรรมปิยา. (2558). **การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา**
(พ.ศ. 2549-พ.ศ. 2557) (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เพชรรุ้ง.
- ปริญานูช พิบูลสรารุช. (2549). **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดการศึกษา.**
 สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2564, จาก www.sufficiencyeconomy.org
- พะยอม วงศ์สารศรี. (2544). **องค์การและการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 5).** กรุงเทพฯ: สุภา.
- พิชญาดา สิงห์เลิศ. (2560). **การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ**
พอเพียงของโรงเรียนสหวิทยาเขตระยอง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 18. งานนิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- เพชรประภากร ชุมสาย. (2559). **การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17.
 วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี.
- มูลนิธิ 5 ธันวาคมหาราช. (2552). **ตามรอยพ่อด้วยเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ:
 โบเนสพีเพรส.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2550). **เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่.** กรุงเทพฯ:
 อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2559). **การปลูกฝังแนวคิดยั่งยืน ตามหลักแห่งความพอเพียง.**
 สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2564, จาก www.sufficiencyeconomy.org

- มูลนิธิสถาบันไทยพัฒนา. (2559). **หลักความมีเหตุผลในธุรกิจ**. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2564, จาก <http://sufficiency economy.blogspot.com/2006/06/2.html>
- รณชัย ทิพย์อุทัย. (2554). **การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา**
ในสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2.
การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศษ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- รุ่งนภา มหาเกตุ. (2554). **สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหาร**
ตามกระบวนการด้านกรเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี,
ปทุมธานี.
- วรเดช จันทรศร. (2554). **การจัดการภาครัฐตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วรรณช ปานคุ้ม. (2560). **การจัดทำแผนกลยุทธ์การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงเพื่อเป็น**
ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาของ
โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 13 จังหวัดอุดรดิตถ์. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วิรัตน์ บุญมาศ. (2553). **การนำหลักคุณธรรมมาปรับใช้ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจ**
พอเพียงของข้าราชการทหารชั้นประทวนสังกัด ศูนย์รักษาความปลอดภัย. ภาค
นิพนธ์ รป.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, กรุงเทพฯ.
- ศรประภา พงษ์หัตถาศิลป์. (2557). **การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ**
พอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร.
สารนิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ศรีสุภาวงศ์ ระวัง. (2559). **การบริหารสถานศึกษาพอเพียงโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจ**
พอเพียงของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาเขต 1.
การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, กรุงเทพฯ.
- ศาลินา บุญเกื้อ และนันทกาญจน์ ชินประหัชฐ์. (2557). **การถอดบทเรียนและการ**
วิเคราะห์อัตลักษณ์ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ด้านการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ.
- สุชาดา นันทะไชย. (2548). **แนวทางการจัดการศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**.
สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2564, จาก <http://amin.edu.ku.ac.th/article/sushada.doc>

สุวิมล ตีรกานันท์. (2554). **สถิติและการวิจัยเบื้องต้นทางการศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ 9).

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2552).

เศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.

สำนักประสานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น. (2552). **แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น**.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กระทรวงมหาดไทย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3. (2564). **แผนปฏิบัติการประจำปี**

งบประมาณ 2564. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2564, จาก

<https://www.cmarea3.go.th/2020/>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **ปรัชญาของ**

เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). **จากปรัชญาของ**

เศรษฐกิจพอเพียง สู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: เพชรรุ่งการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจ**

และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2558-2559). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนัก

นายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาชาติ. (2560). **แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560-2579**.

กรุงเทพฯ: พรึทหวานกราฟฟิค จำกัด.

สุทธิรัตน์ เสนีย์ชัย, วิฬาวลัย สีสุข, อมลณัฐ อุลลรัตน์ และบุษบา ชูคำ. (2556). **การเสริมสร้าง**

ศักยภาพสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้หลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมจังหวัดตรังและจังหวัดพัทลุง. สืบค้นเมื่อ

17 มิถุนายน 2564, จาก

<http://www.hy.ac.th/web/?name=research&file=readresearch&id=4>

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการตามหลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา เขต 27. **วารสารศึกษาศาสตร์**, 28(1), 140-153.

สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง. (2550). **แนวทางปฏิบัติ 7 ขั้น สู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ:

ซีเอ็ดดูเคชั่น.

- เสนห์ จามริก. (2550). **เศรษฐกิจพอเพียงในกระแสโลกาภิวัตน์** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- หวน พิณรุฬห์. (2540). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา**. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2564, จาก <http://facstaff.swu.ac.th/huan>.
- อภิชัย พันธเสน. (2549). **สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อลิสา อินทร์ประเสริฐ. (2564). **การพัฒนารูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- อุบล หายหัตถ์. (2559). **บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนในโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1**. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2564, จาก [http://www.pyu.ac.th/StudentEerve/input/thesis/\[1\]\[100916120958\].pdf](http://www.pyu.ac.th/StudentEerve/input/thesis/[1][100916120958].pdf)
- อรรวรรณ บ่อมดำ. (2561). **การขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อำพน กิตติอำพน. (2550). **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย**. นนทบุรี: เพชรรุ่งเรืองการพิมพ์.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยพะเยา

UNIVERSITY OF PHAYAO

ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ บุรณะชาติ อาจารย์ประจำวิทยาลัยการศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา
2. นางสมัย คัจฉะภา ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3
3. ว่าที่ร้อยตรีคมกฤษ ใจคำปัน ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนไชยปราการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่

ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็น
ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

2. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบ
ตรวจสอบรายการ (Checklist) ได้แก่ ตำแหน่ง ขนาดของสถานศึกษา และประสบการณ์ในการ
ทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับการดำเนินงานการ
ขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้าน
การศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
เชียงใหม่ เขต 3

3. คำตอบที่ได้จะนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ดังนั้นผลการวิจัยจึงไม่มี
ผลกระทบต่อตัวท่านแต่ประการใด

4. การเก็บรักษาข้อมูลในการตอบแบบสอบถามของท่านจะทำการเก็บไว้เป็นความลับ
และผลการวิจัยจะนำเสนอในลักษณะภาพรวม ไม่ระบุชื่อ/ข้อมูลส่วนตัวของท่าน จึงไม่เกิดผล
กระทบต่อการปฏิบัติงานของท่านแต่ประการใด

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณท่าน
เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามการวิจัย

นางศรียรรณ ศรีวิชัย

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ตามสภาพความเป็นจริง

1. ตำแหน่งปัจจุบัน

- ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้รักษาการในตำแหน่ง
 รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
 ครู

2. ขนาดของสถานศึกษา

- ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่

3. ประสบการณ์การทำงาน

- ต่ำกว่า 5 ปี 6-10 ปี 11-15 ปี 16 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการ
บริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง ด้านการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่แสดงระดับการปฏิบัติตามความเห็นของท่านว่า
มีการปฏิบัติในระดับใด โดยให้เลือกค่าน้ำหนักคะแนนดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีการบริหารสถานศึกษาตามข้อข่ายการขับเคลื่อนหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในระดับ มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีการบริหารสถานศึกษาตามข้อข่ายการขับเคลื่อนหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในระดับ มาก

ระดับ 3 หมายถึง มีการบริหารสถานศึกษาตามข้อข่ายการขับเคลื่อนหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในระดับ ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีการบริหารสถานศึกษาตามข้อข่ายการขับเคลื่อนหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในระดับ น้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีการบริหารสถานศึกษาตามข้อข่ายการขับเคลื่อนหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในระดับ น้อยที่สุด

ข้อ	การบริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา	พฤติกรรม				
		5	4	3	2	1
ด้านที่ 1 ด้านการเตรียมความพร้อม						
1	ผู้บริหารสถานศึกษามีความเชื่อมั่น ศรัทธาในหลักคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
2	ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
3	ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม					
4	ครูมีความเชื่อมั่น ศรัทธาในหลักคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
5	ครูมีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
6	ครูเป็นแบบอย่างที่ดีในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม					
7	ผู้เรียนมีความเชื่อมั่น ศรัทธาในหลักคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
8	ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
9	ผู้เรียนเป็นแบบอย่างที่ดีในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม					
10	ชุมชนมีความเชื่อมั่น ศรัทธาในหลักคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
11	ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
12	ผู้บริหารสถานศึกษาและครูร่วมกันกำหนดนโยบายการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาที่ชัดเจน					

ข้อ	การบริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา	พฤติกรรม				
		5	4	3	2	1
13	ผู้บริหารสถานศึกษาและครูร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการที่มีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา					
14	สถานศึกษามีการประสานความร่วมมือกับชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง					
15	สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ที่สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้และการเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
ด้านที่ 2 ด้านการจัดระบบการเรียนรู้						
1	สถานศึกษามีหลักสูตรการเรียนรู้และหน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
2	สถานศึกษามีแผนการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกกลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน					
3	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยเงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม หลักความพอประมาณ หลักการมีเหตุผล หลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และผลที่เกิดขึ้นในมิติด้านวัตถุ มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม					
4	สถานศึกษามีการจัดทำ จัดหาสื่อการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
5	สถานศึกษามีการจัดทำแหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายในสถานศึกษา					
6	สถานศึกษามีการจัดหาแหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายนอกสถานศึกษา					

ข้อ	การบริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา	พฤติกรรม				
		5	4	3	2	1
7	สถานศึกษามีการนำผู้เรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง					
8	สถานศึกษามีการนำผู้เรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง					
ด้านที่ 3 ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน						
1	สถานศึกษามีกิจกรรมแนะแนวที่พัฒนาคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน					
2	สถานศึกษามีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน					
3	สถานศึกษามีกิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวอาสา หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ ที่พัฒนาคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน					
4	สถานศึกษามีโครงการ/ชุมนุม/ชมรมที่พัฒนาคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน					
5	สถานศึกษามีกิจกรรมเพื่อสังคม หรือสาธารณประโยชน์ที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น					
6	สถานศึกษามีกิจกรรมเพื่อสังคม หรือสาธารณประโยชน์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น					
7	สถานศึกษามีกิจกรรมเพื่อสังคม หรือสาธารณประโยชน์ที่สอดคล้องกับหลักคำสอนทางศาสนาที่ผู้เรียนนับถือ					
8	สถานศึกษามีกิจกรรมที่พัฒนาองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียน เช่น การศึกษาดูงาน การอบรมเชิงปฏิบัติการ การเป็นวิทยากร เป็นต้น					

ข้อ	การบริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา	พฤติกรรม				
		5	4	3	2	1
9	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปขยายผล การพัฒนาสู่ครอบครัวและชุมชน เช่น การประหยัด การออม การมีวินัย การลดละเลิกอบายมุข การใช้ชีวิตโดยไม่ประมาท การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เป็นต้น					
10	สถานศึกษามีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับสถานศึกษา เช่น กิจกรรมวันสถาปนาโรงเรียน กิจกรรมเปิดบ้านวิชาการ กิจกรรมการฝึกอบรมงานอาชีพ กิจกรรมการพัฒนาสถานศึกษาเนื่องในวันสำคัญ เป็นต้น					
ด้านที่ 4 ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น						
1	ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักคุณธรรม มีความโปร่งใส					
2	ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีความเพียรพยายามในการพัฒนาสถานศึกษา					
3	ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนการทำงานที่มีแบบแผน คำนึงถึงผลกระทบอย่างรอบด้าน					
4	ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารสถานศึกษาให้แก่สถานศึกษาที่เป็นเครือข่าย สถานศึกษาอื่น ๆ ชุมชน รวมถึงหน่วยงานภายนอก					
5	ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำในการร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามในชุมชน					
6	ครูสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่สถานศึกษาที่เป็นเครือข่าย สถานศึกษาอื่น ๆ ชุมชน รวมถึงหน่วยงานภายนอก					

ข้อ	การบริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา	พฤติกรรม				
		5	4	3	2	1
7	ครูเป็นผู้นำในการร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามในชุมชน					
8	ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม					
9	ผู้เรียนสามารถถอดบทเรียนการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่สถานศึกษาที่เป็นเครือข่าย สถานศึกษาอื่น ๆ ชุมชน รวมถึงหน่วยงานภายนอก มีการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ					
10	ผู้เรียนสามารถคิดอย่างมีเหตุผล คิดรอบคอบและคำนึงถึงผลกระทบจากการกระทำของตนเอง					
11	ผู้เรียนไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น					
12	ผู้เรียนเป็นผู้มีความเสียสละ เป็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีจิตสาธารณะ					
13	ผู้เรียนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง					
14	คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม					
15	คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง					
ด้านที่ 5 ด้านการสร้างเครือข่ายและขยายผล						
1	สถานศึกษามีการนำองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปช่วยพัฒนาสถานศึกษาที่เป็นเครือข่ายหรือสถานศึกษาอื่นจนได้รับแต่งตั้งเป็นสถานศึกษาพอเพียง					
2	สถานศึกษาให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่ชุมชนและหน่วยงานภายนอก					

ข้อ	การบริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา	พฤติกรรม				
		5	4	3	2	1
3	สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถให้บริการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการศึกษาดูงานอย่างมีประสิทธิภาพ					
4	ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เรียนมีการเตรียมความพร้อมในการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในสถานศึกษา					

ภาคผนวก ค การคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC: Index of Objective Congruence)

เรื่อง การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			รวม	ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3			
ด้านที่ 1 ด้านการเตรียมความพร้อม							
1	ผู้บริหารสถานศึกษามีความ เชื่อมั่น ศรัทธาในหลักคิดของ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
2	ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
3	ผู้บริหารสถานศึกษาเป็น แบบอย่างที่ดีในการนำหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไป ปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
4	ครูมีความเชื่อมั่น ศรัทธาในหลัก คิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
5	ครูมีความรู้ ความเข้าใจในหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง

ข้อ	ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	สรุปผล
		คนที่					
		1	2	3			
6	ครูเป็นแบบอย่างที่ดีในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
7	ผู้เรียนมีความเชื่อมั่น ศรัทธาในหลักคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
8	ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
9	ผู้เรียนเป็นแบบอย่างที่ดีในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม	+1	+1	0	2	0.67	สอดคล้อง
10	ชุมชนมีความเชื่อมั่น ศรัทธาในหลักคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
11	ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
12	ผู้บริหารสถานศึกษาและครูร่วมกันกำหนดนโยบายการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาที่ชัดเจน	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง

ข้อ	ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	สรุปผล
		คนที่					
		1	2	3			
13	ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการที่มีการบูรณาการหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
14	สถานศึกษามีการประสานความร่วมมือกับชุมชนในการมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ เสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่าง พอเพียง	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
15	สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ที่ สะอาด ร่มรื่นปลอดภัย เชื่อมต่อ การจัดการเรียนรู้และการเป็น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	0	2	0.67	สอดคล้อง
ด้านที่ 2 ด้านการจัดระบบการเรียนรู้							
1	สถานศึกษามีหลักสูตรการเรียนรู้ และหน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
2	สถานศึกษามีแผนการเรียนรู้ที่ บูรณาการหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในทุกกลุ่ม สาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง

ข้อ	ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	สรุปผล
		คนที่					
		1	2	3			
3	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม หลักความพอประมาณ หลักการมีเหตุผล หลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และผลที่เกิดขึ้นในมิติด้าน วัตถุ มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
4	สถานศึกษามีการจัดทำ จัดหาสื่อการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
5	สถานศึกษามีการจัดทำแหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายในสถานศึกษา	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
6	สถานศึกษามีการจัดหาแหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายนอกสถานศึกษา	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
7	สถานศึกษามีการนำผู้เรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง

ข้อ	ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	สรุปผล
		คนที่					
		1	2	3			
8	สถานศึกษามีการนำผู้เรียนไป ศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายนอก สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
ด้านที่ 3 ด้านกิจกรรมโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน							
1	สถานศึกษามีกิจกรรมแนะแนวที่ พัฒนาคุณลักษณะอยู่อย่าง พอเพียงของผู้เรียน	+1	+1	0	2	0.67	สอดคล้อง
2	สถานศึกษามีระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนที่พัฒนาคุณลักษณะอยู่ อย่างพอเพียงของผู้เรียน	+1	+1	0	2	0.67	สอดคล้อง
3	สถานศึกษามีกิจกรรมลูกเสือ/ เนตรนารี/ยุวกาชาด หรือผู้ บำเพ็ญประโยชน์ ที่พัฒนา คุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของ ผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
4	สถานศึกษามีโครงการ/ชุมนุม/ ชมรมที่พัฒนาคุณลักษณะอยู่ อย่างพอเพียงของผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
5	สถานศึกษามีกิจกรรมเพื่อสังคม หรือสาธารณประโยชน์ ที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
6	สถานศึกษามีกิจกรรมเพื่อสังคม หรือสาธารณประโยชน์ที่ส่งเสริม ให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในการ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง

ข้อ	ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	สรุปผล
		คนที่					
		1	2	3			
7	สถานศึกษามีกิจกรรมเพื่อสังคมหรือสาธารณประโยชน์ที่สอดคล้องกับหลักคำสอนทางศาสนาที่ผู้เรียนนับถือ	+1	+1	0	2	0.67	สอดคล้อง
8	สถานศึกษามีกิจกรรมที่พัฒนาองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียน เช่น การศึกษาดูงาน การอบรมเชิงปฏิบัติการ การเป็นวิทยากร เป็นต้น	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
9	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปขยายผลการพัฒนาสู่ครอบครัวและชุมชน เช่น การประหยัด การออม การมีวินัย การลดละเลิกอบายมุข การใช้ชีวิตโดยไม่ประมาท การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เป็นต้น	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
10	สถานศึกษามีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับสถานศึกษา เช่น กิจกรรมวันสถาปนาโรงเรียน กิจกรรมเปิดบ้านวิชาการ กิจกรรมการฝึกอบรมงานอาชีพ กิจกรรมการพัฒนาสถานศึกษา เนื่องในวันสำคัญ เป็นต้น	+1	+1	0	2	0.67	สอดคล้อง

ข้อ	ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	สรุปผล
		คนที่					
		1	2	3			
ด้านที่ 4 ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น							
1	ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักคุณธรรม มีความโปร่งใส	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
2	ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีความเพียรพยายามในการพัฒนาสถานศึกษา	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
3	ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนการทำงานที่มีแบบแผน คำนึงถึงผลกระทบอย่างรอบด้าน	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
4	ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารสถานศึกษาให้แก่สถานศึกษาที่เป็นเครือข่ายสถานศึกษาอื่น ๆ ชุมชน รวมถึงหน่วยงานภายนอก	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
5	ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำในการร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามในชุมชน	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง

ข้อ	ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	สรุปผล
		คนที่					
		1	2	3			
6	ครูสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่สถานศึกษาที่เป็น เครือข่าย สถานศึกษาอื่น ๆ ชุมชน รวมถึงหน่วยงานภายนอก	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
7	ครูเป็นผู้นำในการร่วมอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ประเพณี วัฒนธรรม อันดีงามในชุมชน	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
8	ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
9	ผู้เรียนสามารถถอดบทเรียนการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่สถานศึกษาที่เป็น เครือข่าย สถานศึกษาอื่น ๆ ชุมชน รวมถึงหน่วยงานภายนอก มีการบริหารจัดการทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ	0	+1	+1	2	0.67	สอดคล้อง
10	ผู้เรียนสามารถคิดอย่างมีเหตุผล คิดรอบคอบและคำนึงถึง ผลกระทบจากการกระทำของ ตนเอง	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
11	ผู้เรียนไม่สร้างความเป็นรองให้แก่ตนเองและผู้อื่น	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง

ข้อ	ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	สรุปผล
		คนที่					
		1	2	3			
12	ผู้เรียนเป็นผู้มีความเสียสละ เป็น แก่ประโยชน์ส่วนรวม มีจิต สาธารณะ	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
13	ผู้เรียนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม มีความ ภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
14	คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ ในการนำหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
15	คนในชุมชนเห็นความสำคัญ ของการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
16	คนในชุมชนมีการวางแผนการใช้ จ่ายในครอบครัว	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
17	คนในชุมชนมีความสามัคคีใน ครอบครัวและชุมชน เสียสละ กำลังกายหรือกำลังทรัพย์ในการ ร่วมพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญ อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
18	คนในชุมชนมีการอนุรักษ์และสืบ ทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่คน ในชุมชนรุ่นหลังสืบไป	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง

ข้อ	ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	สรุปผล
		คนที่					
		1	2	3			
ด้านที่ 5 ด้านการสร้างเครือข่ายและขยายผล							
1	สถานศึกษามีการนำองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปช่วยพัฒนาสถานศึกษาที่เป็นเครือข่ายหรือสถานศึกษาอื่นจนได้รับแต่งตั้งเป็นสถานศึกษาพอเพียง	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
2	สถานศึกษาให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่ชุมชนและหน่วยงานภายนอก	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
3	สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถให้บริการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการศึกษาดูงานอย่างมีประสิทธิภาพ	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง
4	ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เรียนมีการเตรียมความพร้อมในการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในสถานศึกษา	+1	+1	+1	3	1	สอดคล้อง

ประวัติผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยพะเยา

UNIVERSITY OF PHAYAO

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	ศรีวรรณ ศรีวิชัย
วัน เดือน ปี เกิด	17 มิถุนายน 2520
สถานที่เกิด	จังหวัดเชียงใหม่
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2542 ศษ.บ. (คณิตศาสตร์), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, จังหวัดเชียงใหม่
ที่อยู่ปัจจุบัน	286 หมู่ 17 ตำบลศรีดงเย็น อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่
ผลงานตีพิมพ์	ศรีวรรณ ศรีวิชัย. (ผู้บรรยาย). (17-23 เมษายน 2565). การดำเนินงานการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 ในการประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 8 (703-717). พะเยา: กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา.

